

NR
20
40

National Roads 2040

Straitéis Deiridh

Aibreán 2023

Tionscaldal Éireann
Project Ireland
2040

AECOM

Lorem ipsum

BROLLACH

Is é Bóithre Náisiúnta 2040 (NR2040) straitéis TII chun Tionscadal Éireann 2040 a chumasú, ag freagairt do bheartas náisiúnta atá ag teacht chun cinn agus ag ailíniú le Creat Infheistíochta Náisiúnta na Roinne Iompair don Iompar in Éirinn (NIFTI). Tá gréasán na mBóithre Náisiúnta riachtanach do gach earnáil den tsochaí agus den phobal, ag freastal ar iompar poiblí, lasta agus taisteal pearsanta. Éascaíonn an líonra rochtain ar raon leathan ceann scríbe lena n-áirítear sláinte, oideachas, fostaíocht, turasóireacht agus seirbhísí. Tógann NR2040 ar thábhacht an líonra do phobail áitiúla ar fud na hÉireann, ag feabhsú nascacht agus inrochtaineacht chun tacú le fás eacnamaíoch inbhuanaithe.

Tugann NR2040 aghaidh ar riachtanais úsáideoirí reatha agus úsáideoirí na todhchaí ar fud na hÉireann ag cinntiú go bhfuil córas iompair ceangailte agus éifeachtach ann. Cuireann sé in iúl tuiscint agus freagairt TII ar dhúshláin chomhshaoil amhail tionchar an athraithe aeráide agus cailteanas bithéagsúlachta.

Is í fíís TII don straitéis ná go dtacaíonn Bóithre Náisiúnta le córas iompair atá ag athrú agus a bhfuil sábháilteacht, nuálaíocht agus inrochtaineacht mar chroílár aige. Áirítear sa straitéis breis is tríocha gealltanais chun aghaidh a thabhairt ar shaincheistanna mar fhás daonra, dícharbónú, oiriúnú aeráide, sábháilteacht agus brú tráchta. Tá sé mar aidhm ag TII tacú leis an mbealach a ghluaiseann daoine agus earraí feadh ghréasán na mBóithre Náisiúnta, ag tacú le fás eacnamaíoch na hÉireann ar bhealach inbhuanaithe.

Trí fhís NR2040 a fhorbairt, tá roinnt cuspóirí socraithe ag TII a ndéanfar dlúthfhaireachán orthu sna blianta atá le teacht. Tá sé ríthábhachtach leanúint de ghréasán iompair atá sábháilte agus éifeachtach a sholáthar do dhaoine agus d'earraí. Tuigeann TII freisin gur gá an gréasán Bóithre a shaincheapadh d'úsáideoirí éagsúla i gceantair éagsúla. Agus beartas iompair Eorpach agus náisiúnta ag díriú ar inbhuanaitheacht, oibreoidh TII lena chinntiú gur príomhshócmhainn phoiblí é gréasán na mBóithre Náisiúnta atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil, an gheilleagair agus na sochaí de.

Tá Bóithre Náisiúnta riachtanach do sheachadadh Thorthaí Straitéiseacha Náisiúnta Thionscadal Éireann 2040, go háirithe inrochtaineacht fheabhsaithe réigiúnach, geilleagair agus pobail thuithe neartaithe agus soghluaisteacht inbhuanaithe.

Treoraíonn NIFTI infheistíocht TII i mBóithre Náisiúnta. Tá 'Dícharbónú' ar cheann de Thosaíochtaí Infheistíochta NIFTI, rud a léiríonn Plean Gníomhaíochta an Rialtais ar son na hAeráide, a leagann síos laghdú 51 faoin gcéad ar astuithe gáis cheaptha teasa ar an iomlán faoi 2030 agus a chuireann Éire ar an mbealach le hastaíochtaí glan-nialais a bhaint amach tráth nach déanaí ná 2050.

Agus straitéis NR2040 á forbairt, aithníonn TII go bhféadfadh ionchais dhifriúla a bheith ag custaiméir na todhchaí maidir le líonra na mBóithre Náisiúnta agus iompraíochtaí taistil éagsúla. Is mó a bheidh feithiclí á gcumhachtú le leictreachas, agus féadfar níos mó turais ghearra a dhéanamh trí iompar poiblí, rothaíocht agus siúl. Caithfidh Bóithre Náisiúnta freastal ar gach úsáideoir agus éascú a dhéanamh ar thaisteal níos inbhuanaithe.

De bharr patrúin taistil athraitheacha, déimeagrafaic agus teicneolaíochtaí nua, bíonn sé deacair éilimh taistil ar Bhóithre Náisiúnta amach anseo a thuar. Ní cleachtadh 'tuar agus soláthar' é NR2040, ach straitéis réamhghníomhach faoi threoir beartais chun líonra a chothabháil agus a fhorbairt a chruthaíonn deiseanna don tír, ag tacú le fás eacnamaíoch agus ag tacú lenár spriocanna tábhachtacha maidir le laghdú carbóin.

CLÁR ÁBHAIR

Achoimre Feidhmiúcháin	v
1 Réamhrá	1
1.1 Cuspóir na mBóithre Náisiúnta 2040	1
1.2 Scóip agus Ról na mBóithre Náisiúnta	2
1.3 NR2040 Struchtúr Tuairisce	3
2 Comhthéacs Beartais	4
2.1 Tionscadal Éireann 2040	4
2.2 Plean Gníomhaíochta Aeráide 2023	6
2.3 Creat Náisiúnta Infheistíochta don Iompar in Éirinn	7
2.4 Beartas Náisiúnta um Shoghluaisteacht Inbhuanaithe	7
2.5 Líonra Iompair Tras-Eorpach (TEN-T)	8
2.6 Straitéis TII um Oiriúnú Aeráide	9
2.7 Iompar na hÉireann a Athdhearadh le haghaidh Glan-Nialais: I dTreo Córais a Oibríonn do Dhaoine agus don Phláinéad	10
2.8 National Ports Policy	10
3 Saincheisteanna Straitéiseacha Fadtéarmacha do Bhóithre Náisiúnta	11
3.1 Treochtaí Fáis Dhéimeagrafacha sa Todhchaí	12
3.2 Dícharbónú Iompar ar Bhóithre	13
3.3 Oiriúnú Aeráide agus Athléimneacht	15
3.4 Inbhuanaitheacht	15
3.5 Cáilíocht Aeir	17
3.6 Torann	17
3.7 Sábháilteacht ar Bhóithre	17
3.8 Gluaiseacht na nDaoine	18
3.9 Gluaiseacht Earraí agus Seirbhísí	20
3.10 Plódú Uirbeach	21
3.11 Athrú Teicneolaíochta	22
3.12 Bainistíocht Sócmhainní agus Oibríochtaí	22
3.13 Soghluaisteacht Chomhtháite	23
3.14 Taithí an Chustaiméara	23

4 Fís agus Príomhchuspóirí NR2040	24
5 Tosaíochtaí agus Punanna Infheistíochta i mBóithre Náisiúnta	26
5.1 Dícharbónú	27
5.2 Cosaint agus Athnuachan	29
5.3 Soghluaisteacht Daoine agus Earraí i gCeantair Uirbeacha	32
5.4 Nascacht Réigiúnach agus Tuaithe Feabhsaithe	34
6 Cur i bhfeidhm	38
6.1 NR2040 Gealltanais	38
6.2 NR2040 Struchtúr Forfheidhmithe	42
6.3 Próiseas Forbartha Tionscadal	43
6.4 Measúnachtaí Timpeallachta	45
6.5 Comhoibriú	45
7 Creat Monatóireachta	46
Aguisín A Bearta Beartais Náisiúnta do Bhóithre Náisiúnta	47
Aguisín B Achoimre ar Mheasúnú ar Roghanna Eile	51
Aguisín C Freagra ar Thuairimí Comhairliúcháin Phoiblí don Dréacht NR2040	53
Gluais	77

ACHOIMRE FEIDHMIÚCHÁIN

Réamhrá

Is é Bóithre Náisiúnta 2040 (NR2040) straitéis fhadtéarmach TII chun an gréasán Bóithre Náisiúnta a phleanáil, a oibriú agus a chothabháil. Forbraíodh NR2040 chun tacú le seachadadh chuspóirí Thionscadal Éireann 2040 agus chun ailíniú le Creat Náisiúnta Infheistíochta Iompair in Éirinn na Roinne Iompair (NIFTI, Nollaig 2021). Ailíníonn NR2040 freisin le gealltanais i mbeartas níos leithne lena n-áirítear an Plean Gníomhaíochta Aeráide agus beartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta an DoT.

Príomhfhreagracht ar TII fós is ea feabhsúcháin líonra a sholáthar. Táthar ag súil go mbeidh gá le níos mó acmhainní amach anseo chun gréasán na mBóithre Náisiúnta a bhainistiú agus a oibriú. Tá an fócas i straitéis NR2040 ar líonra Bóithre Náisiúnta feidhmiúil, dea-fheidhmithe agus éabhlóideach a chothabháil, a threoróidh raon iomlán ghníomhaíochtaí Bóithre Náisiúnta TII thar thréimhse 20 bliain. Is modh é NR2040 chun peirspictíocht straitéiseach TII a chur in iúl; treoir a sholáthar do ghníomhaireachtaí urraíochta agus d'údaráis áitiúla, maidir leis na cineálacha infheistíochtaí agus na réimsí ina ndéanfar iad.

Tá beagnach 5,300 km de bhóithre i ngréasán na mBóithre Náisiúnta: Príomhbhóithre Náisiúnta (mótarbhealaí san áireamh) agus Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta. Cruthaíonn an gréasán bonneagar iompair ríthábhachtach do gach earnáil den tsochaí. Éascaíonn an líonra gluaiseacht daoine agus earraí agus raon leathan cuspóirí turais lena n-áirítear sláinte, oideachas, fostaíocht, turasóireacht agus rochtain ar phríomhsheirbhísí.

Is creat é NR2040 le haghaidh infheistíochta in aghaidh athrú sóisialta agus comhshaoil. Is deis é NR2040 freisin chun peirspictíocht straitéiseach TII a chur in iúl, ag tabhairt treorach do Ghníomhaireachtaí Urraíochta agus Údaráis Áitiúla. Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara, mar chreat, nach bhfuil liosta de thionscadail bóithre náisiúnta san áireamh sa straitéis agus nach ndéantar tagairt d'aon scéimeanna sonracha don todhchaí. Ní úsáidfeadh NR2040 mar phlean oibríochta inmheánach ná mar bhuiséad ilbhliantúil. Mar sin féin, beidh tionchar aige ar phleananna agus ar fhorbairt scéimeanna ag leibhéal na Gníomhaireachta Urraithe/Údarás Áitiúil.

Beartas Tacaíochta

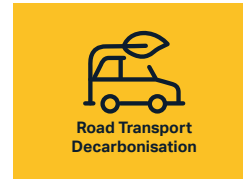
Ullmhaíodh NR2040 i ndiaidh NIFTI chun ailíniú a chinntiú idir creat infheistíochta na Roinne agus riachtanais oibríochtúla agus feidhmiúla Bóithre Náisiúnta. Tá comhoibriú idir an Roinn Iompair agus TII, ag cinntiú comhthuiscint ar fheidhm an líonra, ar riachtanais úsáideoirí reatha agus sa todhchaí agus bonneagair ar an líonra, chun Tionscadal Éireann 2040 a chumasú.

Beidh príomhról ag NR2040 maidir le tacú le beartas ar leibhéal náisiúnta, réigiúnach agus áitiúil. Aithnítear i mbeartas an Rialtais le déanaí lena n-áirítear Plean Gníomhaíochta Aeráide 2023 (CBT) an tábhacht a bhaineann le haistriú modha chun tacú le dícharbónú. Leagann CBT2023 amach treochlár gníomhaíochtaí in earnálacha éagsúla, lena n-áirítear iompar, chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 51% faoi 2030 (i gcomparáid le leibhéal 2018) agus glanastaíochtaí nialais a bhaint amach tráth nach déanaí ná 2050. Tacóidh NR2040 le spriocanna den sórt sin trí Idirghabháil NIFTI agus OrdLathais Mhódúla (athbhreithnithe i gcuid 2.3) a mbíonn tionchar acu ar scéimeanna chun díriú ar idirghabhálacha iompair inbhuanaithe lena n-áirítear iompar poiblí agus taisteal gníomhach.

Saincheisteanna Straitéiseacha Fadtéarmacha do na Bóithre Náisiúnta

Chun a chinntiú go bhfreastalaítear ar riachtanais líonra na mBóithre Náisiúnta agus a chustaiméirí sa todhchaí, d'fhéadfadh go n-athróidh an comhthéacs maidir leis an gcaoi a n-úsáidtear an líonra sna blianta atá romhainn agus ní mór é a thuiscint. Bhreithnigh TII na saincheisteanna seo a leanas agus straitéis á forbairt do Bhóithre Náisiúnta

» Treochtaí Fáis Dhéimeagrafacha sa Todhchaí - Cruthaíonn fás déimeagrafach dúshlán maidir le leibhéal na seirbhíse in iompar bóithre a chothabháil agus a fheabhsú.

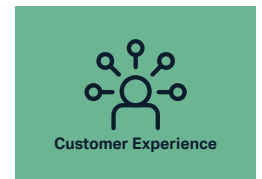
» Dícharbónú Iompar ar Bhóithre - Cruthaíonn cloí le spriocanna dícharbónaithe na hÉireann dúshlán suntasach don earnáil iompair de bhóthar, lena n-áirítear an gréasán Bóithre Náisiúnta.

» Oiriúnú Aeráide agus Athléimneacht - Tá an gréasán bóithre, agus na daoine a bhíonn ag brath air, i mbaol raon d'iarbhairtí athraithe aeráide a d'fhéadfadh a bheith ann.

» Inbhuanaitheacht - Teastaíonn iarracht leanúnach chun cothromaíocht chúil a bhaint amach idir infheistíocht i dtionchar iompair agus inbhuanaitheachta.

» Sábháilteacht ar Bhóithre - Tá Sábháilteacht ar Bhóithre i gcoirlár gach gné de bhainistiú líonra na mBóithre Náisiúnta, ar an mbealach i dtreo Vision Zero a bhaint amach.

» Gluaiseacht Daoine - Caithfidh oibriú, cothabháil, athnuachan agus forbairt Bóithre Náisiúnta díriú ar ghluaiseacht daoine seachas feithiclí.

» Gluaiseacht Earraí agus Seirbhísí - Ar Bhóithre Náisiúnta ní mór cothromaíocht a aimsiú idir gluaiseacht daoine agus gluaiseacht earraí.

» Plódú Uirbeach - Ní féidir linn ár mbealach a thógáil amach ó dhúshláin phlódaithe uirbeacha - caithfidh bainistíocht Bóithre Náisiúnta cothromaíocht a dhéanamh idir éilimh shoghluaisteachta mhéadaithe agus spás teoranta bóithre.

» Athrú Teicneolaíochta - Ní mór forbairt a dhéanamh ar bhainistíocht agus ar oibriú na mBóithre Náisiúnta chun tacú le agus bainistiú a dhéanamh ar úsáid na dteicneolaíochtaí atá ag forbairt chun leasa na gcustaiméirí.

» Bainistíocht Sócmhainní agus Oibríochtaí - Is sócmhainn stáit luachmhar é gréasán na mBóithre Náisiúnta a éilíonn infheistíocht fhairsing le haghaidh bainistíochta agus oibríocháin leanúnacha.

» Soghluaisteacht Chomhtháite - is key to an inclusive, well connected, and sustainable transport system and must be facilitated through the National Roads network.

» Taithí an Chustaiméara - Aithníonn TII an gá atá le cur chuige atá dírithe ar an gcustaiméir agus an gréasán Bóithre Náisiúnta á phleanáil.

Fís agus Cuspóirí NR2040

Leagann NR2040 amach straitéis fhadtéarmach TII maidir le cothabháil, forbairt agus bainistiú líonra Bóithre Náisiúnta na hÉireann. Tá NR2040 ailínithe go hiomlán le NIFTI agus Tionscadal Éireann 2040 agus díríonn sé ar shaincheisteanna straitéiseacha do Bhóithre Náisiúnta arna sainaitheint ag TII.

Is í an fhís atá againn go mbeidh an gréasán Bóithre Náisiúnta:

“Córas iompair inbhuanaithe atá ag teacht chun cinn dírithe ar: sábháilteacht; nuálaíocht; inrochtaineacht ; soghluaisteacht daoine, earraí agus seirbhísí”

Chun tacú leis an bhfís, tá na cuspóirí seo a leanas sainmhínithe.

- » Gréasán iompair atá sábháilte agus éifeachtach do dhaoine agus d'earraí
- » Inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil, sóisialta agus eacnamaíoch de
- » In oiriúint do chustaiméirí éagsúla in áiteanna éagsúla
- » Bainistithe agus feabhsaithe mar phríomhshócmhainn phoiblí

Leagann NR2040 amach tiomantas láidir chun gréasán Bóithre Náisiúnta a sholáthar atá:

- » Líonra a éascaíonn gluaiseacht sábháilte agus éifeachtach daoine, earraí agus seirbhísí. Feiceann TII go bhfuil sábháilteacht ar bhóithre mar chuid lárnach de gach gné de chothabháil, d'fhorbairt agus de bhainistiú líonra na mBóithre Náisiúnta, ar aon dul le sprioc fadtéarmach na hÉireann chun Vision Zero a bhaint amach faoi 2050. Mar an bpríomhbhealach le haghaidh táirgiúlacht eacnamaíoch agus nascacht shóisialta an Ní mór an gréasán Bóithre Náisiúnta a chothabháil agus a bhainistiú chun freastal ar iompar éifeachtach daoine, earraí agus seirbhísí.
- » Inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil, sóisialta agus eacnamaíoch de
  - 1 **Timpeallacht** – Is í an inbhuanaitheacht chomhshaoil an bhunchloch d'inbhuanaitheacht shóisialta agus eacnamaíoch in Éirinn, ag seachaint agus nuair nach féidir é a sheachaint tionchair chomhshaoil lena n-áirítear athrú aeráide, cáilíocht an aeir agus torann chomh maith le tionchair bhithéagsúlachta na mBóithre Náisiúnta.
  - 2 **Sóisialta** – Úsáid talún comhtháite agus líonra iompair chun pobail a nascadh, ag cinntiú go dtacaíonn ár mbonneagar le sábháilteacht agus cuimsitheacht agus go gcumasaítear soghluaisteacht inbhuanaithe agus roghanna iompair níos sláintiúla. Déanann TII a dícheall inrochtaineacht uirbeach agus tuaithe araon a fheabhsú, ag tacú le roghanna iompair do gach earnáil den tsochaí, go háirithe i limistéir ar deacair teacht orthu.
  - 3 **Eacnamaíoch** – Leanfaidh TII de bheith ag tacú leis an ngeilleagar trí bhonneagar a sholáthar agus a bhainistiú feadh ghréasán na mBóithre Náisiúnta a chumasaíonn gluaiseacht éifeachtach agus inbhuanaithe daoine, earraí agus seirbhísí.
- » In oiriúint do chustaiméirí éagsúla in áiteanna éagsúla

Caithfidh Bóithre Náisiúnta freastal ar gach úsáideoir bóithre. Ní mór do phleanáil don ghréasán riachtanais uathúla custaiméirí éagsúla a chur san áireamh agus líonra a chur ar fáil a ligeann do níos mó daoine taisteal go caothúil trí úsáid a bhaint as modhanna iompair phoiblí agus taistil ghníomhaigh, le haghaidh cuid dá dturas nó iad go léir, agus ag an am céanna a aithint nach mbeidh cuid de na roghanna sin ann. oiriúnach nó ar fáil do gach duine i ngach áit. Ní mór an líonra a chothabháil freisin do mhodhanna taistil príobháideacha, go háirithe i gceantair thuaithe ina bhfuil pobail ag brath go mór ar mhodhanna príobháideacha le haghaidh inrochtaineachta bunúsacha ar phoist agus ar sheirbhísí.
- » Bainistithe agus feabhsaithe mar phríomhshócmhainn phoiblí.

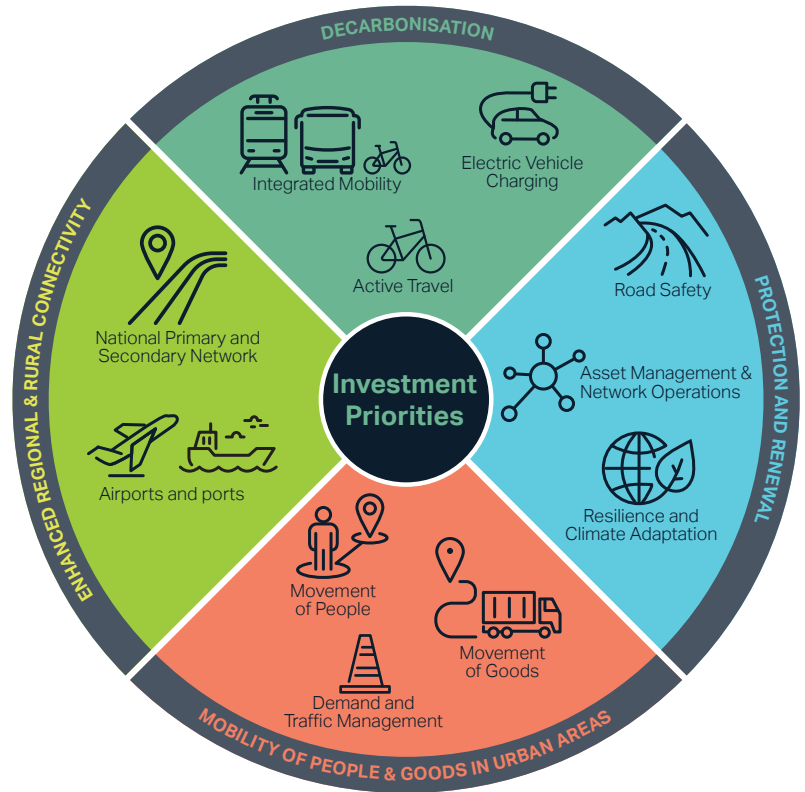
Is príomhshócmhainn náisiúnta é líonra na mBóithre Náisiúnta a bhfuil infheistíocht shuntasach faighte aige thar na blianta, a bhaineann go príomha le cothabháil, feabhsú agus leathnú an ghréasáin. I bhfianaise na spriocanna náisiúnta a bhaineann le tacú le dícharbónú agus gníomhaíocht aeráide, forbrófar maoirseacht TII chun an gréasán Bóithre Náisiúnta a bhainistiú, a fheabhsú agus a fheabhsú i gcomhréir leis na huailmhianta seo agus mar phríomhshócmhainn phoiblí.

Infheistíocht ar Bhóithre Náisiúnta agus Tosaíochtaí.

Tá measúnú déanta ag TII ar an ngá atá le gréasán na mBóithre Náisiúnta a ailíniú leis na Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta ábhartha (curtha i láthair i gcuid 2.1) agus tá roinnt saincheistanna straitéiseacha aitheanta aige freisin don ghréasán. Bhí tionchar ag na breithnithe seo ar Thosaíochtaí Infheistíochta NR2040.

Tá Tosaíochtaí Infheistíochta NR2040 ar aon dul le ceithre Thosaíocht Infheistíochta NIFTI agus cuirtear i láthair iad thíos.

Is í an Tosaíocht Infheistíochta um Dhíchárbónú an dúshlán is mó atá ag líonra na mBóithre Náisiúnta. Cuimsíonn sé trí théama punainne infheistíochta: Soghluaisteacht Chomhtháite; Muirearú Feithicle Leictreach; agus Taisteal Gníomhach. Déanfaidh na trí phunann raon leathan idirghabhálacha a mheas lena n-áirítear:

» Cur le soghluaisteacht chomhtháite trí infheistíocht a dhéanamh i mbearta mar Pháirceáil agus Taistil, Páirceáil agus Comhroinnt agus tosaíocht do bhusanna, nuair is cuí feadh na mBóithre Náisiúnta. D'fhéadfadh feabhas a chur ar naisc le mór-mhoil iompair phoiblí a bheith mar chuid den phunann infheistíochta seo freisin.

» Oibriú le hoifig Feithiclí Astaíochtaí Nialais na Roinne Iompair chun tacú le seachadadh an bhonneagair náisiúnta luchtaithe EV de réir a straitéis um Bonneagar Táillí Leictreachais, atá á forbairt faoi láthair.

» Soláthar taistil ghníomhach feabhsaithe a sheachadadh ina chuid tionscadal go léir, mar shampla feabhas a chur ar shábháilteacht líonra na mBóithre Náisiúnta d'úsáideoirí taistil ghníomhaigh agus laghdú a dhéanamh ar an scaradh de bharr roinnt Bóithre Náisiúnta i gceantair uirbeacha.

Is é cosaint agus athnuachan líonra na mBóithre Náisiúnta a thabhaíonn TII a chomhréir caiteachais is mó. Cuimsíonn Cosaint agus Athnuachan trí théama punainne infheistíochta: Sábháilteacht ar Bhóithre; Bainistíocht Sócmhainní & Oibríochtaí Líonra; Athléimneacht & Oiriúnú Aeráide. Déanfaidh na trí phunann raon leathan idirghabhálacha a mheas lena n-áirítear:

» Gníomhartha TII sa Straitéis um Shábháilteacht ar Bhóithre (2021-2030) a chur i gcrích agus comhoibriú le comhpháirtithe chun gníomhaíochtaí tacaíochta a sheachadadh.

» Prionsabail bhainistíochta sócmhainní a úsáid agus bonneagar cliste a fhorbairt chun sócmhainní bóithre náisiúnta a bhainistiú go sábháilte, go hinbhuanaithe, go héifeachtúil agus go héifeachtach thar a saolré úsáideach.

» Tá TII ag nuashonrú a 'Straitéis um Oiriúnú don Athrú Aeráide ar Líonra Iarnróid Éadrom agus Bóithre Náisiúnta na hÉireann'. Tá scrúdú á dhéanamh sa straitéis ar an tionchar a bhíonn ag imeachtaí aeráide ar acmhainní dromchla, screamhuisce agus ar bhearta comhshaoil mar chuid lárnach den straitéis um oiriúnú aeráide.

Caithfidh an gréasán Bóithre Náisiúnta éascú a dhéanamh ar ghluaiseacht daoine agus ar ghluaiseacht earraí. Baineann NSO4 Tionscadal Éireann 2040 le Soghluaisteacht Inbhuanaithe, agus tá ról na mBóithre Náisiúnta i gcóras iompair inbhuanaithe ina phríomh-bhreithniú. Feidhm riachtanach chun an NSO seo a sheachadadh ná daoine agus áiteanna ar fud na tíre a nascadh, trí mhodhanna éagsúla, ar Bhóithre Náisiúnta.

Ba cheart go mbeadh an gréasán Bóithre Náisiúnta oiriúnach freisin chun feithiclí troma a iompar, ag tabhairt faoi deara na leibhéil arda caithimh agus díghrádaithe ar an gcarrbhealach faoi luchtú trom; astaíochtaí a eascraíonn as gluaiseacht lasta; agus patrúin taistil uathúla.

Seo a leanas príomhbhreithnithe don tosaíocht infheistíochta seo:

- » Aithneoidh agus tabharfaidh TII aghaidh ar scaradh a bhaineann le Bóithre Náisiúnta gnóthacha uirbeacha trí bhonneagar trasnaithe sábháilte a sholáthar do rothaithe agus coisithe.
- » Lánaí bus tosaíochta a sheachadadh ar bhealaí náisiúnta gathacha gnóthacha ag druidim chuig lárionaid uirbeacha
- » Tá an Roinn Iompair ag forbairt a straitéise deich mbliana don earnáil tarlaithe faoi láthair; Cuirfidh TII gníomhartha chun cinn don ghréasán Bóithre Náisiúnta.
- » Oibreoidh TII leis an Roinn Iompair agus le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta chun iniúchadh a dhéanamh ar bhearta bainistíochta tráchta agus éilimh chun iontaofacht na n-amanna turais a fheabhsú a theastaíonn chun allmhairí agus onnmhairí a ghluaiseacht go héifeachtach.

Cuimsíonn an tosaíocht infheistíochta feabhsaithe nascachta réigiúnach agus tuaithe an tábhacht shóisialta agus eacnamaíoch a bhaineann le líonra na mBóithre Náisiúnta, maidir le tacaíocht a thabhairt do chathracha réigiúnacha, príomhlonnaíochtaí, agus rathúnas agus fás na gceantar tuaithe agus iad a chothromú, i dtreo spriocanna Thionscadal Éireann 2040 a bhaint amach.

Léiríonn polasaí an Rialtais an tábhacht a bhaineann le hinrochtaineacht ar agus idir na ceantair is imeallaí den stát a chothabháil agus a fheabhsú, mar shampla, an Deisceart agus an Iarthuaisceart agus aithníonn sé codanna den ghréasán Príomhúil Náisiúnta a dtugtar tosaíocht dóibh le haghaidh feabhsúcháin. Déanfar aon idirghabhálacha a thabharfar ar aghaidh a fhorbairt de réir Thosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus na Ordlathais Mhódúla agus Idirghabhála.

Ní mór don Líonra Náisiúnta Tánaisteach freagairt do raon leathan riachtanas, mar go gcomhlíonann sé feidhmeanna éagsúla in áiteanna éagsúla. Soláthraíonn Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta áirithe nascacht idir-uirbeach chuig na cúig chathair agus na cúig ionad réigiúnacha mar atá sainmhínithe sa Chreat Pleanála Náisiúnta. Cruthaíonn Bóithre Tánaisteacha Eile príomhnaisc iompair do na ceantair máguaird agus tá feidhm thábhachtach acu don phobal. Beidh gá le hidirghabhálacha chun ailíniú le hOrdlathas Módúil agus Idirghabhála NIFTI, ag feabhsú nascacht trí rogha níos leithne de roghanna iompair don phobal áitiúil.

NR2040 a chur i bhfeidhm

Tabharfar faoi NR2040 a chur i bhfeidhm i gcomhar le Gníomhaireachtaí Coimircíochta agus Údaráis Áitiúla. Tugtar breac-chuntas sa chaibidil ar Fheidhmiú sa phríomhthuarascáil:

- » Tiomantais TII chun aghaidh a thabhairt ar shaincheisteanna straitéiseacha
- » Soláthraíonn sé bealach chun idirghabhálacha sa todhchaí a scagadh
- » Sainmhíníonn sé punanna infheistíochta TII
- » Críochnaíonn sé le tiomantas TII do chomhoibriú, a aithnítear ar fud na straitéise mar mhodh riachtanach chun idirghabhálacha aitheanta a chur i bhfeidhm go rathúil agus spriocanna náisiúnta a bhaint amach.

Treisiúear Tosaíochtaí Infheistíochta NR2040 le sraith de thiomantais TII, lena dtabharfar aghaidh níos mó ar na saincheisteanna straitéiseacha atá roimh ghréasán na mBóithre Náisiúnta sna blianta amach romhainn. Tá oibleagáidí beartais, lena n-áirítear NPF, NIFTI, an Straitéis um Shábháilteacht ar Bhóithre, agus anailís agus pleananna inmheánacha TII mar bhonn eolais do na gealltanais seo.

Beidh tionchar ag na gealltanais (a leagtar amach i gcuid 6.1) ar scóip na dtionscadal ar an ngréasán Bóithre Náisiúnta arna bhforbairt ag Údarás Áitiúla agus Gníomhaireachtaí eile.

Beidh an próiseas forbartha tionscadail ina eochair chun NR2040 a chur i bhfeidhm agus na gealltanais a chomhlíonadh. Agus tionscadal ar Bhóithre Náisiúnta á fhorbairt, beidh ar an Údarás Áitiúil, an tríú páirtí agus/nó an roinn TII ábhartha a thaispeáint go bhfuil an infheistíocht bheartaithe ag teacht le NIFTI, mar atá leagtha amach i gComhchreat Measúnaithe (CAF) na Roinne Iompair (DoT) agus /nó treoidhoiciméid mheasúnaithe ghaolmhara mar atá foilsithe ag an Roinn Iompair, agus aghaidh a thabhairt ar conas oibriú i dtreo Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI a bhaint amach.

Agus tionscadal ar Bhóithre Náisiúnta á fhorbairt, beidh gá na nithe seo a leanas a bhreithniú:

- 1 Conas a ailíníonn cuspóirí an tionscadail le tosaíochtaí infheistíochta NIFTI (athbhreithnithe i gcaibidil 2)
- 2 Saincheist(eanna) straitéiseacha atá roimh Bhóithre Náisiúnta a réitíonn an tionscadal (athbhreithnithe i gcaibidil 3)
- 3 Conas a ailíníonn cuspóirí an tionscadail le Fís agus Cuspóirí NR2040 (athbhreithnithe i gcaibidil 4)
- 4 Conas a ailíníonn an tionscadal le Tosaíochtaí Infheistíochta NR2040 agus an comhthéacs spásúlachta trí threoir a thabhairt ar na cineálacha idirghabhála do réigiúin agus cineálacha éagsúla Bóithre Náisiúnta (athbhreithnithe i gcaibidil 5)
- 5 An chaoi a bhfuil an tionscadal ag teacht le ceann amháin nó níos mó de ghealltanais TII (athbhreithnithe i gcuid 6.1)

Tá toadhchá chomhtháite ilmhódach ag Bóithre Náisiúnta nach mór do TII a sheachadadh i gcomhar le gníomhaireachtaí eile rialtais agus le geallsealbhóirí iompair. Tá comhoibriú luath le tríú páirtithe ríthábhachtach chun beartas reatha agus amach anseo a sheachadadh.

Ag cur san áireamh na cineálacha nua tionscadal atá beartaithe, aithníonn TII an gá atá le raon leathan scileanna agus foirne ildisciplíneacha chun forbairt rathúil agus baint amach spriocanna agus cuspóirí a chinntiú. Tá slabhra soláthair láidir pleanálaithe úsáid talún agus iompair, innealtóirí, conraitheoirí, comhairleoirí teicniúla, speisialtóirí cumarsáide agus rannpháirtíochta poiblí, soláthraithe agus oibreoirí ríthábhachtach, agus béim níos mó á cur ar sholáthróirí teicneolaíochta.

Ní cleachtadh 'tuar agus soláthar' é NR2040, ach straitéis réamhghníomhach faoi threoir beartais chun líonra a chothabháil agus a fhorbairt a chruthaíonn deiseanna don tír, ag tacú le fás eacnamaíoch agus ag tacú lenár spriocanna tábhachtacha maidir le laghdú carbóin. Tacóidh NR2040 le Gníomhaireachtaí Coimircíochta agus le hÚdarás Áitiúla chun tionscadail a sheachadadh ar Bhóithre Náisiúnta a ailíníonn le beartas an rialtais agus ag an am céanna ag tacú le fás geilleagrach agus pobail áitiúla.

1 RÉAMHRÁ

Is iad príomhfheidhmeanna Bhonneagar Iompair Éireann (TII): saolré na mbóithre náisiúnta agus an bhonneagair iarnróid éadroim a oibriú, a chothabháil agus a leathnú. Cinnteoidh na feidhmeanna seo sábháilteacht agus éifeachtúlacht ár ngréasán iompair, áiritheoidh siad bainistíocht chuif ar acmhainní comhshaoil agus rannchuideoidh siad leis an aistriú chuig sochaí ísealcharbóin atá athléimneach ó thaobh na haeráide de. Ní mór do TII bonneagar bóithre náisiúnta, iarnróid éadroim, meitreo agus Taisteal Gníomhach a sheachadadh, ag cur le fás dlúth, le soghluaisteacht inbhuanaithe, le hinrochtaineacht réigiúnach feabhsaithe agus leis an aistriú go todhchaí ísealcharbóin. Ní mór do TII córais iarnróid éadroim, dola agus rialaithe tráchta TII a oibriú agus rannchuidiú le leictriú agus digitiú an iompair, chun leas ár gcustaiméirí agus rannchuidiú le soghluaisteacht inbhuanaithe agus dícharbónú an iompair.

1.1 Cuspóir na mBóithre Náisiúnta 2040

Is é Bóithre Náisiúnta 2040 (NR2040) straitéis fhadtéarmach TII chun an gréasán Bóithre Náisiúnta a phleanáil, a oibriú agus a chothabháil. Forbraíodh NR2040 chun tacú le seachadadh chuspóirí Thionscadal Éireann 2040 agus chun ailíniú le Creat Náisiúnta Infheistíochta Iompair in Éirinn na Roinne Iompair (NIFTI, Nollaig 2021). Ailíníonn NR2040 freisin le gealltanais i mbeartas níos leithne lena n-áirítear an Plean Gníomhaíochta Aeráide agus beartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta an DoT.

Rinne TII anailís chun feidhmeanna éagsúla ghréasán na mbóithre náisiúnta a thuiscint agus chun a aithint conas uailmhianta beartais a chuimsítear i gCreat Pleanála Náisiúnta (NPF) Tionscadal Éireann 2020 agus NIFTI a bhaint amach. Le NR2040, sainithníonn TII na príomhcheisteanna atá le sárú ag an ngréasán bóithre náisiúnta reatha agus amach anseo.

Príomhfhreagracht ar TII fós is ea feabhsúcháin líonra a sholáthar. Táthar ag súil go mbeidh gá le níos mó acmhainní amach anseo chun gréasán na mBóithre Náisiúnta a bhainistiú agus a oibriú. Tá an fócas i straitéis NR2040 ar líonra Bóithre Náisiúnta feidhmiúil, dea-fheidhmithe agus éabhlóideach a chothabháil, a threoróidh raon iomlán ghníomhaíochtaí Bóithre Náisiúnta TII thar thréimhse 20 bliain. Tríd an straitéis, cuireann TII creat ar fáil chun tosaíochtaí a leagan amach d'infheistíocht sa todhchaí ar fud na mBóithre Náisiúnta, i bhfianaise athruithe fioscacha, sóisialta agus comhshaoil. Is modh é NR2040 chun peirspictíocht straitéiseach TII a chur in iúl; treoir a sholáthar do ghníomhaireachtaí urraíochta agus d'údarais áitiúla, maidir leis na cineálacha infheistíochtaí agus na réimsí ina ndéanfar iad.

Tá freagracht ar TII as soláthar gréasán sábháilte agus éifeachtach de bhóithre náisiúnta a chinntiú... agus é sin á dhéanamh ní mór dó riachtanais gach úsáideoir bóithre a bhreithniú

Acht na mBóithre 1993

1.2 Scóip agus Ról na mBóithre Náisiúnta

Tá beagnach 5,300 km de bhóithre i ngréasán na mBóithre Náisiúnta: Príomhbhóithre Náisiúnta (mótarbhealaí san áireamh) agus Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta. Cruthaíonn an gréasán bonneagar iompair ríthábhachtach do gach earráil den tsochaí. Éascaíonn an líonra gluaiseacht daoine agus earraí agus raon leathan cuspóirí turais lena n-áirítear sláinte, oideachas, fostaíocht, turasóireacht agus rochtain ar phríomhsheirbhísí.

Ról na mBóithre Náisiúnta

Daoine agus áiteanna a nascadh agus cabhrú le pobail a fhorbairt

Gluaiseacht éifeachtúil earraí agus seirbhísí a cheadú, agus gníomhaíocht eacnamaíoch a chumasú

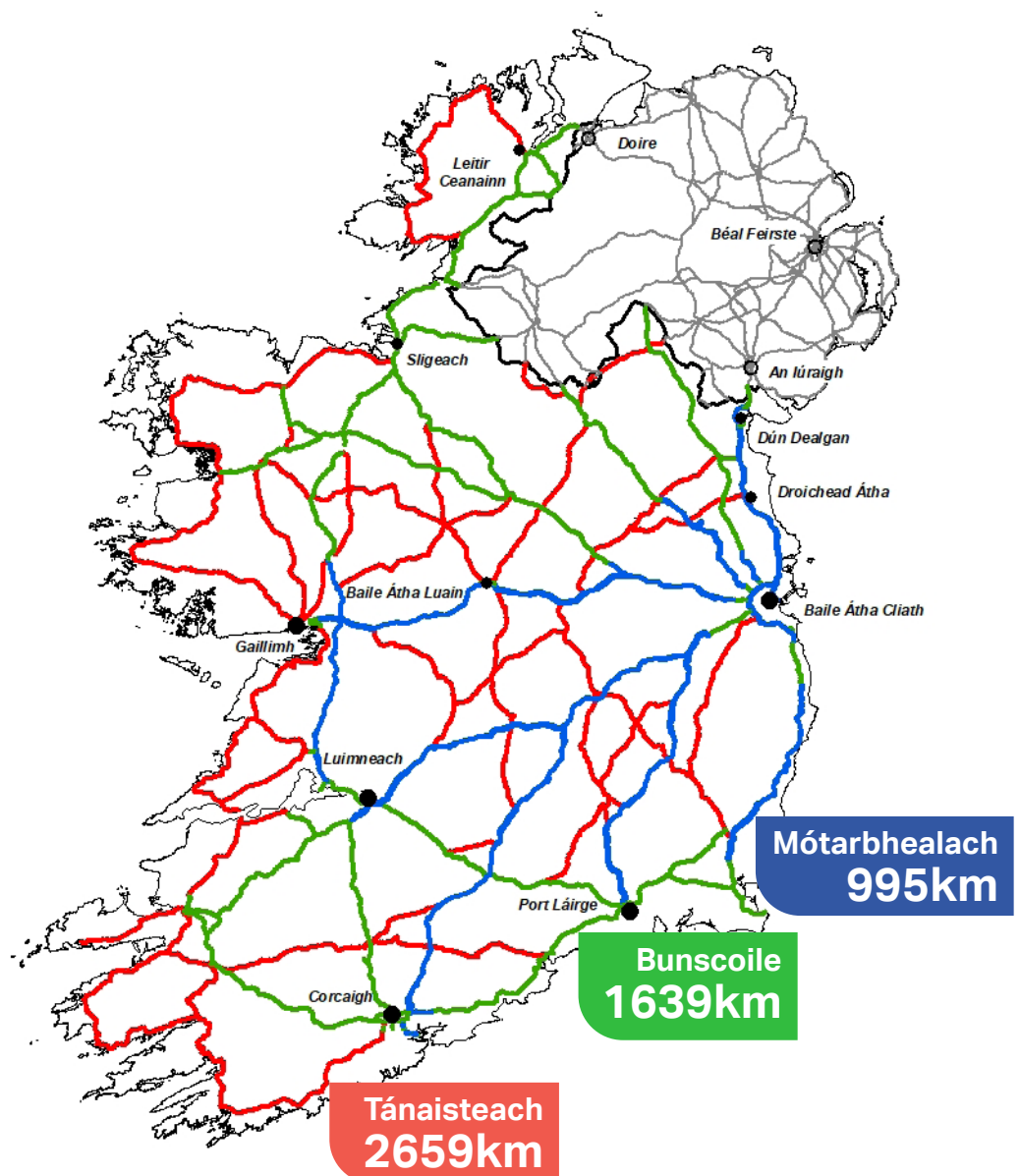
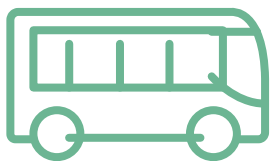
Deiseanna a chur ar fáil chun rochtain a fháil ar phoist, ar oideachas, ar fhóillíocht agus ar sheirbhísí, de chois, ar rothar, i gcar agus in iompar poiblí

3.5 milliún

turas feithicle

82,000

turas laethúil HGV

1.3 NR2040 Struchtúr Tuairisce

- » **Caibidil 2 – Comhthéacs Beartais** déanann sé athbhreithniú ar bheartais agus ar phleananna an rialtais a mbíonn tionchar acu ar NR2040.
- » **Caibidil 3** – Is éard atá i gceist le **Saincheisteanna Straitéiseacha Fadtéarmacha do Bhóithre Náisiúnta** ná athbhreithniú gairid fianaise-bhunaithe ar threochtaí bonnlíne agus réamh-mheasta sa todhchaí a shainaithníonn na príomhcheisteanna straitéiseacha atá roimh ghréasán na mBóithre Náisiúnta.
- » **Caibidil 4** – Is ráiteas é **Fís agus Príomhchuspóirí NR2040** ar spriocanna TII i bhforbairt na straitéise seo, ag breithniú comhthéacs beartais náisiúnta agus saincheisteanna straitéiseacha..
- » **Caibidil 5** – Cuireann **Tosaíochtaí agus Punanna Infheistíochta i mBóithre Náisiúnta** téamaí infheistíochta tosaíochta TII i láthair.
- » **Caibidil 6** – Déanann **cur i bhfeidhm** achoimre ar threoir do ghníomhaireachtaí urraíochta maidir le tionscadail/idirghabhálacha a fhorbairt a thagann le NR2040.
- » **Caibidil 7** - Leagann Caibidil 7 Creat Monatóireachta amach na gnéithe trína ndéanfaidh BIÉ monatóireacht ar chur i bhfeidhm NR2040.

2 COMHTHÉACS BEARTAIS

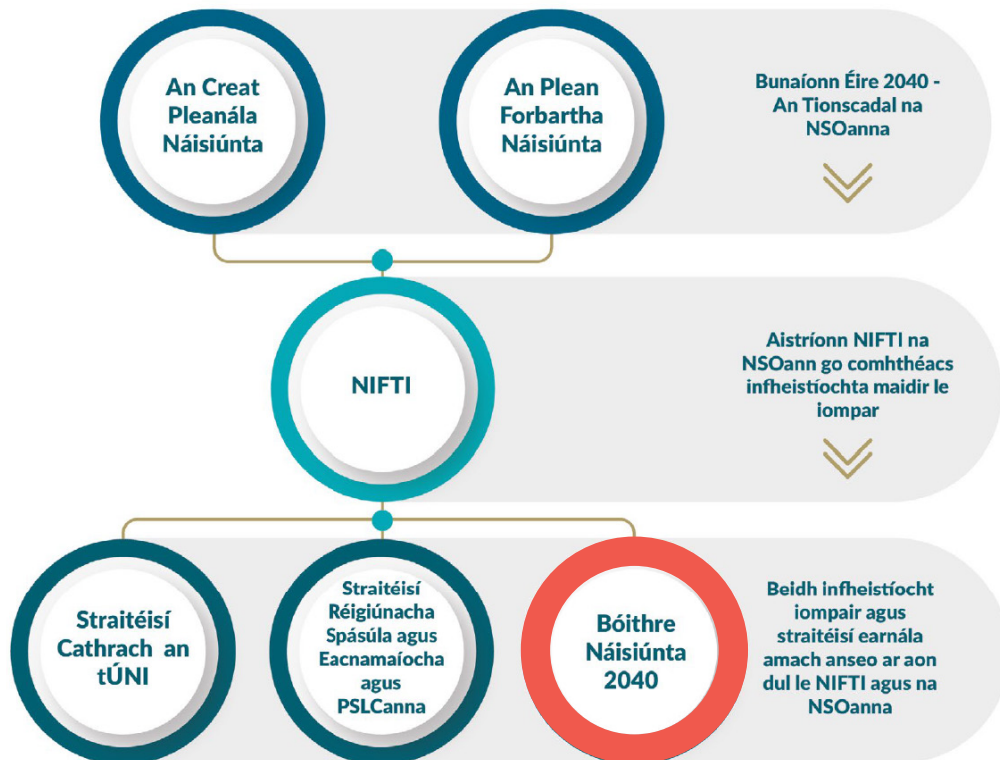
Is é NR2040 freagairt TII chun ailíniú straitéiseach líonra na mBóithre Náisiúnta a chinntiú le beartais, pleananna agus creataí pleanála/infheistíochta Rialtais a foilsíodh le déanaí.

Ullmhaíodh NR2040 i ndiaidh NIFTI chun ailíniú a chinntiú idir creat infheistíochta na Roinne agus riachtanais oibríochtúla agus feidhmiúla Bóithre Náisiúnta. Tá comhoibriú idir an Roinn Iompair agus TII, ag cinntiú comhthuiscint ar fheidhm an líonra, ar riachtanais úsáideoirí reatha agus sa todhchaí agus bonneagair ar an líonra, chun Tionscadal Éireann 2040 a chumasú.

Fíor 2.1. cuireann sé i láthair an áit a bhfuil NR2040 san ordlathas straitéise agus plean de chuid Tionscadal Éireann 2040.

Fíor 2.1 Ordathas Straitéisí agus Pleananna Project Ireland 2040, mar a léirítear in NIFTI

2.1 Tionscadal Éireann 2040

Áirítear le Tionscadal Éireann 2040 an Creat Náisiúnta Pleanála, a leagann amach an straitéis spáis uileghabhálach don fhiche bliain atá romhainn, mar aon leis an bPlean Forbartha Náisiúnta, ina leagtar amach an straitéis infheistíochta agus an buiséad don tréimhse 2021-2030.

2.1.1 Creat Náisiúnta Pleanála

Is é Tionscadal Éireann 2040: An Creat Pleanála Náisiúnta (NPF), straitéis spásúlachta fhadtéarmach an rialtais chun freastal ar fhás daonra chomh maith le freagairt don ghá atá le dícharbónú tapa a dhéanamh ar earnálacha éagsúla ar fud na hÉireann. Tá fíis an NPF cuimsithe sna Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta (NSOanna) a léiríonn tacar comhroinnte spriocanna, lena n-áirítear fás dlúth, inrochtaineacht réigiúnach feabhsaithe, rochtain ar sheirbhísí agus deiseanna, pobail tuaithe láidre, soghluaisteacht inbhuanaithe, agus an t-aistriú go dtí leibhéal ísealcharbóin agus sochaí atá athléimneach ó thaobh na haeráide de, i measc daoine eile.

Laistigh den NPF, tá gníomhartha éagsúla a bhaineann go díreach le Bóithre Náisiúnta, atá leagtha amach faoi roinnt de na NSOanna, go háirithe: NSO1 Fás Comhdhlúite; NSO2 Inrochtaineacht Réigiúnach Feabhsaithe; NSO3 Eacnamaíocht agus Pobail Tuaithe Neartaithe; NSO4 Soghluaisteacht Inbhuanaithe; agus Nascacht Idirnáisiúnta Ardchaighdeáin NSO6.

Leagann na NSOanna thuasluaite béim ar ról straitéiseach líonra na mBóithre Náisiúnta maidir le hinrochtaineacht réigiúnach agus idirnáisiúnta a sholáthar do gach úsáideoir bóithre, lena n-áirítear iompar poiblí agus modhanna taistil gníomhaí. Leagann na ONSanna amach freisin an tábhacht a bhaineann le sábháilteacht agus leibhéal ardchaighdeáin seirbhíse a chinntiú. Tá leibhéal ardchaighdeáin seirbhíse le baint amach trí na conairí atá ann cheana a uasghrádú agus trí bhainistiú éifeachtach tráchta. Léirmheas mionsonraithe in Aguisín A.

Fior 2.2 NSOanna an Chreat Pleanála Náisiúnta

2.1.2 Plean Forbartha Náisiúnta 2021-2030

Is é Tionscadal Éireann 2040: An Plean Forbartha Náisiúnta (NDP) 2021-2030, a foilsíodh i mí Dheireadh Fómhair 2021, straitéis agus buiséad infheistíochta deich mbliana uileghabhálach an Rialtais. Tugann an PFN forbhreathnú ar an straitéis iompair agus ar thosaíochtaí infheistíochta straitéiseacha ina dhiaidh sin thar gach ceann de na deich NSO NPF ag tagairt do spriocanna gníomhaíochta aeráide na hÉireann.

Tagann gníomhartha PFN do Bhóithre Náisiúnta go háirithe faoi: Fás Comhdhlúthaithe NSO1; NSO2 Inrochtaineacht Réigiúnach Feabhsaithe; Nascacht Idirnáisiúnta Ardchaighdeáin NSO6; agus NSO8 Aistriú go Sochaí Aeráide-Neodrach agus Athléimneach Aeráide, mar atá leagtha amach in Aguisín A.

Mar chuid de NSO2, Inrochtaineacht Réigiúnach Feabhsaithe, d'aithin an PFN roinnt scéimeanna Bóithre Náisiúnta 'atá á dtógáil faoi láthair' agus roinnt scéimeanna chun 'tosú a dhéanamh ar an tógáil' go luath amach anseo. Áiríonn sé freisin 31 scéim um Bóithre Náisiúnta atá 'faoi réir a thuilleadh ceadaithe'.

Leagann an PFN béim bhreise ar ról na mBóithre Náisiúnta i seachadadh NSO8, Aistriú go Sochaí Aeráide-Neodrach agus Athléimneach Aeráide, trí aistriú suntasach a chumasú ó fheithiclí innill dócháin inmheánaigh phríobháideacha go feithiclí leictreacha. Tagraíonn NSO8 freisin do aistriú módúil a spreagadh ón gcarr go modhanna taistil poiblí agus gníomhacha. Ina theannta sin, tá gá le bearta coisctheacha chun athléimneacht aeráide an ghréasáin bóithre a chinntiú, chun sábháilteacht agus infhaighteacht a chinntiú le himeacht ama.

Tabharfar faoi athbhreithniú meántéarmach ar an PFN (2021-2030) in 2025, chun deis a thabhairt don Rialtas dul chun cinn a mheas maidir le seachadadh na dtionscadal agus na gclár pleanáilte. Déanfaidh an t-athbhreithniú tosaíochtaí infheistíochta an Rialtais a mheas freisin agus d'fhéadfadh sé a athdhearbhú.

2.2 Plean Gníomhaíochta Aeráide 2023

Is é an Plean Gníomhaíochta Aeráide 2023 (CBT), a foilsíodh i mí na Nollag 2022, an dara nuashonrú bliantúil ar Phlean Gníomhaíochta Aeráide na hÉireann. Leagann CBT2023 amach treochlár gníomhaíochtaí in earnálacha éagsúla, lena n-áirítear iompar chun astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú 51 faoin gcéad faoi 2030 (i gcomparáid le leibhéal 2018) agus glanastaíochtaí nialasacha a bhaint amach tráth nach déanaí ná 2050. Foilseofar an larscríbhinn a ghabhann leis na gníomhaíochtaí níos déanaí in 2023. Is é plean 2023 an chéad phlean a ullmhaíodh faoin Acht um Ghníomhú ar son na hAeráide agus um Fhorbairt Ísealcharbóin (Leasú), 2021, tar éis tabhairt isteach buiséid charbóin ar fud an gheilleagair agus uasteorainneacha astaíochtaí earnála arna gceadú ag an Rialtas in 2022.

Aithníonn an Rialtas go bhfuil córais bunathraithe agus gan fasach agus athrú iompraíochta ag teastáil chun laghduithe astuithe san earnáil iompair a bhaint amach. Aithnítear iompar sa CBT mar earnáil a bhfuil gá léi chun astaíochtaí a laghdú 50 faoin gcéad faoi 2030. Tacaíonn an CBT le beartais chun an chaoi a dtaistealaíonn an tsochaí a athrú ó bhonn agus chun astaíochtaí iompair a laghdú trí chur chuige Seachain-Aistriú-Feabhsú a ghlacadh. Is éard atá i gceist leis an gcur chuige seo ná an gá le taisteal a laghdú nó a sheachaint (m.sh., trí phleanáil talamhúsáide) agus i gcás ina bhfuil gá fós le taisteal, aistriú chuig modhanna inbhuanaithe taistil, agus feabhas a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh feithicilí (m.sh. trí úsáid a bhaint as breoslaí glana). Sonraíonn CBT 2023 go leor beart agus gníomhartha a theastaíonn chun tacú leis an gcur chuige Seachain Feabhsú Aistrithe. Áirítear orthu sin caighdeáin nuashonraithe a fhorbairt, tacaíocht do thionscadail taistil ghníomhaigh, scéimeanna glasbhealaí a sheachadadh, oibriú i gcomhar le geallsealbhóirí agus rannpháirtíocht an phobail maidir le gníomhaíocht aeráide agus soghluaisteacht inbhuanaithe.

Áirítear le cuid de na gníomhartha a bhaineann le hiompar de bhóthar:

- » An dóigh a n-úsáidtear spás bóthair a athrú (i.e. spás bóithre a ath-leithdháileadh go modhanna inbhuanaithe)
- » Éileamh/an t-achar iomlán tiomáinte thar gach turas cairr a laghdú faoi 20 faoin gcéad
- » Siúl, rothaíocht agus iompar poiblí a mhéadú mar 50 faoin gcéad de na turais ar fad
- » Tacaíocht do bheagnach 1 as 3 fheithicil phríobháideacha le bheith ina bhfeithicilí leictreacha faoi 2030
- » An gréasán siúil agus rothaíochta a mhéadú
- » Seirbhísí bus iompair tuaithe a mhéadú

Forbraíodh NR2040 i ailíniú le CBT.

2.3 Creat Náisiúnta Infheistíochta don Iompar in Éirinn

Is é an Creat Náisiúnta Infheistíochta d'Iompar in Éirinn (NIFTI), a foilsíodh i mí na Nollag 2021, creat an DoT chun tús áite a thabhairt d'infheistíocht sa líonra iompair talún amach anseo chun tacú le seachadadh NSOanna an NPF. Áiríthíonn NIFTI freisin ailíniú leis an bPlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2021 trí bhearta a leagtar amach sa phlean gníomhaíochta um iompar ar talamh a ionchorprú.

2.3.1 Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI

Aistríonn NIFTI na deich NSO NPF go comhthéacs sonrath d'iompar talún, ag forbairt ceithre Thosaíocht Infheistíochta a chinnteoidh go n-imreoidh an earnáil iompair a páirt i seachadadh an NPF. Déanann NIFTI riachtanais an Phlean Gníomhaíochta Aeráide maidir le hiompar a mheas agus a ionchorprú freisin.

Ní mór do thionscadail iompair amach anseo ailíniú le cearn amháin nó níos mó de na ceithre Thosaíocht Infheistíochta de chuid NIFTI: Dícharbónú; Cosaint agus Athnuachan; Soghluaisteacht Daoine agus Earraí i gCeantair Uirbeacha; Nascacht Réigiúnach agus Tuaithe Feabhsaithe; agus a leagann amach conas a mhaolófar tionchair dhiúltacha fhéideartha ina gcoinne, le breithniú le haghaidh maoinithe.

Ós rud é go bhfuil na ONS leabaithe i NIFTI, ní mór infheistíocht sa Líonra Bóithre Náisiúnta amach anseo a bheith de réir na dtosaíochtaí seo a thacóidh le seachadadh an NPF sna blianta amach romhainn go dtí 2040.

2.3.2 Ordathas Módúil agus Idirghabhála NIFTI

Tacóidh gréasán Bóithre Náisiúnta dea-bhainistithe (anois agus amach anseo) le baint amach ONSanna éagsúla de chuid Thionscadal Éireann 2040: mar shampla, inrochtaineacht réigiúnach a fheabhsú trí phlódú tráchtá ar Bhóithre Náisiúnta a laghdú, ag ligean do dhaoine agus earraí gluaiseacht gan stró idir na cúig chathair agus cúig ionad réigiúnacha in Éirinn (mar a shainítear sa NPF¹). Bunaítear Ordathais Mhódúla agus Idirghabhála freisin le NIFTI chun infheistíocht iompair a threorú tuilleadh; agus a chinntiú go bhforbrófar réitigh iompair chuí.

Fíor 2.3 NIFTI Investment Priorities

Ordathas Idirghabhála NIFTI

a chothabháil
Optamaigh
Feabhas a chur ar
Nua

Ordathas Módúil NIFTI

Taisteal Gníomhach
Iompar Poiblí
Feithiclí Príobháideacha

Tá na Ordathais Mhódúla agus Idirghabhála ionchorpraithe freisin laistigh de NR2040. Déanfar infheistíocht ar Bhóithre Náisiúnta amach anseo a fhorbairt de réir an Ordathais.

2.4 Beartas Náisiúnta um Shoghluaisteacht Inbhuanaithe

Leagtar amach i mbeartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta an DOT, a foilsíodh i mí Aibreáin 2022, creat straitéiseach go dtí 2030 do thaisteal gníomhach agus iompar poiblí. Tá sé mar aidhm ag an mbeartas tacú le riachtanas foriomlán na hÉireann laghdú 51 faoin gcéad ar astuithe carbóin a bhaint amach faoi dheireadh na deich mbliana seo. Díríonn an beartas ar a laghad 500,000 turas gníomhach breise laethúil agus iompair phoiblí agus laghdú 10 faoin gcéad ar na ciliméadar arna dtiomáint ag gluaiseáin iontaise faoi 2030, i gcomhréir leis na spriocanna le haghaidh iompair a leagtar amach sa Phlean Gníomhaíochta ar son na hAeráide 2021. Do TII, gníomhaíochtaí a bhaineann le Díríonn Bóithre Náisiúnta ar shábháilteacht bóithre a fheabhsú agus bonneagar a sholáthar chun tacú le soghluaisteacht inbhuanaithe. Tá siad seo leagtha amach in Aguisín A freisin.

¹ Cathracha – Baile Átha Cliath, Corcaigh, Luimneach, Gaillimh agus Port Láirge. Ionaid Réigiúnacha – Baile Átha Luain, Droichead Átha, Dún Dealgan, Leitir Ceanainn agus Sligeach

2.5 Líonra Iompair Tras-Eorpach (TEN-T)

Tacaíonn an beartas TEN-T, atá bunaithe ar Rialachán (AE) Uimh. 1315/2013, le bonneagar iompair ardchaighdeáin a sholáthar ar fud an Aontais Eorpaigh. Tiomnaíonn TEN-T tacaíocht airgeadais chun bonneagar tábhachtach iompair a bhaint amach ar fud na modhanna iompair go léir agus tacaíonn sé le cur i bhfeidhm na nuálaíochta, na dteicneolaíochtaí nua agus na réitigh dhigiteacha. Is é an cuspóir úsáid bonneagair a fheabhsú, tionchar an iompair ar an gcomhshaol a laghdú, éifeachtúlacht fuinnimh a fheabhsú, agus sábháilteacht a mhéadú agus gréasán iompair uile-Eorpach á chur chun feidhme agus á fhorbairt.

Cuimsíonn líonra TEN-T dhá 'chiseal':

Líonra Cuimsitheach	Core Network
clúdaíonn sé gach réigiún Eorpach agus tá sé le bheith críochnaithe faoi 2050.	fo-thacar den ghréasán cuimsitheach, le bheith críochnaithe faoi 2030. Arna léiriú ag naoi bPríomhchonair Ghréasáin, arna sainithint mar naisc atá in easnamh go straitéiseach is tábhachtaí.

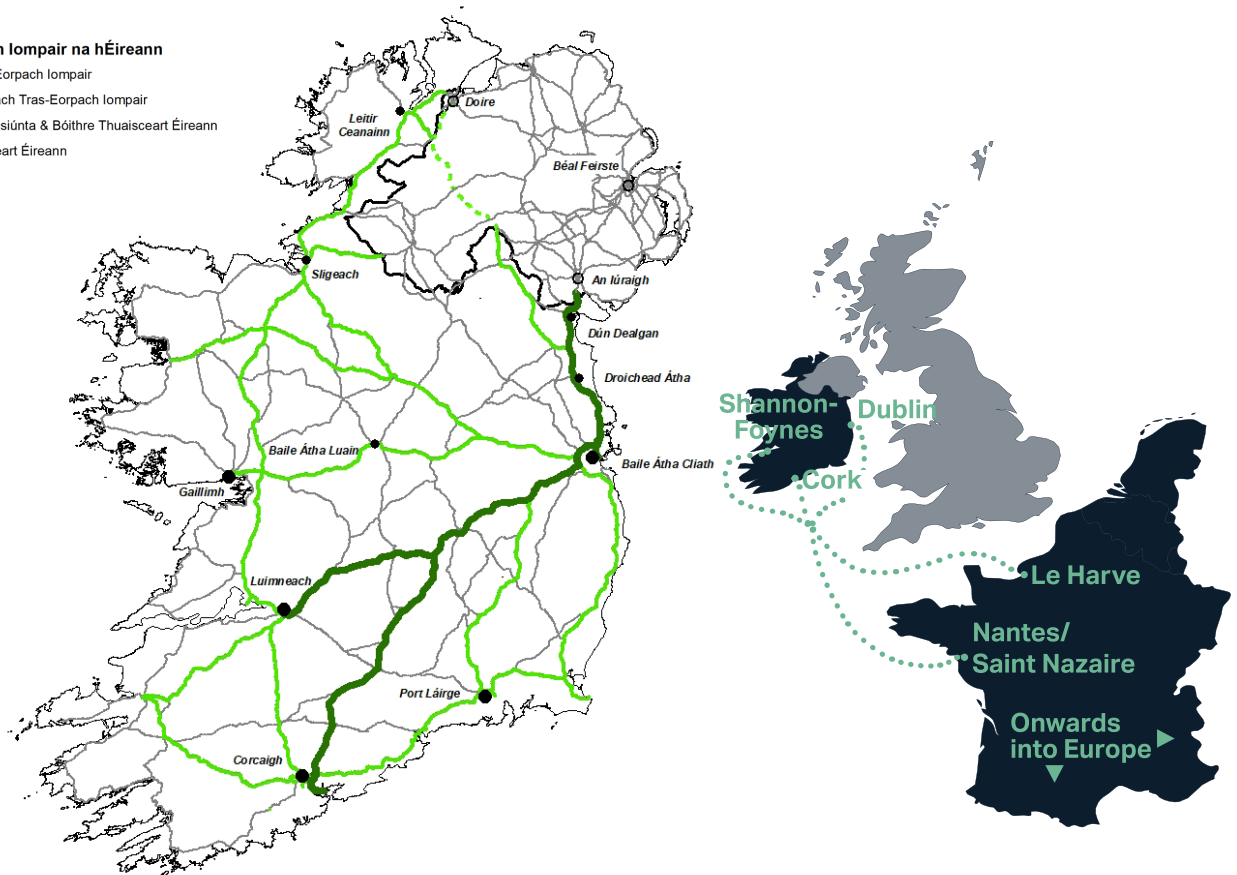
Cuimsíonn cuid de líonra Bóithre Náisiúnta na hÉireann an gréasán Ten-T.

Fíor 2.4 Líonra TEN-T na hÉireann agus dorchla an Atlantaigh TEN-T idir Éire agus mórthír na hEorpa.

Scribhinn

Líonra Tras-Eorpach Iompair na hÉireann

- Líonra Croí Tras-Eorpach Iompair
- Líonra Cuimsitheach Tras-Eorpach Iompair
- Líonra Bóithre Náisiúnta & Bóithre Thuaisceart Éireann
- Teorainn Thuaisceart Éireann

Soláthraíonn beartas Ten-T deiseanna maoinithe araon mar aon leis an oibleagáid caighdeáin bheartais an AE a chomhlíonadh agus a ailíniú le ceanglais amhail: Nascacht Bóithre Náisiúnta le calafoirt a fheidhmíonn mar thairseach chuig ballstáit eile an AE, le haghaidh gluaiseacht daoine agus earraí agus réitigh nuálaíochta chun an acmhainn atá ann cheana a ghíarail sula ndéantar infheistíocht i mbonneagar nua.

2.6 Straitéis TII um Oiriúnú Aeráide

Leagtar amach i Straitéis TII um Oiriúnú Aeráide, a foilsíodh i mí na Nollag 2022, cur chuige TII maidir le hoiriúnú d'athrú aeráide agus imeachtaí foircneacha aimsire, lena n-áirítear tuilte, riosca méadaithe sciortha talún, díghrádú pábhála agus damáiste féideartha stoirme a dhéanfaidh difear don ghréasán Bóithre Náisiúnta agus do ghréasáin iarnróid éadroim. Tógann an Straitéis ar an straitéis um oiriúnú aeráide roimhe seo a d'fhoilsigh TII in 2017. Freagraíonn an straitéis freisin do Ghníomh 297 an Phlean Gníomhaíochta Aeráide 2021 (CAP21), "Feabhas a chur ar athléimneacht aeráide agus oiriúnú d'athrú aeráide ar an Líonra Iarnróid Éadrom agus Bóithre Náisiúnta".

Leagtar amach sa Straitéis seacht gcuspóir straitéiseacha um oiriúnú aeráide, a chloíonn leis na sé threoirphrionsabal ó Phlean Forfheidhmithe Inbhuanaitheachta TII – Ár dTodhchaí. Leagann na cuspóirí oiriúnaithe aeráide béim ar an ngá atá le:

- » Minicíocht cur isteach ar an ngréasán le linn teagmhais a bhaineann leis an aeráid a laghdú
- » Faigh slán go tapa ó aon teagmhais a bhaineann leis an aeráid
- » A chinntiú go bhfuil eagraíochtaí a fhreagraíonn do theagmhais a bhaineann leis an aeráid láidir, inoiriúnaithe agus cothrom
- » Feabhas a chur ar athléimneacht aeráide na mbóithre ríthábhachtacha chun pobail níos inrochtana a sholáthar
- » Páirt a ghlacadh sna tionscnaimh oiriúnaithe níos leithne ar fud na hÉireann trí chomhpháirtíochtaí agus taighde fairsing
- » Oiriúnú aeráide a ionchorprú i nósanna imeachta, beartais agus cleachtais TII chun gréasán slán agus láidir a sholáthar
- » Modhanna ísealcharbóin a úsáid i ndearaí, nósanna imeachta agus caighdeáin TII mar fhreagra ar oiriúnú aeráide chomh maith le leas níos forleithne don tsochaí agus don chomhshaol a bhreithniú.

Tá sé tábhachtach go mbeadh líonraí iarnróid éadroim agus Bóithre Náisiúnta na hÉireann athléimneach i gcoinne coinníollacha aimsire foircneacha. Chun aghaidh a thabhairt air seo, cuireann NR2040 creat ar fáil d'infheistíocht iompair ar an ngréasán Bóithre Náisiúnta lena n-áireofar bearta oiriúnaithe don athrú aeráide atá le forbairt, le tosaíocht a thabhairt dóibh agus le cur i bhfeidhm. Tugann Caibidil 5 de NR2040 aghaidh ar athléimneacht líonra agus ar oiriúnú aeráide chomh maith leis an tábhacht a bhaineann le bonneagar Bóithre Náisiúnta a chothabháil agus a athnuachan go leanúnach.

2.7 Iompar na hÉireann a Athdhearadh le haghaidh Glan-Nialais: I dTreo Córais a Oibríonn do Dhaoine agus don Phláinéad

D'fhoilsigh an Eagraíocht um Chomhar agus Fhorbairt Eacnamaíochta (OECD) i mí Dheireadh Fómhair 2022 'Athdhearadh Iompar na hÉireann le haghaidh Glan-Nialais: I dTreo Córais a Oibríonn do Dhaoine agus don Phláinéad' i mí Dheireadh Fómhair 2022. Leagtar béim sa tuarascáil ar an tsaincheist a bhaineann le húsáid mhéadaithe na ngluaisteán agus na hastaíochtaí gaolmhara atá dlíte. ról pleanála iompair agus úsáide talún sa chóras iompair atá ag brath ar charranna. Tugann an OECD faoi deara trí phríomhdhinimic neamh-inbhuanaithe a chuireann le spleáchas ar charranna, lena n-áirítear:

- 1 Éileamh carr spreagtha
- 2 Sraoilleáil uirbeach
- 3 Na modhanna inbhuanaithe gaiste íseal-tarraingteachta

Má dhéantar an córas iompair a dhícharbónú trí leictiríú flít feithicilí príobháideacha amháin, ní bhainfear amach na hathruithe ar iompar, laghduithe astuithe agus feabhsúcháin ghinearálta folláine atá ag teastáil in Éirinn. Má bhíonn tú ag brath go mór ar fheithicilí príobháideacha, ní thabharfar aghaidh ar shaincheisteanna inrochtaineachta, brú tráchta uirbeach, agus tionchair dhiúltacha eile amhail básanna ar bhóithre. Agus gá le hathrú, déanann an OECD na moltaí seo a leanas:

- » Tosaíocht a thabhairt do bheartais a bhfuil an-acmhainneacht acu an córas a bhraitheann ar charranna a athmhúnlú
- » An straitéis leictiríúcháin a ath-shainmhíniú chun tacú leis an aistriú i dtreo córas iompair inbhuanaithe
- » Cur chuige córasach a spreagadh i leith cinnteoireachta beartais ar fud ranna rialtais

Forbraíodh straitéis NR2040 de réir mholtaí an OECD agus aithnítear na saincheisteanna a bhaineann le méadú ar úsáid carranna agus ar astuithe. Tacaíonn TII go forleathan le bearta maolaithe ar cheart a chur i bhfeidhm chun astuithe a laghdú agus chun folláine shaoránaigh na hÉireann a fheabhsú. Ailíníonn moltaí an OECD go ginearálta le tosaíochtaí agus gealltanais infheistíochta NR2040.

2.8 National Ports Policy

Bunaíonn Beartas Náisiúnta na gCalafort, a d'fhoilsigh an Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt in 2013², sraith leathan prionsabal chun feidhmiú mar bhunchloch do chreat beartais a chuireann ar chumas earnáil na gcalafort fás ar bhealach inbhuanaithe. Is é príomhchuspóir na mbeartas margadh iomaíoch agus éifeachtach do sheirbhísí iompair mhuirí a chur chun cinn. Tacaíonn an creat le cinní a dhéanfar amach anseo ar athstruchtúrú na gcalafort, atá deartha i bhfianaise na gceisteanna eacnamaíocha a bhí le sárú ag Éirinn ag an am.

Chun a chinntiú go leanann earnáil na gcalafort ag leathnú go hinbhuanaithe, tá an nasc idir earnáil na gcalafort agus an córas pleanála agus forbartha ríthábhachtach.

Ba cheart go dtabharfaí tosaíocht ard do chomhtháthú idir pleanáil agus beartas do chalafoirt leis an gcóras iompair.

Aithníonn TII an acmhainneacht le haghaidh ailíniú níos fearr idir pleanáil agus beartas do chalafoirt le líonra na mBóithre Náisiúnta agus comhoibreoidh sé leis an RI agus Oifig Forbartha Muirí na hÉireann i bhforbairt an chéad Bheartas Náisiúnta Calafort eile.

² á nuashonrú faoi láthair

3 SAINCHEISTEANNA STRAITÉISEACHA FADTÉARMACHA DO BHÓITHRE NÁISIÚNTA

Chun a chinntiú go bhfreastalaítear ar riachtanais líonra na mBóithre Náisiúnta agus a chustaiméirí sa todhchaí, d'fhéadfadh go n-athróidh an comhthéacs maidir leis an gcaoi a n-úsáidtear an líonra sna blianta atá romhainn agus ní mór é a thuiscint. Rinne TII na saincheisteanna seo a leanas a chuirtear i láthair i bhFíor 3.1 a mheas agus straitéis á forbairt do Bhóithre Náisiúnta.

Déantar na bearta maolaithe a thugann aghaidh ar na saincheisteanna seo a mhionsaothrú trí thosaíochtaí infheistíochta TII i gCaibidil 5 agus trí ghealltanais i gCaibidil 6. Tugtar achoimre in Aguisín B ar an measúnú ar roghanna eile ina bhfuil trí phríomhchásanna ('Déan faic', 'Tuar agus Soláthraigh', agus 'De réir Bheartais ') ar breithníodh iad le linn fhorbairt na Straitéise NR2040.

Fíor 3.1 NR2040 12 saincheist pleanála fadtéarma

3.1 Treochtaí Fáis Dhéimeagrafacha sa Todhchaí

Cruthaíonn fás déimeagrafach dúshlán maidir le leibhéil na seirbhíse in iompar bóithre a chothabháil agus a fheabhsú.

De réir Project Ireland 2040, meastar go dtiocfaidh méadú suas le 1.1 milliún duine ar dhaonra na hÉireann faoin mbliain 2040, rud a mhéadóidh daonra na hÉireann go timpeall 5.9 milliún. Táthar ag súil go mbeidh leath den fhás daonra agus post amach anseo dírithe ar na cúig chathair (Baile Átha Cliath, Corcaigh, Gaillimh, Luimneach agus Port Láirge) agus a mbruachbhailte. Ina theannta sin, táthar ag súil go mbeidh méadú suntasach ar dhaonra bailte na hÉireann agus roinnt ceantar tuaithe.

Fíor 3.2 spriocfhás an NPF 2040- díreofar sprioc leath (50 faoin gcéad) den fhás daonra agus fostaíochta amach anseo ar na cúig chathair agus a mbruachbhailte atá ann faoi láthair.

Léiríonn anailís TII go bhfuil an poitéinseal ag an méadú spriocdhaonra seo, má leanann iompar reatha taistil ar aghaidh, líon na dturas a thaistiltear ar an ngréasán bóithre náisiúnta a mhéadú faoi 2.7 milliún in aghaidh an lae. Léiríonn sé seo méadú 20 faoin gcéad ar thurais in aghaidh an lae faoi 2040 os cionn figiúirí bonnlíne de 13.4 milliún turas in aghaidh an lae. Tá sé seo sa bhreis ar an méadú ar líon na dturas a dhéantar ar bhóithre áitiúla agus réigiúnacha na hÉireann.

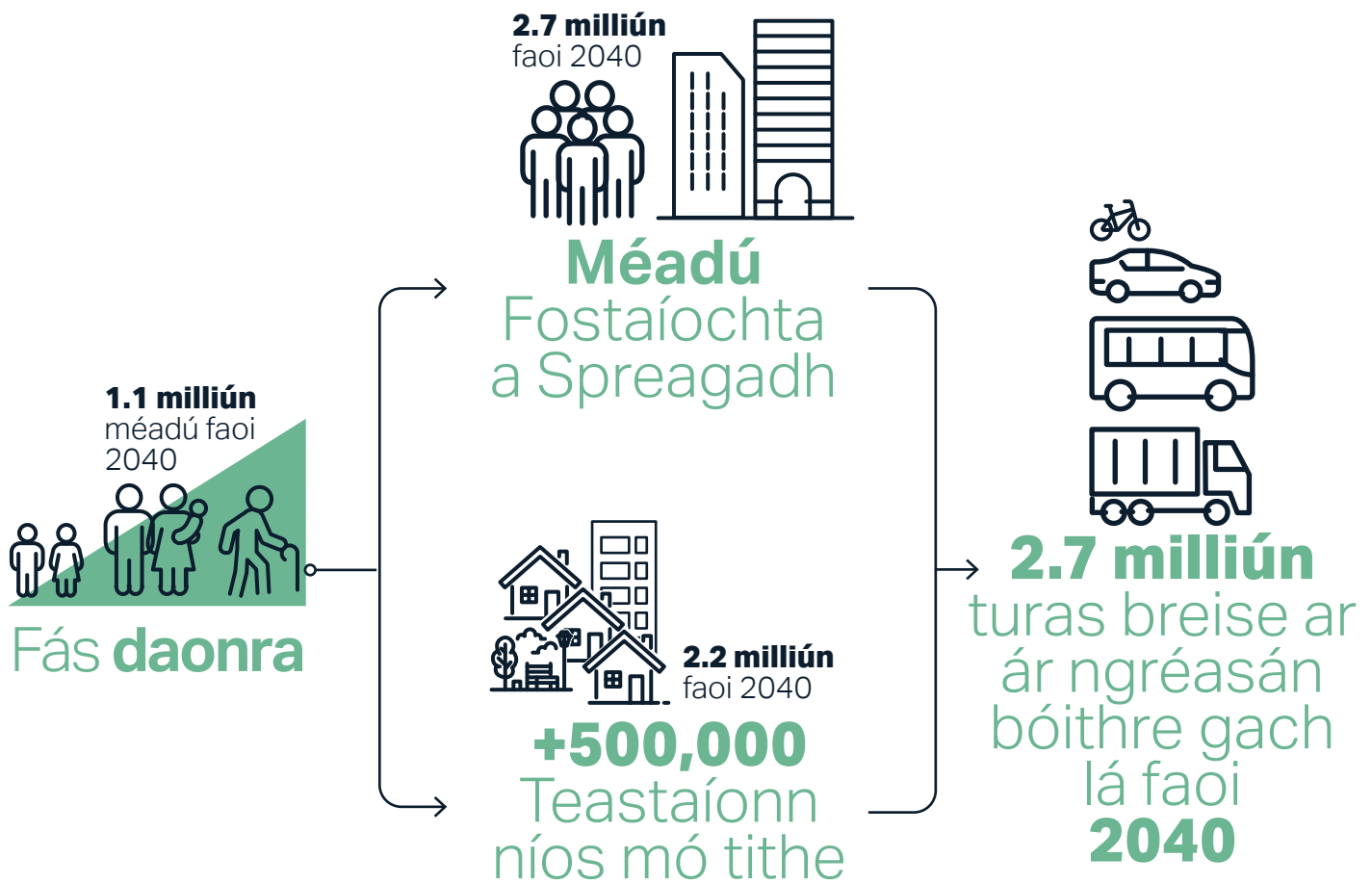
Má leanann na patrúin forbartha reatha agus an t-iompar taistil a bhaineann leo ar aghaidh, ní hamháin go méadóidh fás déimeagrafach an t-éileamh ar thaisteal ach d'fhéadfadh go méadóidh sé spleáchas ar charranna freisin. Faoi láthair tá carr amháin ar a laghad ag 82 faoin gcéad de theaghlaigh na hÉireann, agus tá dhá charr nó níos mó ag 41 faoin gcéad de na teaghlaigh³. Dá réir sin, déantar 67 faoin gcéad de thurais i gcarranna faoi úinéireacht príobháideach⁴. Is minic a éascaíonn Bóithre Náisiúnta na turais seo.

Cruthaíonn fás déimeagrafach agus fostaíochta dúshlán suntasach san iarracht leibhéal na seirbhíse ar ghréasán na mBóithre Náisiúnta a chothabháil agus a fheabhsú. Trí CBT a chur chun feidhme, agus trí thosaíochtaí infheistíochta agus bearta maolaithe NR2040, féadfar éileamh idiruirbeach ar thurais feithiclí príobháideacha a mhaolú.

3 Daonáireamh, 2016, An Phríomh-Oifig Staidrimh

4 Foinse: Anailís TII ar an bPríomh-Oifig Staidrimh, 2020; An Phríomh-Oifig Staidrimh, 'Suirbhé Náisiúnta Taistil 2019'

Fíor 3.3 Méadóidh fás daonra an t-éileamh ar líonra na mBóithre Náisiúnta

3.2 Dícharbónú Iompar ar Bhóithre

Cruthaíonn cloí le spriocanna dícharbónaithe na hÉireann dúshlán suntasach don earnáil iompair de bhóthar, lena n-áirítear an gréasán Bóithre Náisiúnta

Tá sprioc foriomlán laghdaithe astaíochtaí Gáis Cheaptha Teasa (GHG) de 51 faoin gcéad faoi 2030, i gcomparáid le 2018, agus neodracht aeráide faoi 2050 leagtha síos i bPlean Gníomhaíochta Aeráide na hÉireann. I mí Iúil 2022, d'fhógair an Rialtas uasteorainneacha astaíochtaí earnála ina bhfuil an sprioc foriomlán de laghdú 51 faoin gcéad. faoi 2030 amháin ag brath ar rath gach earnála de gheilleagar na hÉireann (leictreachas, iompar, foirgnimh, tionscal, agus talmhaíocht) a spriocanna uasteorainn aonair a bhaint amach. Socraíodh uasteorainn na hearnála iompair maidir le hastuithe GHG go dtí 2030 go 6 Megatona CO₂⁵.

Ní mór ról suntasach a bheith ag an earnáil iompair sa laghdú seo, agus laghdú sonrach 42 faoin gcéad-51 faoin gcéad ar an sprioc faoi 2030. In 2020, b'ionann astuithe GHG ó iompar de bhóthar agus 94 faoin gcéad de na hastaíochtaí iompair in Éirinn⁶. Mar thoradh ar bhearta glasála mar fhreagra ar an bpaindéim COVID-19 in 2020 tháinig laghdú 16 faoin gcéad ar astuithe iompair, i gcomparáid le 2019⁷. Léiríonn comhaireamh tráchta TII gur tháinig treochtaí taistil 2021 ar ais go leibhéil réamh-Covid 2019 den chuid is mó⁸. Meastar go laghdóidh astuithe ón earnáil go 39 faoin gcéad faoi leibhéil 2018 faoi 2030 má chuirtear bearta breise i bpleananna agus i mbeartais i bhfeidhm, lena n-áirítear sciar suntasach EV faoi 2030 agus bearta chun tacú le hiompar níos inbhuanaithe⁹.

5 Foinse: Roinn an Taoisigh, 2022; gov.ie, 'Fógraíonn an Rialtas uasteorainneacha astaíochtaí earnála, ag cur Éire ar bhealach chun an taoide a athrú ar an athrú aeráide'
 6 Astaíochtaí Sealadacha Gáis Cheaptha Teasa an EPA d'Éirinn, 2020 (Deireadh Fómhair 2021)
 7 Astaíochtaí Sealadacha Gáis Cheaptha Teasa an EPA d'Éirinn, 2020 (Deireadh Fómhair 2021)
 8 Táscairí Líonra Bóithre Náisiúnta TII, 2021
 9 Réamh-mheastacháin Astuithe Gáis Cheaptha Teasa na hÉireann de chuid an EPA, 2021-2040 (Meitheamh 2022)

Ní mór tosaíochtaí NIFTI maidir le soghluaisteacht daoine agus earraí a éascú i gceantair uirbeacha agus nascacht réigiúnach agus tuaithe a fheabhsú a bhaint amach agus astaíochtaí carbóin a íoslaghdú nó a laghdú. Ní mór raon leathan fachtóirí a mheas agus a thuiscint agus córas iompair ísealcharbóin á phleanáil. Cé go bhfuil ról teoranta ag TII maidir le hathrú iompraíochta a sheachadadh, tá ról tábhachtach ag soláthar bonneagair ilmhódaigh ar ardchaighdeán maidir le haistriú modha a chumasú agus a spreagadh chun tacú le laghdú ar astaíochtaí carbóin. Méadóidh soláthar bonneagair ilmhódaigh in éineacht le seirbhísí iompair phoiblí feabhsaithe na roghanna iompair ar ár ngréasán bóithre, feabhsófar soghluaisteacht daoine i gceantair uirbeacha agus feabhsóidh sé nascacht réigiúnach agus tuaithe ag teacht le spriocanna laghdaithe carbóin.

I gcomhthéacs uirbeach, bíonn plódú tráchtála ina chúis le feidhmíocht inneall feithicle neamhéifeachtúil agus bíonn leibhéal astuithe feithicilí ardaithe go mór mar thoradh air. Is saincheist í seo nuair is cuid mhór den trácht iad feithicilí troma. I gcomhthéacs taistil idiruirbeach, nuair a chuireann coinníollacha saorshreafa le feidhmíocht inneall níos éifeachtaí, is é fad an turais an príomhspreagthóir maidir le hastaíochtaí carbóin.

Céim shuntasach i dtreo dícharbónú na hearnála iompair de bhóthar is ea aistriú chuig teicneolaíocht leictreach sa chabhlach gluaisteán. Caithfear tacú leis seo trí bhonneagar muirir a sholáthar feadh ghréasán na mBóithre Náisiúnta. Ní mór na hastaíochtaí ó fheithicilí tráchtála agus troma a mhaolú freisin.

Fuarthas amach in anailís TII go bhfuil cuid shuntasach de thurais phearsanta ar fud an ghréasáin Bóithre Náisiúnta agus Réigiúnacha gearr ó nádúr, níos lú ná 15 nóiméad de ghnáth¹⁰. Baineann na turais níos giorra seo le hinnill níos fuire, rud a fhágann astuithe níos airde. Thacódh idirghabhálacha a chuirfeadh aistriú chuig roghanna ísealcharbóin do na turais sin chun cinn, ag úsáid mar shampla taisteal gníomhach feadh nó in aice leis an ngréasán Bóithre Náisiúnta, le hiarrachtaí chun brú tráchtála agus astuithe a laghdú.

¹⁰ Táscairí Líonra Bóithre Náisiúnta TII (2012-2021)

3.3 Oiriúnú Aeráide agus Athléimneacht

Tá an gréasán bóithre, agus na daoine a bhíonn ag brath air, i mbaol raon d'iarmhairtí athraithe aeráide a d'fhéadfadh a bheith ann.

Tá aeráid na hÉireann ag athrú, agus tá an chuma ar an scéal gur dócha go mbeidh athruithe breise agus níos doimhne ann. I measc na n-imeachtaí móra aimsire in Éirinn le déanaí tá Storm Ophelia (2017), a d'fhág go raibh bristeacha móra cumhachta, díonta ardaithe agus tuilte cósta; Storm Emma (2018), a thug isteach teochtaí fo-nialas agus ceathanna sneachta trom a chuir isteach ar chórais iompair agus dúnadh na córais iompair lena n-áirítear bacanna bóthair; chomh maith le tonnta teasa agus triomach (2018).

Tá an gréasán bóithre, agus na daoine a bhíonn ag brath air, i mbaol raon éifeachtaí féideartha athraithe aeráide, lena n-áirítear gaotha láidre, sciorthaí talún, patrúin báistí athraitheacha agus teagmhais aimsire foircneacha as a dtagann tuilte agus teochtaí athraitheacha. San fhadtéarma d'fhéadfadh ardú leibhéal na farraige a bheith ina bhagairt freisin. Féadfaidh siad seo a bheith ina gcúis le raon tionchar díblithe ar ghréasán na mBóithre Náisiúnta, ó fheidhmíocht laghdaithe - mar amanna turais níos moille, infheictheacht níos ísle agus drochchoinníollacha tiomána; d'infrastruchtúr damáiste agus riosca méadaithe don úsáideoir, rud a chuir isteach ar chodanna de ghréasán na mBóithre Náisiúnta nó dúnadh. Cruthaíonn dúnadh naisc thábhachtacha iompair rioscaí do dhaoine agus do ghnólachtaí, go háirithe i limistéir íseal-athléimneachta ina soláthraíonn Bóithre Náisiúnta aon bhonneagar iompair do dhaoine agus d'earraí agus go bhfeidhmíonn siad go bunúsach mar línte tarrthála réigiúnacha.

Chun oiriúnú d'iarmhairtí an athraithe aeráide, tá gá le gníomhaíocht chun na rioscaí a bhainistiú agus chun pleananna maolaithe agus athléimneachta a ullmhú chun leochaileachtaí a laghdú. Tá maolú ar an athrú aeráide ina chuid riachtanach de phleanáil eacnamaíoch straitéiseach fhadtéarmach anois. Tá cur chuige comhtháite ina mbeidh páirtithe leasmhara ríthábhachtach. Ní mór do TII straitéisí a ullmhú le haghaidh imeachtaí éagsúla aeráide a mbeidh tionchar acu ar líonra na mBóithre Náisiúnta.

3.4 Inbhuanaitheacht

Teastaíonn iarracht leanúnach chun cothromaíocht chúí a bhaint amach idir infheistíocht i dtionchar iompair agus inbhuanaitheachta.

Is éard is forbairt inbhuanaithe ann ná "forbairt a fhreastalaíonn ar riachtanais an lae inniu gan cumas na nglún atá le teacht a gcuid riachtanas féin a chomhlíonadh" (Coimisiún Brundtland).

Féadfaidh buntáistí sóisialta agus eacnamaíocha a bheith mar thoradh ar bhonneagar iompair, amhail soghluaisteacht fheabhsaithe, rochtain ar mhargaí agus rannpháirtíocht shóisialta. Mar sin féin, ní mór d'fhorbairt agus do bhainistiú bonneagair iompair drochthionchar comhshaoil a sheachaint, a laghdú agus a mhaolú, amhail astaíochtaí díobhálacha ó iompar (GHGanna, cáilíocht

an aeir agus tionchair torainn), agus tionchair dhíreacha agus indíreacha ar bhithéagsúlacht agus/nó ar ghnáthóga chomh maith le. áitribh agus pobail in aice leis an ngréasán Bóithre Náisiúnta. Teastaíonn iarracht leanúnach chun cothromaíocht chuí a bhaint amach idir na tairbhí a eascraíonn as infheistíocht i mbonneagar iompair a uasmhéadú agus tionchair dhiúltacha comhshaoil, shóisialta agus/nó eacnamaíocha féideartha a laghdú de réir mar a athraíonn an tsócmhainn agus de réir mar a oiriúnú do thodhchaí nua.

D'fhéadfadh go gciallódh sé seo go bhféadfadh roinnt tionscadal a bheith níos costasaí roimh ré ach is dócha go mbeidh níos mó buntáistí acu san fhadtéarma go háirithe maidir le hastuithe agus tionchair shóisialta.

Plean Forfheidhmithe Inbhuanaithe TII

Trí Phlean Forfheidhmithe Inbhuanaitheachta TII, forbraíodh treochlár chun na prionsabail inbhuanaitheachta a chur i bhfeidhm i bhforbairt agus i bhfeidhmiú líonra na mBóithre Náisiúnta. Aithnímid go bhfuil 'inbhuanaitheacht' casta agus forleathan ach táimid tiomanta é a chomhtháthú i ngach rud a dhéanaimid.

Leagtar amach i ráiteas inbhuanaitheachta agus plean cur chun feidhme TII sé chróiphriomsabal agus dhá phriomsabal uileghabhálacha. Tá na sé phriomsabal leagtha amach thíos; ailíníonn siad seo go ginearálta le Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe na NA agus forbraíodh iad chun uailmhianta eagraíochtúla TII a léiriú.

Tábla 3.1 Prionsabail inbhuanaitheachta TII

Cur síos	Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe Comhfheargracha
Soghluaisteacht éifeachtach, éifeachtúil agus chothrom a sholáthar	8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH, 10 REDUCED INEQUALITIES, 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES
Cumasaigh líonraí agus seirbhísí sábháilte agus athléimneach	3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING, 5 GENDER EQUALITY, 9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE, 10 REDUCED INEQUALITIES, 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES, 13 CLIMATE ACTION
Comhoibriú le haghaidh cur chuige iomlánaíoch	6 CLEAN WATER AND SANITATION, 7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY, 9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE, 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES, 17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
Feabhsuithe ceann go ceann a sheachadadh	1 NO POVERTY, 8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH, 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES, 12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION
Aistriú go nialas glan	9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE, 11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES, 12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION, 13 CLIMATE ACTION
Cruthaigh luach iomlán don tsochaí	1 NO POVERTY, 3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING, 8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH, 10 REDUCED INEQUALITIES, 14 LIFE BELOW WATER, 15 LIFE ON LAND

Aithníonn TII go gcaithfidh an tsochaí ar fad a bheith rannpháirteach chun inbhuanaitheacht a sheachadadh go fírinneach, agus mar sin tá na sé phriomsabal ceangailte le dhá phriomsabal uileghabhálacha:

- » Ceannaireacht, Comhoibriú agus Comhpháirtíocht; agus
- » Oibriú le chéile agus daoine a chumasú

Cinntíonn na prionsabail uileghabhálacha seo nascacht trasna na sé chróiphriomsabal agus tacaítear leo i gcealltanais NR2040.

3.5 Cáilíocht Aeir

Tá an córas iompair in Éirinn ag brath go mór ar bhreosla iontaise (díosal & peitрил), rud a fhágann astuithe suntasacha GHGanna agus truailléain aeir (atá i múch sceite) chuig an gcomhshaoil. Tá sé tuartha ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (GCC) 'Tuarascáil Measúnaithe Comhtháite - 2020' go leanfaidh an earnáil iompair ar aghaidh le bheith chun tosaigh in astuithe NOx don tréimhse 2020 agus 2030, rud a chiallaíonn go mbeidh iompar fós ar cheann de na nithe is suntasaí a chuireann le truailliú aeir i. Éireann. Tá ról suntasach ag comhdhéanamh loingear feithicilí na hÉireann i leibhéil áitiúla truaillithe aeir chomhthimpeallaigh. Tá méadú leanúnach tagtha ar líon na bhfeithicilí Éireannacha ar na bóithre ag teacht le fás daonra agus fás eacnamaíoch ag cur le hardú ar astuithe NOx. Is dócha go dtiocfaidh iarrachtaí níos comhbheartaithe chun aghaidh a thabhairt ar shaincheisteanna cáilíochta aeir ar fud na hÉireann, lena n-áirítear iad siúd ón earnáil iompair, as bearta forfheidhmithe a aithníodh in NR2040, chomh maith le Plean Gníomhaíochta Aeráide an Rialtais.

3.6 Torann

De réir na hEagraíochta Domhanda Sláinte (WHO), is é torann an dara cúis comhshaoil is mó le fadhbanna sláinte, tar éis cáilíocht an aeir. Tá torann comhshaoil ó mhórbhonneagar lena n-áirítear bóithre, iarnróid agus aerfoirt á rialú ag an Treoir um Thorann Comhshaoil 2002/42/CE. Baineann an Treoir le measúnú agus bainistiú torainn comhshaoil agus is í príomhionstraim an AE í chun leibhéil truaillithe torainn a aithint agus chun an ghníomhaíocht riachtanach a spreagadh ag leibhéal an Bhallstáit agus an AE araon. In Éirinn, déantar an Treoir a thrasú i ndlí na hÉireann le Rialacháin na gComhphobal Eorpach (Torann Comhshaoil) 2018 (S.I. Uimh. 549 de 2018). Faoi na rialacháin, tá TII freagrach as mapáil straitéiseach torainn a fhorbairt do na Bóithre Náisiúnta go léir a iompraíonn níos mó ná 3 mhilliún feithicil in aghaidh na bliana agus do mhór-iarnróid a iompraíonn níos mó ná 30,000 paisinéir in aghaidh na bliana. Tá Údarás Áitiúla freagrach as an bPlean Gníomhaíochta Torainn a ullmhú. Áirítear le CBT spriocanna chun líon iomlán na gciliméadar taistil feithicil a laghdú 20 faoin gcéad faoi 2030 a mbeidh tionchar acu freisin ar laghduithe ar thorann ó iompar de bhóthar.

3.7 Sábháilteacht ar Bhóithre

Tá Sábháilteacht ar Bhóithre i gcoirílár gach gné de bhainistiú líonra na mBóithre Náisiúnta, ar an mbealach i dtreo Vision Zero a bhaint amach.

Tá sprioc uailmhianach leagtha síos ag Straitéis nua an Rialtais um Shábháilteacht ar Bhóithre de chuid an Rialtais (2021-2030) 'Ár dTuras i dtreo Fís Zero' d'Éirinn chun líon na mbásanna agus gortuithe tromchúiseacha ar bhóithre a laghdú 50 faoin gcéad faoi 2030. Sa téarma níos faide tá sé mar aidhm ag an straitéis básanna tráchta ar bhóithre a dhíothú agus gortuithe tromchúiseacha faoi 2050. Sa bhliain 2021, bhí 58 bás ar Bhóithre Náisiúnta¹¹, rud a léiríonn treocht atá ag dul i laghad ach fós ina réimse le feabhsú leanúnach.

Le hathrú ar mhodhanna taistil gníomhaí agus go háirithe sa rothaíocht, le haghaidh comaitéireachta agus fóillíochta araon, leagtar béim ar an ngá atá le fócas níos mó ar thosaíocht a thabhairt do shábháilteacht úsáideoirí soghonta bóithre. Is breithniú tábhachtach é soláthar rothaíochta agus siúil níos fearr d'infheistíocht sa ghréasán Bóithre Náisiúnta agus tá tosaíocht a thabhairt d'úsáideoirí soghonta bóithre ar aon dul leis an ordlathas módúil atá leagtha amach in NIFTI.

Áirítear le sainchúram reachtúil TII gréasán Bóithre Náisiúnta atá sábháilte agus éifeachtach a sholáthar. Caithfidh sprioc fhadtéarmach Vision Zero agus cur chuige na gCóras Sábháilte eolas a chur ar fáil do chinntí infheistíochta TII.

¹¹ TII-Náisiúnta-Bóithre-Líonra-Táscairí-2021

Cur chuige Córais Sábháilte

Cuireann sé an phríomhfhreagracht as sábháilteacht ar bhóithre ar dhearthóirí córais. Is iad na ceithre phrionsabal a saináithníodh:

Tá saol agus sláinte an duine rithábhachtach agus tá tosaíocht acu ar shoghluaisteacht

Roinneann soláthraithe & rialtóirí freagracht

Ba cheart go gcuirfí san áireamh i gcórais thrácht ar bhóithre infallacht an duine agus an dochar dá bharr

Ní mór do sholáthraithe agus rialtóirí a ndualgas a dhéanamh tacú le taisteal sábháilte na saoránach go léir

3.8 Gluaiseacht na nDaoine

Caithfidh oibriú, cothabháil, athnuachan agus forbairt Bóithre Náisiúnta díriú ar ghluaiseacht daoine seachas feithiclí.

Baineann NSO4 Tionscadal Éireann 2040 le Soghluaisteacht Inbhuanaithe, a thacaíonn le gníomhaíocht shóisialta agus eacnamaíoch, agus is príomh-bhreithniú é ról na mBóithre Náisiúnta i gcóras iompair inbhuanaithe.

Tá difríocht idir cad is soghluaisteacht éifeachtach ann idir uirbeach; tuaithe ; agus comhthéacsanna idir-uirbeacha chomh maith le idir úsáideoirí laistigh de gach comhthéacs: baineann / fireann; daoine scothaosta/óg; cuspóir turais chun na hoibre nó chun earráidí; etc. Cuirfidh infhaighteacht bonneagair taistil ghníomhaigh agus seirbhísí iompair phoiblí ar chumas úsáideoirí bóithre na modhanna agus na bealaí iompair is áisiúla agus is éifeachtúla a roghnú dóibh.

Go náisiúnta, tháinig méadú 60 faoin gcéad ar thurais bhus (agus cóiste) ó 2013 go 2019 (141 míle turas go 226 míle.), arb ionann é sin agus 82 faoin gcéad den iomlán d'fheithiclí iompair phoiblí-km (2019)¹². Léiríonn Fíor 3-4 na seirbhísí iompair phoiblí a éascaítear ar fud an ghréasáin Bóithre Náisiúnta¹³, gan cuntas a thabhairt ar mhinicíocht seirbhíse a d'fhéadfadh a bheith éagsúil trasna an ghréasáin agus am den lá. Ní chuireann seirbhísí neamhchoitianta, go háirithe le linn tréimhsí comaitéireachta ar chumas go leor úsáideoirí bóithre aistriú chuig modh eile ón gcarr. Spreagann fás daonra, mar aon le spriocanna dícharbónaithe náisiúnta, an gá atá le húsáid níos éifeachtaí de spás bóithre. Tá ath-leithdháileadh spáis bóithair le himscrúdú chun aistriú modha inbhuanaithe a chur chun cinn agus a chumasú agus tionchar comhshaoil a íoslaghdú.

Ag teacht le hAcht na mBóithre 1993 (arna leasú), ní mór riachtanais gach úsáideoir bóithre a mheas. Lorgóidh oibreoirí iompair phoiblí agus custaiméirí breis toillte chomh maith le luas agus minicíochtaí méadaithe le haghaidh am taistil laghdaithe agus iontaofacht am turais sna blianta amach romhainn. Is é ról líonra na mBóithre Náisiúnta freastal air seo. Maidir le taisteal gníomhach, i gcás ina bhfuil bóithre náisiúnta róchontúirteach do thaisteal gníomhach, ba cheart idirghabhálacha lánbhríocha a mheas i gcomhar leis na geallsealbhóirí ábhartha agus le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta.

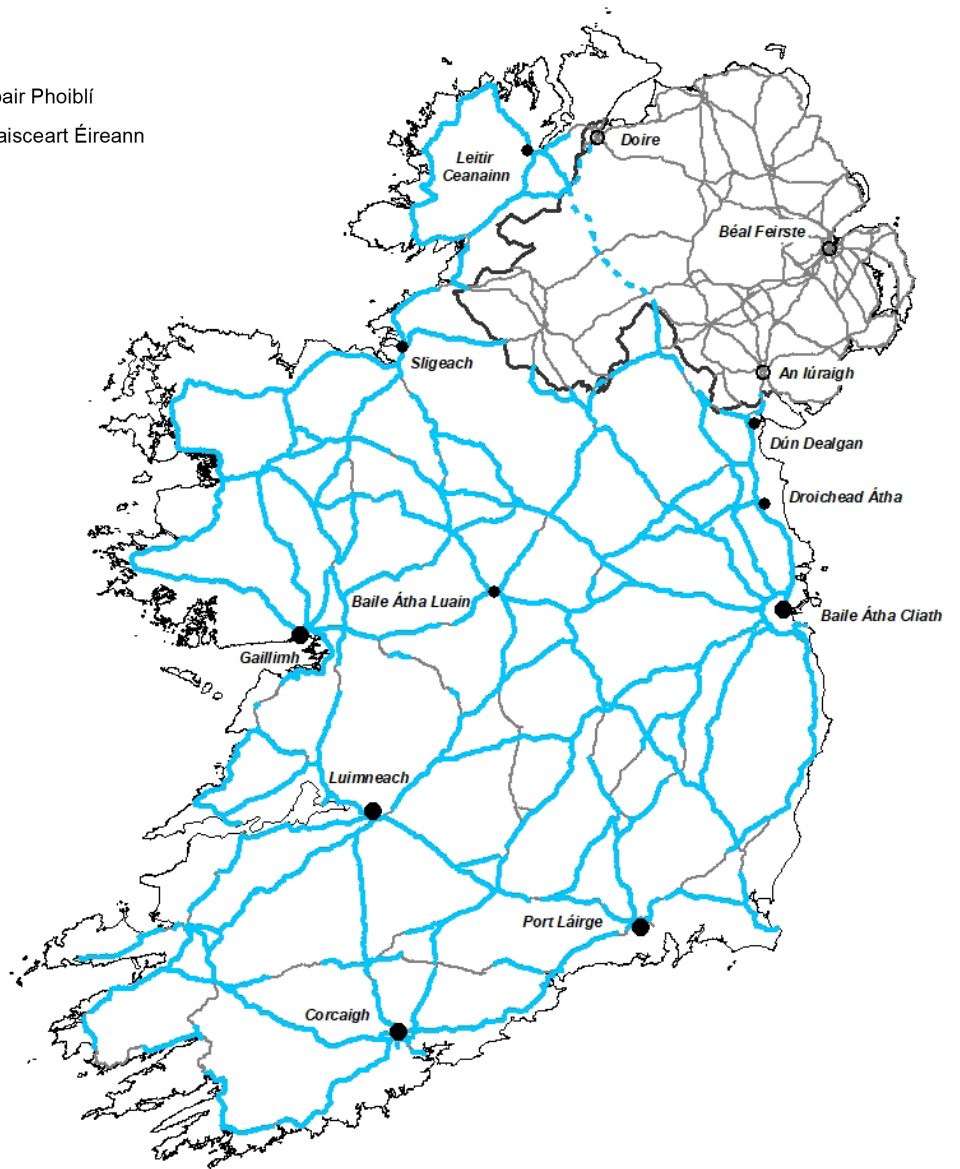
¹² Foinse: NTA - Seirbhísí Bus Tráchtála in Éirinn - Feasachán Staidrimh: 01/2021

¹³ Foinse: Sonraí Ginearálta maidir le Fothú Idirthurais (https://www.transportforireland.ie/transitData/PT_Data.html)

Fior 3.4 Bealaí Seirbhíse Bus a Oibrítear ar Bhóithre Náisiúnta (2022)

Scribhinn

- Líonra Bóithre Náisiúnta le Bealaí Iompair Phoiblí
- Líonra Bóithre Náisiúnta & Bóithre Thuaisceart Éireann

3.9 Gluaiseacht Earraí agus Seirbhísí

Ar Bhóithre Náisiúnta ní mór cothromaíocht a aimsiú idir gluaiseacht daoine agus gluaiseacht earraí.

Tá geilleagar na hÉireann ag brath go mór ar ghluaiseacht éifeachtúil earraí, sa bhaile chomh maith le isteach agus amach as an tír, agus mar sin braitheann sé ar ghréasáin iompair éifeachtacha intíre agus idirnáisiúnta. Teastaíonn naisc iompair ar ardchaighdeán ó thionscail atá ag brath ar lasta lena chinntiú go bhfuil cinnteacht maidir le teacht isteach earraí agus seoladh táirgí amach. Teastaíonn córais dáileacháin éifeachtúla ó tháirgeoirí agus ó mhiondíoltóirí le go mbeidh rochtain thráthúil acu ar a gcuid margaidh agus custaiméirí.

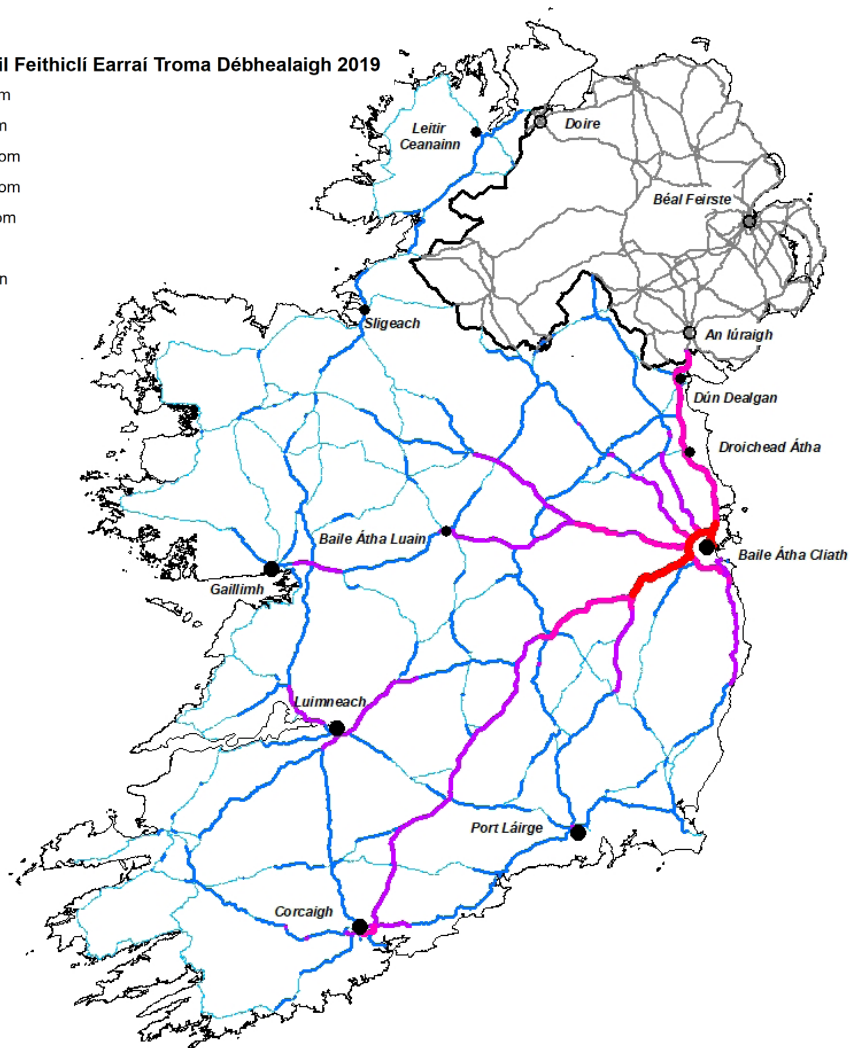
Faoi láthair, iompraítear formhór mór an lasta trádála inmheánaigh in Éirinn ar an ngréasán bóithre¹⁴, i bhfeithicil éagsúla, ó Fheithicil Earraí Troma (HGVanna) go veaineanna níos lú. Measann TII go dtarlaíonn timpeall 80-90 faoin gcéad den iompar lasta ar fad ar Bhóithre Náisiúnta¹⁵. Tarlaíonn gluaiseacht earraí ar fud na tíre ar fad, agus treisíonn sé ar Phríomhbhóithre Náisiúnta, go háirithe ar an gcósta thoir, M50, agus timpeall Chorcaí agus Luimnigh, mar a léirítear i bhFíor 3.5. Ar feadh an M50, mar shampla, is ionann feithicil earraí (HGV/LGV) agus 25 faoin gcéad de na feithicil go léir agus glacann siad 33 faoin gcéad den spás bóthair atá ar fáil.

Fíor 3.5 Bealaí Seirbhíse Bus a Oibrítear ar Bhóithre Náisiúnta (2022)

Scribhinn

Meántrácht Laethúil Bliantúil Feithicil Earraí Troma Débhealaigh 2019

- Faoi bhun 500 Feithicil Throm
- Idir 500-1,500 Feithicil Throm
- Idir 1,500-3,000 Feithicil Throm
- Idir 3,000-7,000 Feithicil Throm
- Os cionn 7,000 Feithicil Throm
- Bóithre Thuaisceart Éireann
- Teorainn Thuaisceart Éireann

14 An Phríomh-Oifig Staidrimh, Suirbhé Ráithe 4 agus Bliain 2020 ar Iompar Lastais Bóthair

15 Meastachán ciliméadar feithicle bunaithe ar mheastacháin taistil lastais náisiúnta na Príomh-Oifige Staidrimh agus ar líonra áiritheoirí tráchta cois bóthair TII.

Is minic a bhíonn solúbthacht teoranta ó thaobh modh nó am taistil a bhaineann le hiompar lasta i bhfianaise a ról i ngluaiseacht earraí riachtanacha don tsochaí. Leagadh béim ar an tábhacht a bhaineann le hiompar lasta éifeachtúil a éascú don tsochaí le linn na paidéime COVID, áit ar fhan an t-éileamh ar ghluaiseacht earraí seasmhach in ainneoin srianta ar ghluaiseacht earraí – gan ach 4 faoin gcéad níos lú in 2020 ná in 2019¹⁶.

Is dúshlán suntasach é laghdú astuithe iompair ó fheithiclí earraí mar, i bhfianaise a méide/cineálacha innill, gineann siad astuithe 5 go 6 huairé níos airde ná gluaisteáin. In 2020, b'ionann feithiclí earraí agus beagnach 40 faoin gcéad de na hastaíochtaí CO₂e iomlána ar Bhóithre Náisiúnta¹⁷. Cé go bhfuil an flít gluaisteán ag aistriú i dtreo EV/LEVanna níl aon roghanna scálaithe ann do HGVanna faoi láthair, cé go bhfuiltear ag súil go leagfaidh an Rialachán um Bonneagar Breoslaí Malartacha béim ar sholáthar luchtaithe feithiclí leictreacha do HGVanna. Dá bhrí sin is gá dul chun cinn na teicneolaíochta agus na mbeart bainistíochta tráchta.

Tacaíonn TII le comhtháthú lastais de bhóthar agus d'iarnród agus tá sé tábhachtach chun brú tráchta agus astuithe lasta a laghdú ar líonra na mBóithre Náisiúnta. Tá straitéis Iarnród Éireann 2040 forbartha ag Iarnród Éireann, a shamhlaíonn go mbeidh ról Iárnach ag an iarnród maidir le nascacht réigiúnach a fheabhsú agus tacú le fás eacnamaíoch agus cuspóirí athraithe aeráide á gcomhlíonadh ag an am céanna.

Is féidir le Bóithre Náisiúnta a bheith ina n-artairí riachtanacha do ghníomhaíocht eacnamaíoch ar fud na tíre, ní mór a ról ina leith seo a admháil agus a chosaint. Ba cheart go mbeadh bonneagar na mBóithre Náisiúnta oiriúnach don fheidhm chun feithiclí troma a iompar, ag tabhairt faoi deara leibhéal arda caithimh agus díghrádaithe an charrbhealaigh atá faoi luchtú trom. Cé go bhfuil sé cruthaithe go bhfuil an earnáil lasta athléimneach go stairiúil, bheadh gá le hath-leithdháileadh toillte nó le scéimeanna bainistithe iompair ar leith a chur san áireamh ag an tsraith chuí de Ordthas Módúil agus Idirghabhála NIFTI. I mí na Nollag 2022, d'fhoilsigh an Roinn Iompair 'Straitéis Tarlaithe Bóthair na hÉireann 2022–2031'. Agus NR2040 á chur i bhfeidhm, oibreoidh TII go dlúth leis an Roinn Iompair chun riachtanais na hearnála Tarlaithe agus Lastais Bóthair a chur san áireamh

3.10 Plódú Uirbeach

Ní féidir linn ár mbealach a thógáil amach ó dhúshlán phlódaithe uirbeacha - caithfidh bainistíocht Bóithre Náisiúnta cothromaíocht a dhéanamh idir éilimh shoghluasteachta mhéadaithe agus spás teoranta bóithre.

Bíonn tionchar suntasach ag brú tráchta ar leas na ndaoine inár gcathracha agus inár bpobail uirbeacha. Bíonn tionchar díobhálach aige ar inrochtaineacht áitiúil, náisiúnta agus idirnáisiúnta. Mar gheall ar phatrúin úsáide talún agus ganntanas roghanna eile brí, lena n-áirítear iompar poiblí agus áiseanna ardchaighdeáin rothaíochta agus siúil, táthar ag brath an iomarca ar úsáid carranna, rud a d'eascair brú tráchta.

Tá plódú tráchta le feiceáil go háirithe ar bhóithre náisiúnta sna bealaí isteach chuig agus i dtimpeallacht na n-ionad uirbeach ag dul i dtreo agus timpeall lárionaid uirbeacha le linn buaic-tréimhsí. Mar sin, ní hamháin go gcuireann brú tráchta isteach ar thaithí phearsanta taistil, ach cuireann sé bac freisin ar úsáid an bhóthair mar shócmhainn phoiblí a fheidhmíonn go maith.

Is léir costas eacnamaíoch an phlódaithe, mar a mheastar san anailís do Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath – ba é costas an ama a cailleadh de bharr brú tráchta ná €358 milliún in 2012. Táthar ag tuar go n-ardóidh sé seo go €2.08 billiún in aghaidh na bliana in 2033¹⁸. Tá costas eacnamaíoch

¹⁶ Áireamh Trácht Bóthair TII

¹⁷ Foinse: Samhail Astaíochtaí TII

¹⁸ NA COSTAIS PHRÚCHÁIN - Anailís ar Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath, Tuarascáil Taighde EFEU (Iúil 2017)

an phlódaithe thar a bheith ábhartha maidir le hiompar earraí, a bhíonn ag brath ar ghréasán na mBóithre Náisiúnta le haghaidh rochtain éifeachtach ar chalafóirt agus ar aerfoirt.

Is cúis le brú tráchta freisin astuithe carbóin méadaithe agus laghduithe ar chailíocht an aeir, mar thoradh ar dhálaí tráchta gan stad. Mar sin féin, d'fhéadfaí é seo a mhaolú le himeacht ama, a bhuí le beartais leictriú an chabhlaigh charranna.

Trí phlódú tráchta a bhainistiú ar na codanna uirbeacha den ghréasán Bóithre Náisiúnta beidh TII in ann úsáid na sócmhainní atá faoina shainchúram a bharrfheabhsú. Mar sin féin, ní féidir linn ár mbealach a thógáil amach as dúshláin plódaithe uirbeacha. Caithfidh bainistíocht na mBóithre Náisiúnta cothromaíocht a dhéanamh idir éilimh shoghluaisteachta mhéadaithe agus spás teoranta bóithre. Tá comhoibriú idir geallsealbhoirí, earnálacha agus idirghabhálacha riachtanach. Le monatóireacht leanúnach agus anailís ar éileamh beifear in ann idirghabhálacha riachtanacha a aithint, mar spás bóithre a athúsáid. Sa chás nach féidir le gréasán na mBóithre Náisiúnta freastal go sábháilte ar gach úsáideoir bóithre, lena n-áirítear modhanna taistil gníomhaí, ba cheart réitigh eile in aice láimhe a fhiosrú.

3.11 Athrú Teicneolaíochta

Ní mór forbairt a dhéanamh ar bhainistíocht agus ar oibriú na mBóithre Náisiúnta chun tacú le agus bainistiú a dhéanamh ar úsáid na dteicneolaíochtaí atá ag forbairt chun leasa na gcustaiméirí.

Méadóidh na roghanna iompair atá ar fáil do chustaiméirí de réir mar a fhorbróidh an teicneolaíocht. Ar na gnéithe inar dócha go n-áireofar le hathrú teicneolaíochta: feithiclí nasctha, bainistiú tráchta dinimiciúil, ardchórais chliste iompair (ITS), leictriú feithiclí agus cumas ginte fuinnimh laistigh den ghréasán bóithre, ardchórais íocaíochta, faisnéis fheabhsaithe do chustaiméirí, bearta forfheidhmithe, Soghluaisteacht mar Seirbhís (MaaS). D'fhéadfadh na hathruithe teicneolaíochta seo an bealach a úsáidtear agus a n-oibrítear Bóithre Náisiúnta a athrú ó bhonn.

Tá teicneolaíochtaí cruthaithe bóithre agus Córais Chliste Iompair (ITS) curtha i bhfeidhm ag TII ar phríomhchodanna de ghréasán na mBóithre Náisiúnta. Tá TII sna céimeanna deireanacha de chur i bhfeidhm Luasteorainneacha Athraitheacha ar an M50 mar chuid dá Thionscadal Bainistíochta Tráchta Dinimiciúla agus tá tús curtha aige le treoirthionscadal ITS ar an M50 agus an M1 i mBaile Átha Cliath. Tá TII tiomanta do Thiomáint Nasctha ar Bhóithre Náisiúnta a éascú i gcomhar le príomhpháirtithe leasmhara.

Is ón mbonn seo a thiocfaidh forbairt ar thodhchaí teicneolaíochta líonra na mBóithre Náisiúnta.

3.12 Bainistíocht Sócmhainní agus Oibríochtaí

Is sócmhainn stáit luachmhar é gréasán na mBóithre Náisiúnta a éilíonn infheistíocht fairsing le haghaidh bainistíochta agus oibríocháin leanúnacha.

Tá sócmhainn luachmhar stáit tar éis infheistíocht chaipitil a dhéanamh i mBóithre Náisiúnta, lena n-áirítear mótarbhealaí agus débhealaí. Léiríonn bainistíocht agus oibriú na sócmhainne seo príomh-mhír caiteachais TII agus méadóidh sé de réir mar a bheidh an líonra, go háirithe na codanna mótarbhealaigh, ag druidim le haois ina dteastaíonn infheistíocht mhór athnuachana. Cuirfidh aosú foriomlán na sócmhainne mar aon le hathrú aeráide isteach ar athléimneacht an líonra agus cuirfidh sé brú breise ar an mbuiséad do chothabháil agus d'oibríochtaí leanúnacha líonra na mBóithre Náisiúnta. Má chuirtear siar infheistíocht i gcosaint agus athnuachan, tabhófar costas iomlán níos airde de réir mar a théann an tsócmhainn in olcas tuilleadh.

Idir an dá linn, táthar ag súil le catagóirí nua caiteachais le himeacht ama agus beidh ról níos mó ag an

teicneolaíocht i mbainistiú na sócmhainne agus éileamh ar an gcéanna. Tá Cosaint agus Athnuachan ar cheann de Thosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus teastaíonn tosaíocht ó TII. Ní mór a thabhairt faoi deara freisin go dtiocfaidh deireadh le conarthaí comhpháirtíochta poiblí-príobháideacha (PPP) don ghréasán mótarbhealaigh sna 2030í a mbeidh gá le cinntí a dhéanamh maidir le conas a dhéanfar an t-aistriú a bhainistiú agus cad a d'fhéadfadh a bheith sa tsamhail athsholáthair.

Cabhróidh Tionscadal BRUCE TII (Meastóireacht ar Tháille ar Úsáideoirí Bóthair Níos Fearr) le treoir a thabhairt do threo amach anseo maidir le muirearú, oibriú agus cothabháil úsáideoirí bóithre. Breithneoidh sé ar cheart na dolaí bóthair PPP atá ann faoi láthair a bhaint, a choinneáil nó samhail nua muirir ar úsáideoirí a chur ina n-ionad.

3.13 Soghluaisteacht Chomhtháite

Tá soghluaisteacht chomhtháite ríthábhachtach do chóras iompair atá cuimsitheach, deanascha agus inbhuanaithe agus ní mór é a éascú tríd an ngréasán Bóithre Náisiúnta.

Is trí chóras iompair atá éifeachtach agus dea-chomhtháite a sholáthrófar soghluaisteacht inbhuanaithe, áit a bhfuil a ról féin le himirt ag gach modh iompair, ach a chomhlánaíonn agus a sholáthraíonn athléimneacht do na modhanna eile laistigh den chóras sin. Athraíonn an comhthéacs do chóras iompair na hÉireann idir ceantair thuaithe agus uirbeacha. I gcás ina bhfuil leibhéil arda éileamh ar thurais, méadaítear an cás maidir le roghanna iompair phoiblí seachas taisteal i gcarr a sholáthar. Sa chás go bhfuil daonra scaipthe i gceantair thuaithe b'fhéidir nach mbeadh sé inbhuanaithe seirbhísí bus a sholáthar a fhreastalaíonn go hiomlán ar riachtanais soghluaisteachta na n-úsáideoirí go léir.

Is é an sprioc atá ag gníomhaireachtaí iompair ná inrochtaineacht agus deiseanna idirmhalartaithe a fheabhsú chun cur ar chumas turasóirí an meascán modhanna is éifeachtaí agus is áisiúla a roghnú. Mar sin féin, ní mór do ghníomhaireachtaí iompair soláthar éifeachtach seirbhísí iompair agus bonneagair a áirithiú, chomh maith le roghanna taistil atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil agus an chomhshaoil de a chumasú agus a spreagadh.

3.14 Taithí an Chustaiméara

Aithníonn TII an gá atá le cur chuige atá dírithe ar an gcustaiméir agus an ngréasán Bóithre Náisiúnta á phleanáil.

Úsáideann raon éagsúil custaiméirí na Bóithre Náisiúnta ar bhealaí éagsúla agus ar chúiseanna éagsúla. Áirítear orthu sin úsáideoirí rialta Bóithre Náisiúnta, agus áirítear leo iad siúd nach n-úsáideann go díreach é ach a bhaineann leas as, m.sh., teaghlach a fhaigheann seachadtaí. Tá sé tábhachtach tuiscint a fháil ar riachtanais athraitheacha custaiméirí agus léargas níos fearr a fháil ar speictream leathan ionchais custaiméirí, roghanna modhanna agus cuspóirí.

Leanann TII ag iarraidh tuiscint níos fearr a fháil ar ionchais na gcustaiméirí ag brath ar shuíomh, rogha modha agus cuspóirí taistil.

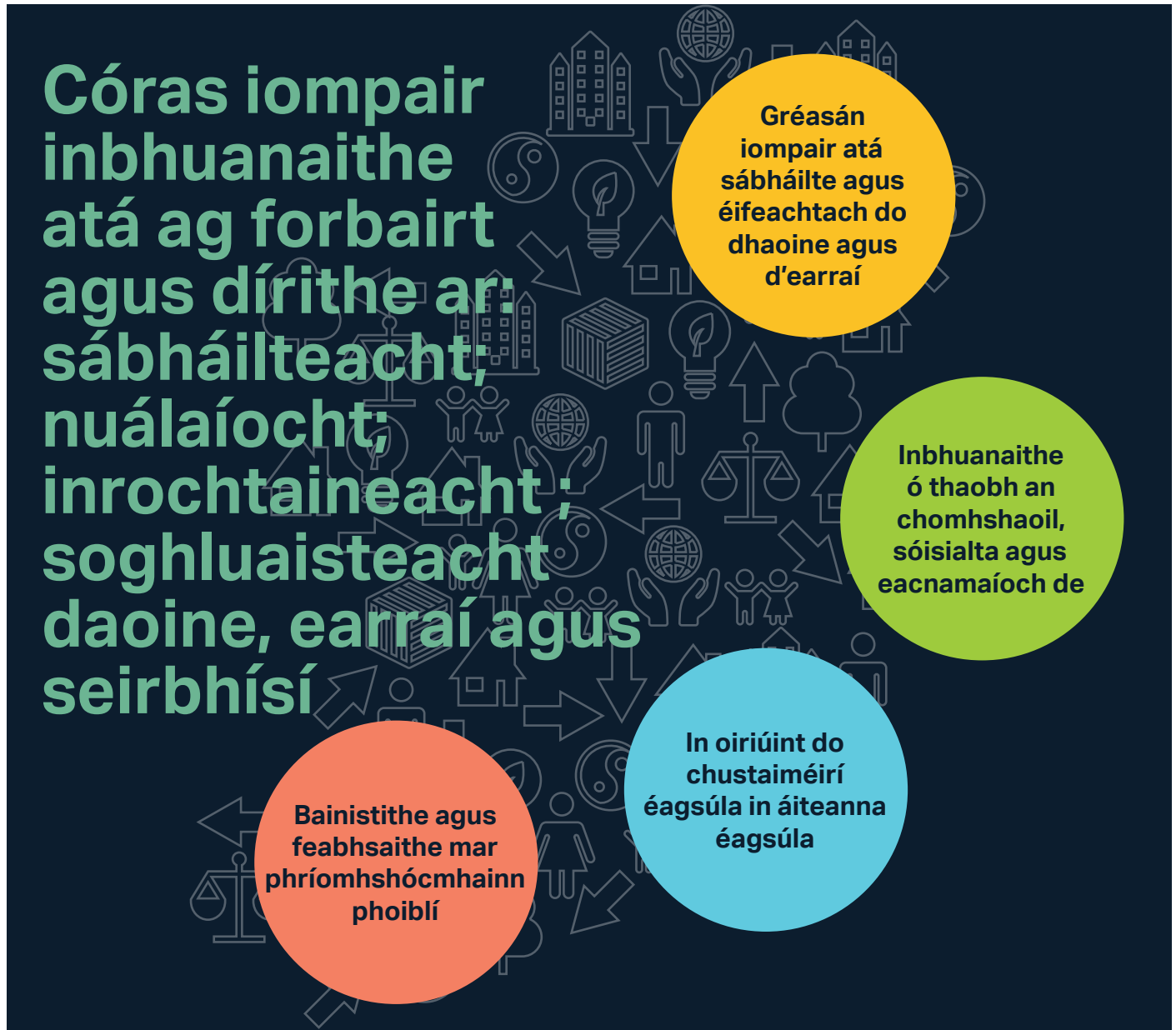
Réimse taighde amháin ar dhírigh TII air is ea inscne agus iompar, nuair a foilsíodh Travelling in a Woman's Shoes. Éiríonn dearadh bonneagair iompair inbhuanaithe comhchiallach le heispéiris chuimsitheacha, shábháilte, chothroma agus ardcháilíochta a dhearadh a chuireann gach úsáideoir san áireamh. Teastaíonn cur chuige comhtháite chun é sin a dhéanamh, lena n-áirítear go leor idirghabhálacha fisiceacha, sóisialta agus beartais trasna comhlachtaí poiblí agus príobháideacha. Maidir le Bóithre Náisiúnta, d'fhéadfadh sé seo a bheith i bhfoirm soilsiú feabhsaithe le haghaidh saoráidí iompair ar an ngréasán nó minicíocht seirbhíse iompair phoiblí feabhsaithe ar bhealaí Bóithre Náisiúnta.

Déanfaidh tionscnaimh nua mar chlár Tuisceana Custaiméirí TII suirbhé ar úsáideoirí go tréimhsiúil chun cabhrú le saincheisteanna a thuiscint agus chun réitigh atá dírithe ar an gcustaiméir a fhorbairt, chun freastal ar riachtanais reatha agus sa todhchaí.

4 FÍS AGUS PRÍOMHCHUSPÓIRÍ NR2040

Leagann NR2040 amach straitéis fhadtéarmach TII maidir le cothabháil, forbairt agus bainistiú líonra Bóithre Náisiúnta na hÉireann. Tá NR2040 ailínithe go hiomlán le NIFTI agus Tionscadal Éireann 2040 agus díríonn sé ar shaincheisteacha straitéiseacha do Bhóithre Náisiúnta arna sainithint ag TII.

Is í an fhís atá againn ná go mbeidh an gréasán Bóithre Náisiúnta

Leagann NR2040 amach tiomantas láidir chun gréasán Bóithre Náisiúnta a sholáthar atá:

Líonra a éascaíonn gluaiseacht sábháilte agus éifeachtach daoine, earraí agus seirbhísí

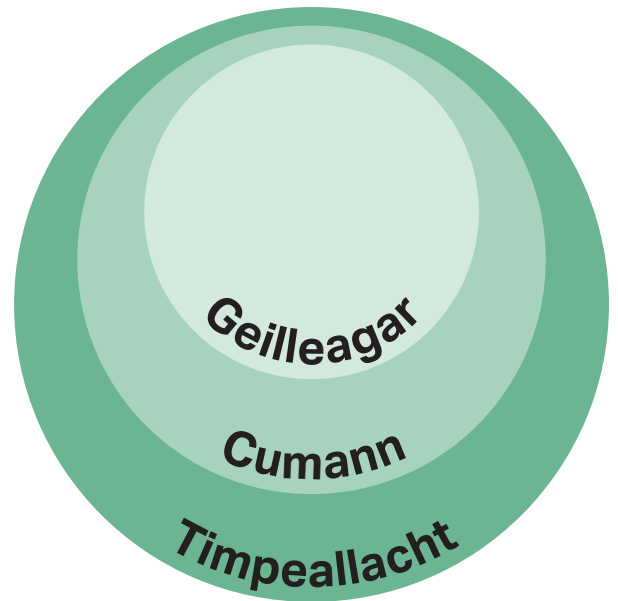
Feiceann TII go bhfuil sábháilteacht ar bhóithre mar chuid lárnach de gach gné de chothabháil, d'fhorbairt agus de bhainistiú líonra na mBóithre Náisiúnta, ar aon dul le sprioc fadtéarmach na hÉireann chun Vision Zero a bhaint amach faoi 2050. Mar an bpríomhbhealach le haghaidh táirgiúlacht eacnamaíoch agus nascacht shóisialta an Ní mór an gréasán Bóithre Náisiúnta a chothabháil agus a bhainistiú chun freastal ar iompar éifeachtach daoine, earraí agus seirbhísí.

Inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil, sóisialta agus eacnamaíoch de

» **Timpeallachta** – Is í an inbhuanaitheacht chomhshaoil an bhunchloch d’inbhuanaitheacht shóisialta agus eacnamaíoch in Éirinn, ag seachaint agus nuair nach féidir é a sheachaint tionchair chomhshaoil lena n-áirítear athrú aeráide, cáilíocht an aeir agus torann chomh maith le tionchair bhithéagsúlachta na mBóithre Náisiúnta.

» **Sóisialta** – Úsáid talún comhtháite agus líonra iompair chun pobail a nascadh, ag cinntiú go dtacaíonn ár mbonneagar le sábháilteacht agus go gcumasaítear soghluaisteacht inbhuanaithe agus roghanna iompair níos sláintiúla. Déanann TII a dícheall inrochtaineacht uirbeach agus tuaithe araon a fheabhsú, ag tacú le roghanna iompair do gach eanáil den tsochaí, go háirithe i limistéir ar deacair teacht orthu.

» **eacnamaíoch** – Leanfaidh TII de bheith ag tacú leis an ngeilleagar trí bhonneagar a sholáthar agus a bhainistiú feadh ghréasán na mBóithre Náisiúnta a chumasaíonn gluaiseacht éifeachtach agus inbhuanaithe daoine, earraí agus seirbhísí.

In oiriúint do chustaiméirí éagsúla in áiteanna éagsúla

Caithfidh Bóithre Náisiúnta freastal ar gach úsáideoir bóithre. Ní mór do phleanáil don ghréasán riachtanais uathúla custaiméirí éagsúla a chur san áireamh agus líonra a chur ar fáil a ligeann do níos mó daoine taisteal go caothúil trí úsáid a bhaint as modhanna iompair phoiblí agus taistil ghníomhaigh, le haghaidh cuid dá dturas nó iad go léir, agus ag an am céanna a aithint nach mbeidh cuid de na roghanna sin ann. oiriúnach nó ar fáil do gach duine i ngach áit. Ní mór an líonra a chothabháil freisin le haghaidh taistil phearsanta, go háirithe i gceantair thuaithe ina bhfuil pobail ag brath go mór orthu le haghaidh inrochtaineachta bunúsacha ar phoist agus ar sheirbhísí.

Bainistithe agus feabhsaithe mar phríomhshócmhainn phoiblí

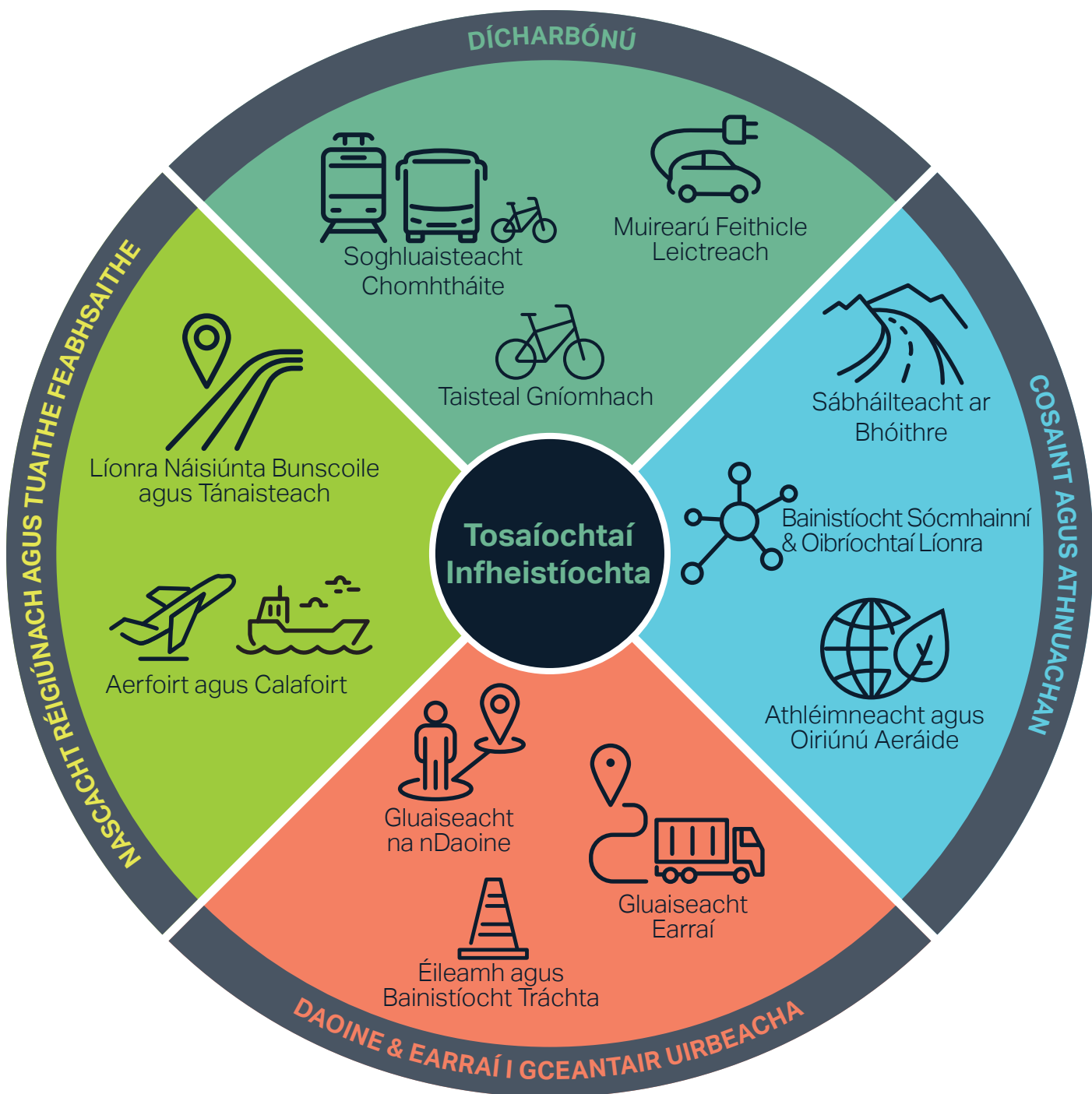
Is príomhshócmhainn náisiúnta é líonra na mBóithre Náisiúnta a bhfuil infheistíocht shuntasach faighte aige thar na blianta, a bhaineann go príomha le cothabháil, feabhsú agus leathnú an ghréasáin. I bhfianaise na spriocanna náisiúnta a bhaineann le tacú le dícharbónú agus gníomhaíocht aeráide, forbrófar maoirseacht TII chun an gréasán Bóithre Náisiúnta a bhainistiú, a fheabhsú agus a fheabhsú i gcomhréir leis na huaimhianta seo agus mar phríomhshócmhainn phoiblí.

5 TOSAÍOCHTAÍ AGUS PUNANNA INFHEISTÍOCHTA I MBÓITHRE NÁISIÚNTA

Tá measúnú déanta ag TII ar an ngá atá le gréasán na mBóithre Náisiúnta a ailíniú leis na Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta ábhartha agus tá roinnt saincheisteanna straitéiseacha aitheanta aige freisin don ghréasán. Bhí tionchar ag na breithnithe seo ar Thosaíochtaí Infheistíochta NR2040.

Tá Tosaíochtaí Infheistíochta NR2040 ar aon dul le ceithre Thosaíocht Infheistíochta NIFTI agus cuirtear i láthair iad i bhFíor 5-1.

Fíor 5.1 NR2040 Tosaíochtaí Infheistíochta agus Punanna

5.1 Dícharbónú

Is í Tosaíocht Infheistíochta an Dícharbónú an dúshlán is mó atá ag líonra na mBóithre Náisiúnta. Cuimsíonn sé trí théama punainne infheistíochta: Soghluaisteacht Chomhtháite; Muirearú Feithicle Leictreach; agus Taisteal Gníomhach.

5.1.1 Soghluaisteacht Chomhtháite

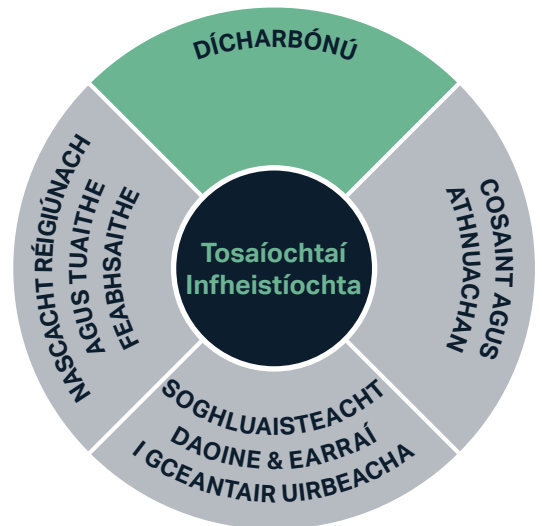

D'fhéadfadh turas comhtháite ilmhódúil ceann a chuimsiú ó cheantar tuaithe le dlús daonra íseal go lárionad uirbeach gnóthach. Go hidéalach d'fhéadfadh sé a bheith comhdhéanta d'ilchodanna trína n-aistríonn turasóir modh ó charr go hiompar poiblí a luaithe is féidir agus go gcríochnaíonn sé an chuid deiridh den turas trí shiúlóid nó trí rothaíocht. Laghdaítear spleáchas ar charranna ach coinnítear leibhéal inghlactha soghluaisteachta pearsanta.

Tá sé ríthábhachtach naisc a bhunú idir Bóithre Náisiúnta agus moil iompair m.sh., stáisiúin iarnróid throma agus éadroma, stáisiúin agus stadanna bus, féarbhealaí agus Líonraí Rothaíochta Náisiúnta agus Contae.

Cuirfidh TII le soghluaisteacht chomhtháite trí infheistíocht a dhéanamh i mbearta ar nós Páirceáil agus Taistil, Páirceáil agus Comhroinnt agus tosaíocht do bhusanna, nuair is cuí feadh na mBóithre Náisiúnta. D'fhéadfadh feabhas a chur ar naisc le mór-mhoil iompair phoiblí, e.g. bonneagar taistil ghníomhaigh atá gar do stáisiúin iarnróid, a bheith mar chuid den phunann infheistíochta seo freisin.

Cinntoidh TII go ndéanfar an poitéinseal d'éileamh spreagtha ar thaisteal a mheas do gach mórthionscadal ionas go mbeidh an gá le haon infheistíochtaí sa ghréasán bóithre amach anseo ar chomhréim le cuspóirí dícharbóinithe.

Taispeántas tionscadail - Saoráid Páirceála agus Comhroinnte (M1)

D'oscail TII agus Comhairle Contae Lú, i mí Dheireadh Fómhair 2021, an chéad Áis Páirceála agus Comhroinnte shaintógtha in Éirinn ar an Líonra Mótarbhealaigh, amach ó acomhal 16 (Acomhal an N52 roimhe seo).

Is ionann an Áis 226 Cuan Páirceála agus infheistíocht de thart ar €1 milliún agus feabhsóidh sé go mór sábháilteacht ag na hacomhail amach ó Mhótarbhealach an M1, go háirithe an N33, N53 agus R215 áit a bhfuil saincheist sábháilteachta páirceála ar an imeall cheana féin.

Cuimsíonn an tionscadal: Sreangú le haghaidh Feithiclí Leictreacha (EV); Ceamaraí CCTV Soilsiú Tuilte; Limistéar slánúcháin chun piocadh suas agus titim a éascú; Cosáin do choisithe; rochtain shábháilte ón R215; Guailí crua atá ann cheana féin a dhúnadh ar an N33, N53 agus R215 chun páirceáil bóthair a chosc amach anseo; Comharthaíocht VMS a threoraíonn tiománaithe chuig an bPáirceáil agus Comhroinn.

Chom maith le páirceáil shábháilte, beidh an buntáiste breise ag an áis go spreagfar níos mó roinnt feithiclí chomh maith le rochtain ar sheirbhísí bus a laghdóidh tionchar comaitéireachta i gcarranna aonair ar an gcomhshaol.

5.1.2 Muirearú Feithicle Leictreach

Áiríonn Tosaíocht Infheistíochta Straitéisí an Phlean Forbartha Náisiúnta (2021-2030) an sprioc de bheagnach milliún feithicil leictreacha ar an mbóthar faoi 2030 le bonneagar luchtaithe breise chun freastal ar an bhfás. Éilíonn an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide méadú suntasach ar líon na bhFeithicilí Leictreacha (EVanna) sa chabhlach gluaisteáin chun aistriú ó innill dócháin inmheánaigh. Is dócha freisin go gcuirfear toirmeasc ar dhíol feithicilí nua le hinnill dócháin inmheánaigh le linn na 2030í, agus vótáil Parlaimint na hEorpa chun a shainordú gur cheart go mbeadh astaíochtaí nialasacha ag gach díolachán gluaisteáin agus veain ó 2035. Chun an t-iontógáil riachtanach a bhaint amach, ba cheart go mbeadh bacainní ann. Ní mór aghaidh a thabhairt orthu, go háirithe sna réimsí imní raoin agus infhaighteacht fhorleathan an bhonneagair luchtaithe.

Oibreoidh TII le hoifig Feithicilí Astaíochtaí Nialais na Roinne Iompair chun tacú le seachadadh an bhonneagair náisiúnta luchtaithe EV i gcomhréir lena straitéis um Bonneagar Táillí Leictreachais, atá á forbairt faoi láthair.

5.1.3 Taisteal Gníomhach

Tá TII tiomanta do níos mó a sheachadadh ar mhodhanna taistil gníomhaí ina chuid tionscadal go léir, amhail sábháilteacht na mBóithre Náisiúnta a fheabhsú d'úsáideoirí taistil ghníomhaigh agus laghdú a dhéanamh ar an scaradh de bharr roinnt Bóithre Náisiúnta i gceantair uirbeacha. Comhoibreoidh TII le geallsealbhóirí eile chun plean an Ghréasáin Rothaíochta Náisiúnta a chur i bhfeidhm chun freastal ar thurais níos gníomhaí agus chun an líonra Glasbhealaí a leathnú ar fud na tíre, thar ceann na Roinne Iompair. Spreagfaidh soláthar bonneagair thaisteal ghníomhach atá sábháilte, ar ardchaighdeán agus gníomhach aistriú modha agus laghdófar astuithe carbóin dá bharr.

Taispeántas tionscadail – Samhail Astuithe Bóthair TII (REM)

Tá Samhail Astuithe Bóthair (REM) forbartha agus á chothabháil ag TII agus is féidir leis na hastaíochtaí gás ceaptha teasa (CO₂ agus CO₂e) ó úsáideoirí feithicilí líonra na mBóithre Náisiúnta a chainníochtú agus a fheiceáil sa staid reatha agus sa todhcháí.

Forbraíodh TII REM le haghaidh anailíse straitéisí chun rannchuidiú na gcodanna éagsúla den chabhlach feithicilí a thuiscint, i gcás ina bhfuil an gréasán Bóithre Náisiúnta ag feidhmiú go héifeachtúil nó go neamhéifeachtúil (i.e. coinníollacha gan phlódú nó plódú), cad iad na hastaíochtaí a d'fhéadfadh a bheith bainteach le cláir scéime TII agus conas féadfaidh idirghabhálacha bóthair cur isteach ar astuithe. Dá bhrí sin is féidir an uirlis a úsáid chun treoir a thabhairt do bheartais agus chun tograí beartais a thástáil chun cabhrú le hastaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú.

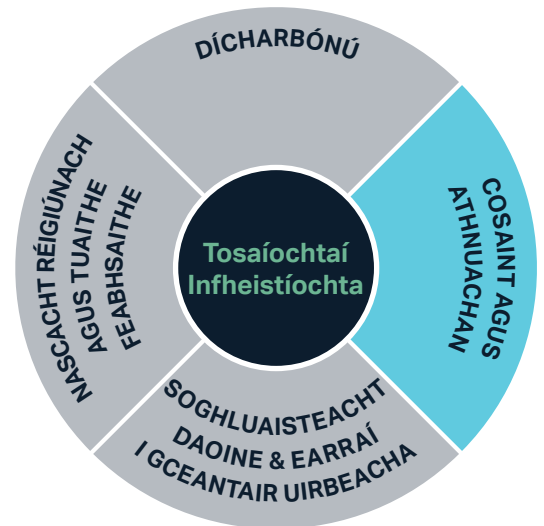
Tá Uirlis REM TII deartha chun oibriú le Múnla Náisiúnta Iompair TII (NTpM) ag soláthar torthaí comhtháite eacnamaíocha, sábháilteachta agus astuithe do TII chun cinnteoireacht eolasach a éascú.

Oibríonn Uirlis REM TII le Múnla Náisiúnta Iompair TII (NTpM). Éascaíonn sé seo cinnteoireacht eolasach agus ligeann do TII tuiscint a fháil ar thorthaí eacnamaíocha, sábháilteachta agus astuithe a bhaineann le hidirghabhálacha féideartha ar Bhóithre Náisiúnta a éascaíonn cinnteoireacht eolasach.

Agus bonneagar don todhcháí á phleanáil, d'fhéadfadh go mbeadh gá le samhaltú aeráide do raon cásanna iompair amach anseo chun athrú iompraíochta féideartha agus próifíilí éagsúla an chablaigh náisiúnta feithicilí amach anseo a chur san áireamh. Soláthróidh sé seo faisnéis ar an gcaoi a bhfeidhmeoidh bonneagar iompair amach anseo faoi raon cásanna astaíochtaí féideartha sa todhcháí agus tacóidh sé le breithniú an bhfuil infheistíocht ag teacht le spriocanna dícharbónaithe náisiúnta na hÉireann.

5.2 Cosaint agus Athnuachan

Is é cosaint agus athnuachan líonra na mBóithre Náisiúnta a thabhaíonn TII a chomhréir caiteachais is mó. Cuimsíonn Cosaint agus Athnuachan trí théama punainne infheistíochta: Sábháilteacht ar Bhóithre; Bainistíocht Sócmhainní & Oibríochtaí Líonra; Athléimneacht & Oiriúnú Aeráide..

5.2.1 Sábháilteacht ar Bhóithre

Tá agus leanfaidh sábháilteacht ar bhóithre mar chuid lárnach de gach gné d'obair TII, go háirithe feadh ghréasán na mBóithre Náisiúnta. Déanfaidh TII a ghníomhaíochtaí sa Straitéis um Shábháilteacht ar Bhóithre (2021-2030) a sheachadadh agus comhoibreoidh sé le comhpháirtithe chun gníomhaíochtaí tacaíochta a sheachadadh. I gcomhréir le treoir an Aontais Eorpaigh um Bainistíocht Sábháilteachta Bonneagair Bóithair (RISM), díreoidh TII infheistíocht ar chodanna de ghréasán na mBóithre Náisiúnta a bhfuil an riosca is mó gortú marfach nó tromchúiseach ann. I gcomhréir le NIFTI, comhlíonfaidh TII ceanglais um chosaint sócmhainní agus athnuachana chun cabhrú le sábháilteacht úsáideoirí an líonra a áirithiú. Díreoidh clár sábháilteachta ar bhóithre TII ar thaobhanna bóithre sábháilte agus timpeallacht shábháilte a bhaint amach d'úsáideoirí soghonta bóithre i gcomhréir le cur chuige na gcóras sábháilte.

Taispeántas tionscadail - ceamaraí luais thar achair ar an M7, Co Thiobraid Árann.

Chuir TII tús le ceamaraí nua sábháilteachta luais a oibriú feadh an M7 i gCo.

Taifeadann ceamaraí luais thar-fhad feithiclí ag dhá pointe ar leith ag fad socraithe óna chéile agus nótálann siad an t-am cruinn a théann feithicil thar gach ceamara. Ligeann an oibríocht don Garda Síochána luas na feithicle a ríomh go cruinn. Tá an chuid reatha clúdaithe sa dá threo.

Thug anailís TII le fios go raibh luas sa réimse seo ina ábhar imní, agus méadaíodh rioscaí sábháilteachta le linn ceathanna báistí nó clocha sneachta, rud a mhéadaigh féidearthacht na n-eachtraí tromchúiseacha. Táthar ag súil go dtiocfaidh laghdú ar líon na dtiománaithe a sháraíonn teorainneacha luais de bharr tabhairt isteach an chórais ceamara nua, rud a chuirfidh feabhas ar shábháilteacht ar bhóithre.

5.2.2 Bainistíocht Sócmhainní & Oibríochtaí Líonra

Príomhthosaíocht do TII is ea an gréasán Bóithre Náisiúnta atá ann faoi láthair a chothabháil go caighdeán láidir sábháilte. Laghdóidh cothabháil riachtanach ag an am is fearr rioscaí sábháilteachta agus an costas iomlán. Bainfidh céatadán suntasach de chaiteachas bliantúil na mBóithre Náisiúnta le cothabháil, cosaint agus athnuachan na mBóithre Náisiúnta atá ann cheana féin.

Cuireadh i bhfeidhm go rathúil straitéisí chun tús áite a thabhairt do chosaint agus athnuachan don ghréasán mótarbhealaigh atá ann cheana féin, agus tá tuilleadh infheistíochta de dhíth ar chodanna den ghréasán ar nós na mBóithre Tánaisteacha Náisiúnta. Úsáidfidh TII prionsabail bhainistíochta sócmhainní chun sócmhainní bóithre náisiúnta a bhainistiú go sábháilte, go hinbhuanaithe, go héifeachtúil agus go héifeachtach thar a saolré úsáideach.

Tá TII ag infheistiú i bhforbairt mhéadaithe agus in imscaradh bonneagair chliste, chun acmhainn bóithre, sábháilteacht, éifeachtúlacht agus feidhmíocht a fheabhsú. I measc na dteicneolaíochtaí atá ag teacht chun cinn agus aibí tá C-ITS, luasteorainneacha athraitheacha, braiteoirí cothabhála ceangailte, agus teicneolaíocht meáite-i-gluaisne. Teastóidh feabhsuithe teileachumarsáide freisin chun bonneagar iompair agus cliste a chomhtháthú chun tairbhí a bhaint as digitiú agus chun tacú le dícharbónú.

Taispeántas tionscadail - Bainistíocht Tráhta Dinimiciúla Seirbhísí. Oibriúcháin Mótarbhealaigh a Fheabhsú

Tá ceithre phríomhshnáithe sa chlár um Bainistiú Tráhta Dinimiciúla:

Optamú Sreabhadh Tráhta an M50 (MTFO): Leas iomlán a bhaint as sreabhadh tráhta ar an M50 agus druidim chuige trí úsáid a bhaint as teicneolaíocht Córais Chliste Iompair (ITS), lena n-áirítear luasteorainneacha athraitheacha, comharthaí rialaithe lánaí, comharthaí teachtaireachtaí athraitheacha agus clúdach CCTV.

Méadú ar Fhoirgneamh Rialaithe Thollán Bhaile Átha Cliath atá ann cheana chun ionad rialaithe oibríochtaí mótarbhealaigh (MOCC) nua den scoth a sholáthar ina ndéanann TII bainistiú ar an ngréasán mótarbhealaigh.

Cur i bhfeidhm Córas Faisnéise agus Bainistíochta Lónra (NIMS), córas uileghabhálach oiriúnaitheach a fhaigheann agus a phróiseálann faisnéis ó ilfheistí monatóireachta tráhta cois bóthair agus a cheadaíonn do TII gach córas ITS a oibríonn ar an ngréasán mótarbhealaigh a bhainistiú.

Tionscadal píolótach náisiúnta um Chomharchumann um Iompar Chliste (C-ITS), arna chur i bhfeidhm mar chuid de rannpháirtíocht na hÉireann in ardán C-Roads, comhthionscnamh de chuid bhallstáit an AE agus oibreoirí bóithre chun comhchuibhiú agus idir-inoibritheacht seirbhísí C-ITS a chinntiú ar fud an AE.

Taispeántas tionscadail - C-ITS. Córas píolótach Comhoibríoch um Iompar Chliste

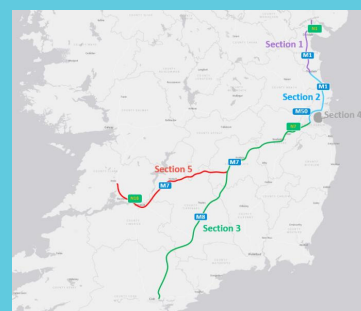
Is modh é C-ITS le haghaidh úsáideoirí bóithre agus oibreoirí bóithre chun faisnéis a roinnt agus a gcuid gníomhaíochtaí a chomhordú. Cuirfidh sé ar chumas tiománaithe cinntí níos eolasaí a dhéanamh (i.e., luas, dul chun cinn, agus suímh lána) faoina dturas.

Déanann an treoirhionscadal a imlonnaítear, a léirítear i bhFíor 5-2, seirbhísí C-ITS a thriail agus a mheas, ag cuimsiú grúpa teicneolaíochtaí agus feidhmchlár a cheadaíonn malartú éifeachtach sonraí trí theicneolaíochtaí cumarsáide gan sreang, go minic idir feithiclí (feithicil go feithicil nó 'V2V.') nó idir feithiclí agus bonneagar (feithicil go bonneagar nó 'V2I').

Imscartar an clár píolótach i gcúig chuid, mar a léirítear thíos, agus tá trialacha ar an mbóthar le tosú in 2023. Déanann an clár píolótach tástáil ar sheachadadh teachtaireachtaí go díreach chuig tiománaithe ina bhfeithiclí faoi choinníollacha ar an mbóthar atá rompu, lena n-áirítear brú tráhta, oibreacha bóthair, feithiclí malla nó stadacha, chomh maith le faisnéis chomhairleach amhail faisnéis dhinimiciúil faoi luasteorainneacha agus rabhaidh faoi staid aimsire.

Tabharfar tuairisc sa chéim mheastóireachta agus measúnaithe den treoirhionscadail ar fheidhmíocht theicniúil na teicneolaíochta, ar thionchar C-ITS ar shábháilteacht agus ar éifeachtúlacht bóithre, agus ar ghlacadh na húsáideoirí leis an teicneolaíocht. Úsáidfean na torthaí seo chun eolas a thabhairt d'fhorbairt sonraíochtaí, chomh maith le cur i bhfeidhm C-ITS in Éirinn amach anseo.

Fíor 5.2 Píolótach C-ITS na hÉireann

5.2.3 Athléimneacht agus Oiriúnú Aeráide

Is gá a chinntiú go bhfuil an gréasán bóithre athléimneach in aghaidh éifeachtaí an athraithe aeráide, sainaitheanta mar shaincheist straitéiseach don ghréasán Bóithre Náisiúnta agus mar sin mar théama punainne nua i scóip oibre TII.

Tá TII ag nuashonrú a 'Straitéis um Oiriúnú don Athrú Aeráide ar Líonra Iarnróid Éadrom agus Bóithre Náisiúnta na hÉireann'¹⁹. Tá scrúdú á dhéanamh sa straitéis ar thionchair imeachtaí aeráide ar acmhainní dromchla, screamhuisce agus bearta comhshaoil mar chuid lárnach den straitéis oiriúnaithe aeráide.

Tá TII i gcónaí ag cothabháil agus ag athnuachan cosáin bóithre agus sócmhainní bóithre mar chomharthaíocht, bacainní tuairteála agus bacainní torainn. Tá oiriúnú d'athrú aeráide san áireamh i ndearaí draenála trí dhroichid a neartú agus bóithre a ardú, ag ligean d'arduithe amach anseo ar dhéine agus ar mhéid na báistí, ag cosc a chur ar bhóithre a bheith do-iompair tar éis báisteach throm.

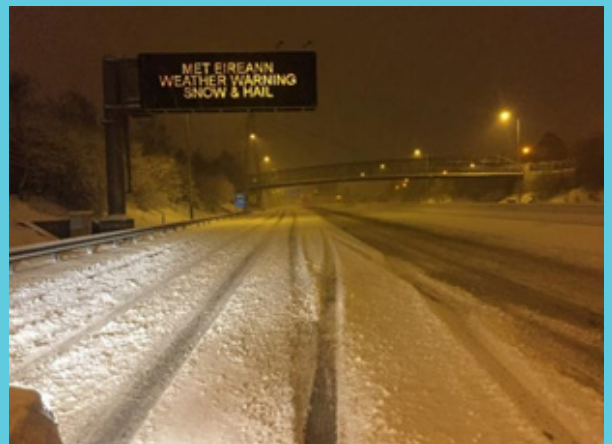
Leanúnachas Oibriúcháin Bóithre Náisiúnta le linn Storm Emma (2018)

Bhuail Stoirm Emma Éire i mí Feabhra 2018, ag tabhairt suas le 690 mm sneachta go codanna den tír.

Bhí ionadaíocht ag TII ar an nGrúpa Comhordaithe Éigeandála Náisiúnta (NECG) ós rud é gur bonneagar náisiúnta ríthábhachtach iad Bóithre Náisiúnta.

Ina fhreagra ar an éigeandála choinnigh TII leibhéil iomlán foirne ar feadh 24 uair sa lá idir an 26 Feabhra agus an 4 Márta, agus chuir sé áiseanna bia, codlata agus leasa ar fáil in óstáin áitiúla agus iostaí cothabhála d'oibrithe.

Tugadh tús áite do chothabháil oibríochtaí leanúnacha bóithre ar bhealaí chuig ospidéal, stáisiúin seirbhísí éigeandála, agus an líonra iomlán réidh le haghaidh taistil maidin Dé Luain 5 Márta 2018.

Mótarbhealach Náisiúnta clúdaithe le sneachta

¹⁹ https://www.tii.ie/technical-services/environment/changing-climate/1_PSF-ENW-0003-01-StrategyForAdaptingToClimateChange_Final_December_2017_Print_Version.pdf

5.3 Soghluaisteacht Daoine agus Earraí i gCeantair Uirbeacha

Caithfidh an gréasán Bóithre Náisiúnta éascú a dhéanamh ar ghluaiseacht daoine agus ar ghluaiseacht earraí.

Baineann NSO4 Tionscadal Éireann 2040 le Soghluaisteacht Inbhuanaithe, agus tá ról na mBóithre Náisiúnta i gcóras iompair inbhuanaithe ina phríomh-bhreithniú. Feidhm riachtanach chun an NSO seo a sheachadadh ná daoine agus áiteanna ar fud na tíre a nascadh, trí mhodhanna éagsúla, ar Bhóithre Náisiúnta.

Ba cheart go mbeadh an gréasán Bóithre Náisiúnta oiriúnach freisin chun feithiclí troma a iompar, ag tabhairt faoi deara na leibhéil arda caithimh agus díghrádaithe ar an gcarrbhealach faoi luchtú trom; astaíochtaí a eascraíonn as gluaiseacht lasta; agus patrúin taistil uathúla.

5.3.1 Gluaiseacht na nDaoine

Ba cheart don ghréasán Bóithre Náisiúnta freastal ar riachtanais gach úsáideoir bóithre, lena n-áirítear rothaithe agus coisithe. Sa chás go gcuireann codanna den ghréasán timpeallacht naimhdeach nó chontúirteach i láthair do rothaithe agus coisithe, oibreoidh TII chun saoráidí taistil gníomhacha leithscartha a sholáthar in aice le Bóithre Náisiúnta. Aithneoidh agus tabharfaidh TII aghaidh ar scaradh a bhaineann le Bóithre Náisiúnta gnóthacha uirbeacha trí bhonneagar trasnaithe sábháilte a sholáthar do rothaithe agus coisithe.

Is féidir le méadú ar sholáthar straitéiseach áiseanna páirceála agus taistil agus páirceála agus comhroinnte ag acomhail iompair a bheith ina mhodh éifeachtach chun limistéar seirbhísí iompair phoiblí áirithe a leathnú. Cruthaíonn idirghabhálacha den chineál seo deiseanna le haghaidh úsáid níos éifeachtúla a bhaint as spás bóithre agus costais chomhshaoil laghdaithe.

D'fhéadfadh sé go bhfeabhsódh seachadadh lánaí tosaíochta bus ar bhealaí gnóthacha gathacha náisiúnta ag druidim le hionaid uirbeacha cumas iompair na ndaoine ar na bóithre seo agus go soláthrófar iontaofacht am turais agus cáilíocht seirbhíse do phaisinéirí.

Taispeántas tionscadail – Saoráid rothaíochta/siúil ar leith ar an N56, An Clochán Liath go Na Gleannta, Co. Dhún na nGall

Tá infheistíocht déanta ag TII in athailíniú agus tógáil 27km de Bhóthar Tánaisteach Náisiúnta, N56 ón gClochán Liath go dtí na Gleannta, Co. Dhún na nGall, lena n-áirítear tabhairt isteach saoráid rothaíochta/siúlóide leithscartha.

Cuireadh an tionscadal chun cinn i gcúig rannóg agus osclaíodh go hiomlán don phobal é in 2022, ag soláthar inrochtaineachta agus sábháilteachta réigiúnach feabhsaithe do gach úsáideoir bóithre..

5.3.2 Gluaiseacht Earraí

Tá ról tábhachtach ag gréasán na mBóithre Náisiúnta in iompar earraí agus seirbhísí i gceantair uirbeacha, go háirithe chuig aerfoirt agus calafoirt agus uathu. Tá straitéis deich mbliana don earnáil tarlaithe á forbairt ag an Roinn Iompair faoi láthair; Cuirfidh TII gníomhartha chun cinn don ghréasán Bóithre Náisiúnta.

Mar atá leagtha amach in NIFTI, príomhcheist don lastas is ea an brú tráchta ar an ngréasán iompair talún in aice le naisc straitéiseacha mar an M50 agus tollán Bhaile Átha Cliath. Oibreoidh TII leis an Roinn Iompair agus le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta chun iniúchadh a dhéanamh ar bhearta bainistíochta tráchta agus éilimh chun iontaofacht na n-amanna turais a fheabhsú a theastaíonn le haghaidh gluaiseacht éifeachtach allmhairí agus onnmhairí.

D'aithin Iarnród Éireann bealaí féideartha a bheadh oiriúnach don iarnród, laistigh de thodhchaí lasta agus lóistíochta idirmhódúil, a fhorbrófar thar shaolré Lastais Iarnróid 2040. Tacaíonn TII le gluaiseacht lasta trí mhodhanna eile.

Taispeántas tionscadail - Tollán Bhaile Átha Cliath

Is iad an M50, an M1 agus Tollán Bhaile Átha Cliath na gnéithe is tábhachtaí den ghréasán náisiúnta maidir le gluaiseacht earraí intíre.

Is tollán dúbailte 4.5 km é Tollán Bhaile Átha Cliath, cuid de mhótarbhealach an M50 agus críochnaíonn sé an chuid thuaidh den C-Fáinne timpeall chathair Bhaile Átha Cliath. D'oscail sé do thrácht i mí na Nollag 2006 lena n-áirítear bealach tiomnaithe d'Fheithiclí Earraí Troma idir Calafort Bhaile Átha Cliath, atá suite i gcroílár na cathrach, agus an gréasán bóithre níos mó a thairgeann nasc ardchaighdeáin sé nóiméad díreach ón gCalafort go dtí an M50.

Léiríonn anailís TII go raibh HGVanna cothrom le thart ar 49 faoin gcéad den trácht i dTollán Bhaile Átha Cliath in 2020.

Téann Tollán Bhaile Átha Cliath chun sochair chathair Bhaile Átha Cliath chomh maith agus a áitritheoirí, a n-oibríthe agus a gcuairteoirí trí laghdú suntasach a dhéanamh ar líon na HGVanna a théann trí shráideanna na cathrach. Mar thoradh air sin, laghdaítear brú tráchta uirbeach agus feabhsaítear cáilíocht an aeir agus sábháilteacht bóithre.

5.3.3 Éileamh agus Bainistíocht Tráchta

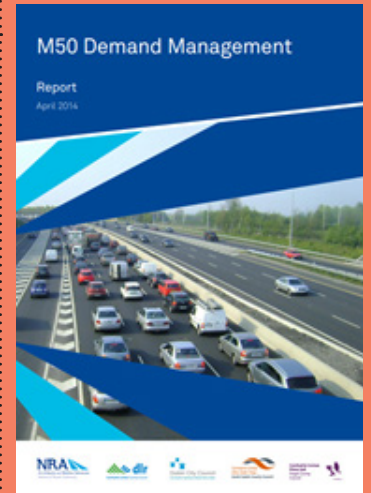
Tacóidh TII le bearta bainistíochta éileamh taistil do Bhóithre Náisiúnta sna cúig chathair (Baile Átha Cliath, Corcaigh, Gaillimh, Luimneach, agus Port Láirge) agus cuirfidh sé beartas eile rialtais i bhfeidhm ar bhainistíú éilimh ar bhóithre náisiúnta. Scrúdóidh sé an poitéinseal a bhaineann le bearta bainistíochta éilimh, lena n-áirítear táillí a ghearradh ar úsáideoirí bóithre. Leathnóidh TII bearta bainistíochta tráchta i gcodanna plódaithe de bhóithre náisiúnta chun an sreabhadh feithiclí is fearr a chinntiú chun astaíochtaí carbóin a íoslághdú, go háirithe ó lasta.

Taispeántas tionscadail - Staidéar Bainistíochta Éileamh an M50 (DMS)

Is é an M50 an ghné aonair is tábhachtaí den ghréasán iompair de bhóthar in Éirinn maidir le gluaiseacht daoine agus earraí.

D'ullmhaigh TII Staidéar Bainistíochta Éileamh an M50 (DMS) in 2014 chun plean a leagan amach do bhainistiú éileamh méadaitheach trí bheartas fíoscach, córais chliste iompair/rialú tráchta, faisnéis, taisteal níos cliste agus bearta rialaithe gréasáin. Seachadadh gnéithe den Staidéar seo ina dhiaidh sin lena n-áirítear Córas Bainistíochta Teagmhais, feabhsuithe ar leagan amach aomhail agus Luasteorainneacha Athraitheacha ar an M50.

In 2021, choimisiúnaigh TII, agus é ag aithint fás leanúnach (agus astaíochtaí gaolmhara) ar an M50, tuilleadh oibre chun tuiscint iomlán a fháil ar úsáideoirí agus ar chustaiméirí an M50 lena n-áirítear rannpháirtíocht leathan custaiméirí

5.4 Nascacht Réigiúnach agus Tuaithe Feabhsaithe

Cuimsíonn an tosaíocht infheistíochta feabhsaithe nascachta réigiúnach agus tuaithe an tábhacht shóisialta agus eacnamaíoch a bhaineann le líonra na mBóithre Náisiúnta, maidir le tacaíocht a thabhairt do chathracha réigiúnacha, príomhlonnaíochtaí, agus rathúnas agus fás na gceantar tuaithe agus iad a chothromú, chun spriocanna Thionscadal Éireann 2040 a bhaint amach.

5.4.1 Líonra Bunscoile Náisiúnta

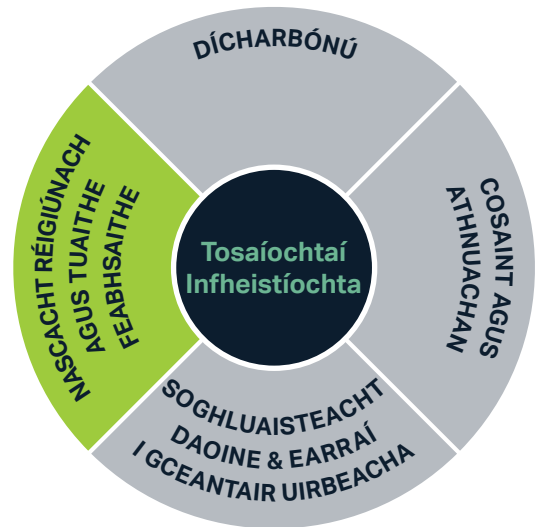
Leagann an NPF, faoi NSO2, béim ar an ngá atá le hinrochtaineacht chuig an Deisceart, san Iarthuaisceart agus san Oirthuaisceart a fheabhsú²⁰; agus aithníonn sé codanna de ghréasán na mBóithre Náisiúnta a dtugtar tosaíocht dóibh le haghaidh feabhsúcháin.

5.4.1.1 Nascacht Idiruirbeach

Tá sé mar aidhm ag an NPF, faoi NSO2, amanna turais a laghdú idir na cúig chathair (Baile Átha Cliath, Corcaigh, Gaillimh, Luimneach, agus Port Láirge) agus cúig ionad scála, Sligeach, Leitir Ceanainn, Dún Dealgan, Droichead Átha agus Baile Átha Luain. Shocraigh an NPF sprioc do mheánluas idiruirbeach de 90kph. Baineann an chuid is mó den taisteal bóthair idiruirbeach ar an ngréasán mótarbhealaigh agus débhealaigh atá ann faoi láthair an sprioc seo amach nó sáraíonn sé. Ar an ngréasán mótarbhealaigh agus débhealaigh atá ann faoi láthair, díreofar ar chosaint, athnuachan mar aon le saoráidí feabhsaithe iompair phoiblí a sholáthar ar an mbealach isteach chuig cathracha.

D'aithin anailís TII, ag baint úsáide as a Shamhail Náisiúnta Iompair²¹, conairí Bóithre Náisiúnta nach bhfuil an sprioc seo bainte amach iontu faoi láthair agus ina dtacódh idirghabhálacha breise le meánluas idiruirbeach de thart ar 90 kph a bhaint amach, idir na cúig chathair agus na cúig ionad scála. Is Príomhbhóithre Náisiúnta iad na conairí seo den chuid is mó mar a léirítear i bhFíor 5.2.

D'fhéadfadh uasghrádú bóithre, feabhsúcháin agus/nó seachbhealaí bailte a bheith i gceist le hidirghabhálacha spriocdhírthe feadh codanna de na conairí seo. Ní mór aon idirghabhálacha a mholtar a fhorbairt i gcomhréir le Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus a Ordlathas Módúil agus Idirghabhála.

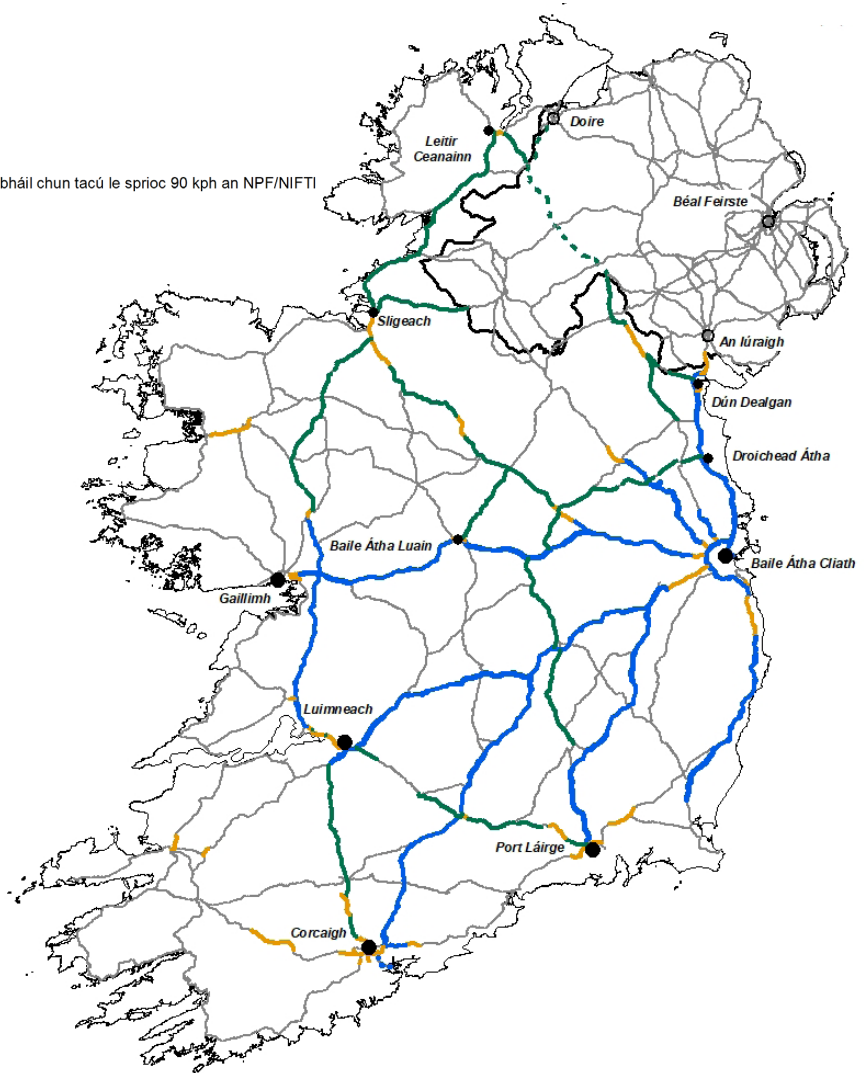
20 An Creat Náisiúnta Infheistíochta don Iompar in Éirinn (Nollaig 2021), Ich. 38.

21 <https://www.tii.ie/tii-library/strategic-planning/>

Fíor 5.3 Nascacht Idiruirbeach

Scribhinn

- Mótárbealaí Atá Ann Cheana
- Débhealach Líonra Náisiúnta na mBóithre atá ann cheana féin
- Conairí a nascann príomhlonnaíochtaí óna dteastaíonn idirghabháil chun tacú le sprioc 90 kph an NPF/NIFTI
- Líonra Bóithre Náisiúnta & Bóithre Thuaisceart Éireann
- Teorainn Thuaisceart Éireann

Taispeántar codanna feabhsaithe bóithre ina bhfuil uasghráduithe suntasacha bonneagair le blianta beaga anuas i magenta/gorm, agus is conairí iad siúd atá glas ina dtacódh idirghabhálacha le sprioc 90kph an NPF.

5.4.1.2 Nascacht Réigiúnach

Léiríonn an NPF agus NIFTI araon an tábhacht a bhaineann le hinrochtaineacht ar agus idir na ceantair is forimeallaí den stát a chothabháil agus a fheabhsú, mar shampla, an Deisceart agus an Iarthuaisceart. Is tosaíocht é líonra sábháilte, éifeachtach agus iontaofa a sholáthar faoin aicmiú seo; ag cinntiú go bhfuil leibhéal ard inrochtaineachta ar Bhaile Átha Cliath agus ar ionaid uirbeacha eile ag réigiúin an Deiscirt, an Iarthuaiscirt agus an Oirthuaiscirt, mar atá sainmhínithe ag an NPF.

Déanfar aon idirghabhálacha a thabharfar ar aghaidh a fhorbairt de réir Thosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus na Ordlathais Mhódúla agus Idirghabhála. Mar shampla, d'fhéadfadh soláthar seachbhealaí bailte ar na conairí a thaispeántar i bhFíor 5.3., trácht a bhaint as bailte agus mar sin tacú le polasaí an Rialtais 'Lár an Bhaile chun Tosaigh'.

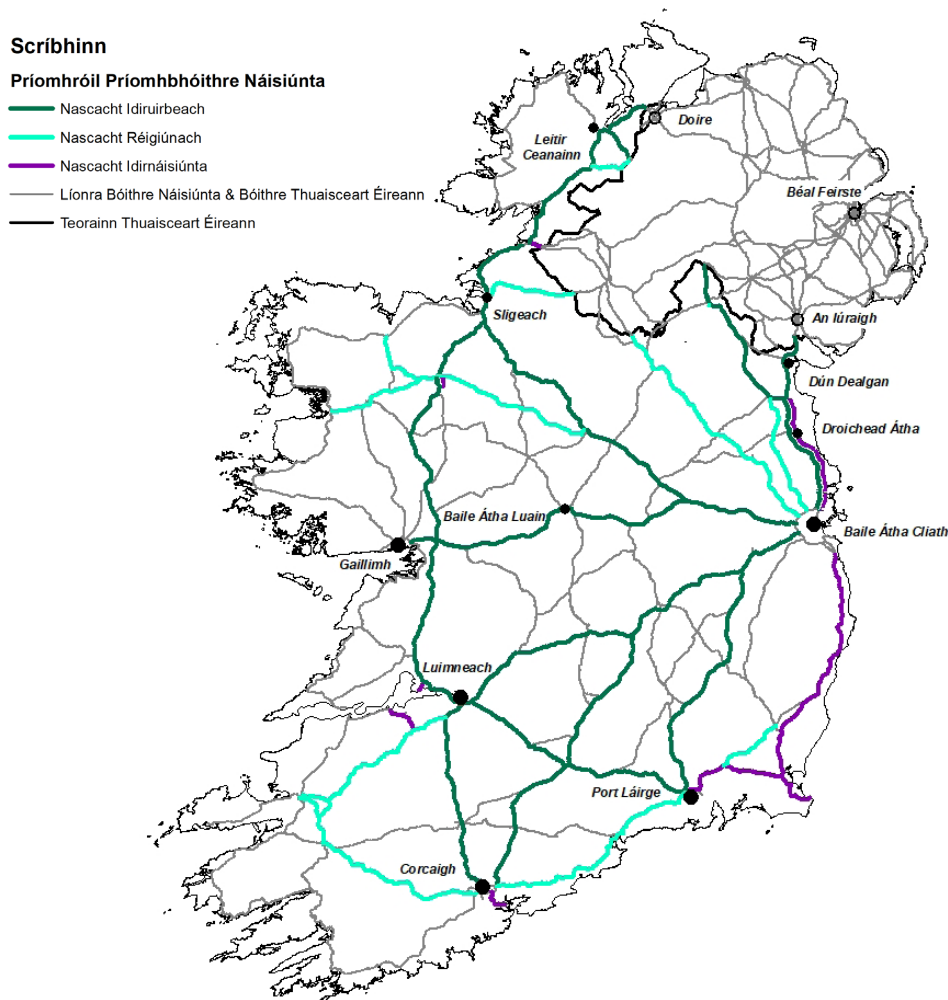
5.4.1.3 Nascacht Idirnáisiúnta

Aithníonn an NPF faoi NSO6 gur gné thábhachtach iad Bóithre Náisiúnta chun nascacht idirnáisiúnta ar ardchaighdeán chuig calafoirt agus aerfoirt a chinntiú. Tá nascacht idirnáisiúnta ardchaighdeáin thar a bheith tábhachtach do thaisteal gnó agus lastais. Tá neartú bealaí rochtana chuig calafoirt na hÉireann trí infheistíocht chun an gréasán iompair de bhóthar agus d'iarród a uasghrádú agus a fheabhsú chun amanna turais a fheabhsú fós ina thosaíocht ag an rialtas sa PFN.

Feabhsóidh dhá scéim Bóithre Náisiúnta, atá á bpleanáil faoi láthair, rochtain ar chalafoirt Shraith 1 i Rinn an Scidígh agus sa tSionainn-Faing. Críochnóidh tógáil na nasc seo croígréasán bóithre an Ghréasáin Iompair Tras-Eorpaigh (TEN-T) in Éirinn agus tá siad le bheith críochnaithe faoi 2030 i gcomhréir le rialacháin TEN-T an AE.

Seachas na dtionscadal seo, beidh sé mar thosaíocht ar na conairí a léirítear i bhFíor 5.3 cáilíocht bealaí, oibriú éifeachtach a chothabháil agus plódú tráchta a bhainistiú i gcomharsanacht calafoirt agus aerfoirt Shraith 1 agus Shraith 2, lena n-áirítear tollán Bhaile Átha Cliath. Ba chóir a thabhairt faoi deara go bhfreastalaíonn gach bóthar ar ilfheidhmeanna.

Fíor 5.4 Feidhm cheannasach na bPríomhbhóithre Náisiúnta

5.4.2 Líonra Náisiúnta Tánaisteach

Ní mór don Líonra Náisiúnta Tánaisteach freagairt do raon leathan riachtanas, mar go gcomhlíonann sé feidhmeanna éagsúla in áiteanna éagsúla. Soláthraíonn Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta áirithe nascacht idir-uirbeach chuig na cúig chathair agus na cúig ionad réigiúnacha, mar a léirítear i bhFíor 5.4. Cruthaíonn Bóithre Tánaisteacha Eile príomhnaisc iompair do na ceantair máguaird agus tá feidhm thábhachtach acu don phobal.

Bunaithe ar mhionanailís arna déanamh ag TII, tá an gréasán Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta catagóirithe i dtrí fheidhm: Lifeline, Arterial and Collector, chun infheistíocht a threorú.

5.4.2.1 Bóithre Lifeline

Iompraíonn bóithre Tánaisteacha Náisiúnta Lifeline sreafaí tráchta teoranta ach cruthaíonn siad príomhnaisc iompair do na pobail máguaird. Tá siad lonnaithe go príomha i suíomhanna tuaithe agus i gceantair a bhfuil topagrafaíocht casta iontu agus is fíorbheagán bealaí malartacha atá ann. Tá feidhm rithábhachtach ag an gcineál seo bóithre dá úsáideoirí iompair aonair. Is tosaíochtaí iad infhaighteacht agus athléimneacht aeráide do bhóithre rithábhachtacha.

5.4.2.2 Bóithre Artaireach

Freastalaíonn Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta Artaireach ar éileamh ard taistil agus tá siad cóngarach do lárionaid mhóra uirbeacha. Tá ról comhchosúil ag conairí Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta Artaireacha agus ag príomhchonairí áirithe Náisiúnta maidir le daoine agus lasta a aistriú. Tá bóithre artaireacha faoi réir éileamh méadaithe ar ghluaiseacht daoine agus earraí agus is dócha go mbeidh gá le hidirghabhálacha.

5.4.2.3 Bóithre Bailitheora

Déanann Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta an Bhailitheora freastal ar riachtanais taistil ar fud go leor den stát. Tá leibhéal éigin iomarcaíochta ag bailitheoirí, rud a chiallaíonn nach bhfuil ann ach míchaoithiúlacht le dúnadh mar go bhfuil bealaí eile ar fáil. Tá sábháilteacht agus comhsheasmhacht bealaí mar thosaíocht ag na bóithre seo.

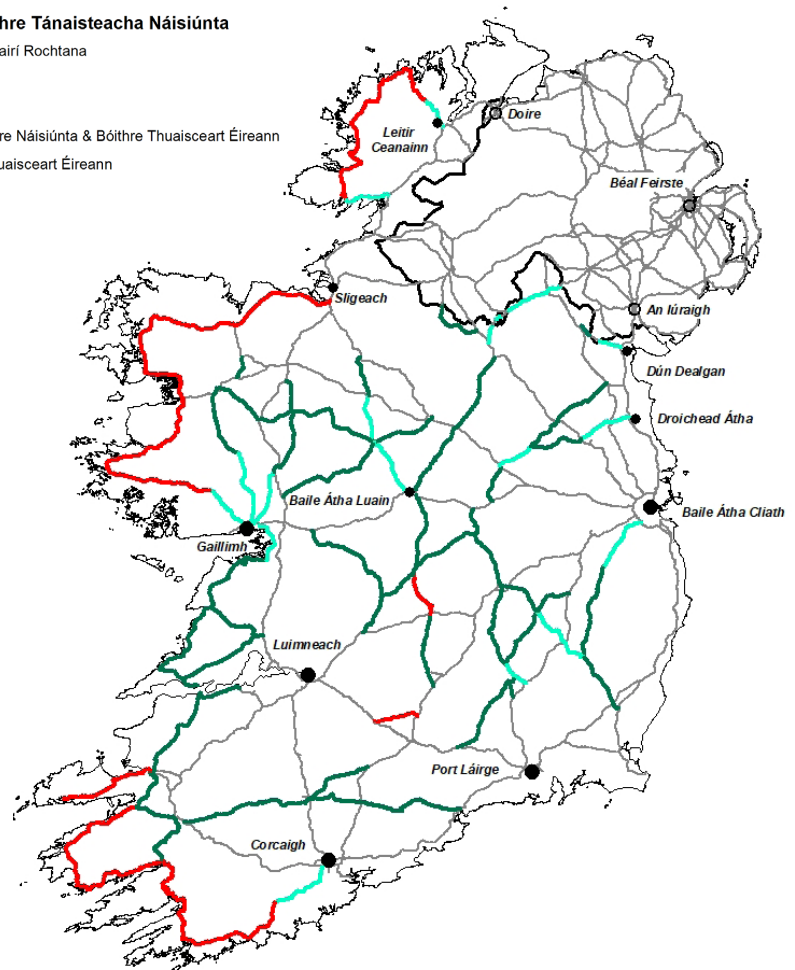
Roghnófar aon idirghabhálacha do bhóithre den dara grád trí Ordthas Módúil agus Idirghabhála NIFTI a chur i bhfeidhm.

Fíor 5.5 Feidhm cheannasach ar Bhóithre Náisiúnta den Dara Grád

Scribhinn

Príomhróil Bóithre Tánaisteacha Náisiúnta

- Príomhchonairí Rochtana
- Artaireach
- Bailitheoir
- Líonra Bóithre Náisiúnta & Bóithre Thuaisceart Éireann
- Teorainn Thuaisceart Éireann

6 CUR I BHFEIDHM

Is é NR2040 straitéis TII don ghréasán Bóithre Náisiúnta, a shainathníonn feidhm agus tosaíochtaí infheistíochta do chodanna éagsúla de ghréasán na mBóithre Náisiúnta chun críche::

- » Tionscadal Éireann 2040 a Chumasú (Creat Pleanála Náisiúnta agus NDPanna)
- » Tacú le réadú roinnt Cuspóirí Straitéiseacha Náisiúnta (NSO)
- » Ailíniú le NIFTI agus le beartas Rialtais eile.

Soláthraíonn an chaibidil forfheidhmithe seo treoir achoimre NR2040 do Gníomhaireachtaí Urraíochta agus Údaráis Áitiúla. Imlíniú sé:

- » Tiomantais TII chun aghaidh a thabhairt ar shaincheisteanna straitéiseacha
- » Soláthraíonn sé bealach chun idirghabhálacha sa todhchaí a scagadh
- » Sainmhíniú sé punanna infheistíochta TII
- » Críochnaíonn sé le tiomantas TII do chomhoibriú, a aithnítear ar fud na straitéise mar mhodh riachtanach chun idirghabhálacha aitheanta a chur i bhfeidhm go rathúil agus spriocanna náisiúnta a bhaint amach

6.1 NR2040 Gealltanais

Treisiúir Tosaióchtaí Infheistíochta NR2040 le sraith de thiomantais TII, lena dtabharfar aghaidh níos mó ar na saincheisteanna straitéiseacha atá roimh ghréasán na mBóithre Náisiúnta sna blianta amach romhainn. Tá oibleagáidí beartais, lena n-áirítear NPF, NIFTI, an Straitéis um Shábháilteacht ar Bhóithre, agus anailís agus pleananna inmheánacha TII mar bhonn eolais do na gealltanais seo.

Beidh tionchar ag na tiomantais atá leagtha amach i dTábla 6.1 ar scóip na dtionscadal ar an ngréasán Bóithre Náisiúnta arna bhforbairt ag Údaráis Áitiúla nó Gníomhaireachtaí eile.

Tábla 6.1 NR2040 Gealltanais

Aghaidh a thabhairt ar Cheisteanna	NR2040 Gealltanais
 <p>Treochtaí Fáis Dhéimeagrafacha sa Todhchaí</p>	<p>Leanfaidh TII le hanailís a dhéanamh ar fhás féideartha san éileamh taistil, ag léiriú spriocanna daonra Thionscadal Éireann 2040.</p> <p>Leanfaidh TII ag forbairt agus ag pleanáil do chásanna éagsúla éilimh sa todhchaí a chuirfidh san áireamh athrú iompraíochta agus teicneolaíochta a d'fhéadfadh a bheith ann.</p> <p>Cinntoidh TII go measfar an poitéinseal d'éileamh taistil spreagtha do gach mórthionscadal.</p> <p>Cuirfidh TII beartas an rialtais ar bhainistiú éilimh i bhfeidhm. Leagann NIFTI amach a thábhachtaí atá sé roghanna malartacha iompair a sholáthar, amhail bonneagar rothaíochta agus seirbhísí iompair phoiblí sula gcuirfear bearta ar thaobh an éilimh i bhfeidhm. Cinntoidh TII go mbeidh aon chur i bhfeidhm sa todhchaí ar thograí bainistíochta éilimh ar an ngréasán Bóithre Náisiúnta ag teacht leis an mBeartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta chomh maith le Ordlathas Módúil agus Idirghabhála NIFTI.</p> <p>Scrúdóidh TII an poitéinseal a bhaineann le bearta táillí a ghearradh ar úsáideoirí bóithre tríd an staidéar ar Mheasúnú Táille ar Úsáideoirí Bóthair Níos Fearr (BRUCE)</p>
 <p>Dícharbónú</p>	<p>Chun astuithe a laghdú, tabharfaidh TII tús áite d'infheistíocht i mbainistíocht tráchta i gconairí lasta agus nuair a bhíonn ardleibhéil astuithe GHG mar thoradh ar bhrú tráchta.</p> <p>Déanfar tionscadail Bóithre Náisiúnta a mheas i gcomhthéacs chomhlíonadh spriocanna athrú aeráide na hÉireann, de réir gach Plean Gníomhaíochta Aeráide de chuid an Rialtais, NIFTI agus de réir Chomhchreat Measúnaithe na Roinne Iompair. Beidh athruithe tuartha agus/nó spriocanna a bhaineann le leibhéil úsáide gach modha (m.sh., rothar, carr, iompar poiblí, trucail, veain) mar fhaisnéis don mhéid seo.</p> <p>Leanfaidh TII ar aghaidh ag forbairt agus ag feabhsú a Shamhail Astuithe Bóthair chun iniúchadh a dhéanamh ar an tionchar astuithe a bhíonn ag athruithe ar éileamh iompair, soláthar líonraí/seirbhísí iompair agus athruithe ar theicneolaíocht flít feithiclí.</p> <p>Laghdóidh TII a hastuithe agus tionchair chomhshaoil ó chothabháil agus oibríochtaí an bhonneagair Bóithre Náisiúnta atá ann cheana féin.</p> <p>Laghdóidh TII na hastuithe carbóin a bhaineann le forbairt, tógáil agus oibriú bonneagair nua.</p> <p>Tacóidh TII leis an Roinn Iompair agus lena hOifig Feithiclí Astaíochtaí Nialais Éireann (ZEVI) chun soláthar bonneagair luchtaithe feithiclí leictreacha a mhéadú ar fud na tíre.</p> <p>Leanfaidh TII de bheith rannpháirteach in iarrachtaí níos leithne chun iompar de bhóthar a dhícharbónú trí bhonneagar, teicneolaíocht chuí agus tacaíocht a thabhairt do bheartas atá dírithe ar iompar a athrú.</p>

Aghaidh a thabhairt
ar Cheisteanna

NR2040 Gealltanais

Oiriúnú Aeráide &
Athléimneacht

Feabhsóidh TII athléimneacht na mBóithre Náisiúnta, go háirithe codanna de ghréasán na mBóithre Náisiúnta den Dara Grád, a sholáthraíonn naisc ríthábhachtacha do dhaoine aonair agus do phobail.

Cuirfidh TII a Straitéis um Oiriúnú Aeráide i bhfeidhm (2022).

Inbhuanaitheacht

Oibreoidh TII le gníomhaireachtaí rialtais agus le geallsealbhóirí chun tacú le gach Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide agus le cuspóir náisiúnta an rialtais um aeráid "aistriú go geilleagar atá athléimneach ó thaobh na haeráide de, saibhir ó thaobh bithéagsúlachta de, atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de agus atá neodrach ó thaobh aeráide de faoi 2050."

Ionchorpróidh TII cuspóirí agus spriocanna inbhuanaitheachta eacnamaíoch, sóisialta agus comhshaoil i ngach cinneadh, beartas, tionscadal agus próiseas.

Cuirfidh TII réitigh idirmhódúla chun cinn a uasmhéadóidh éifeachtúlacht iompair fhoriomlán i dtéarmaí úsáid bonneagair agus acmhainní. Mar shampla, taisteal gníomhach sábháilte a éascú feadh conairí bóithre náisiúnta a nascann le stáisiúin iarnróid agus bus.

Ag teacht lena shainchúram reachtaíochta, íoslaghdóidh TII tionchar an bhonneagair bóithre ar an gcomhshaoil agus tacóidh sé le forbairt agus cothabháil conairí éiceolaíocha feadh na mBóithre Náisiúnta.

Ar aon dul le NIFTI, tabharfaidh TII tosaíocht d'fheabhsuithe ar líne agus seachnófar leibhéil arda ró-acmhainne a sheachadadh.

I gcomhréir lena shainchúram reachtach, oibreoidh TII le comhlachtaí ábhartha chun tacú le bearta chun cáilíocht an aeir agus tionchair torainn ó iompar bóithre a laghdú.

Leanfaidh TII ag tacú le Plean Forfheidhmithe Inbhuanaitheachta TII (agus athbhreithnithe ina dhiaidh sin) chun gach gné den inbhuanaitheacht a chomhtháthú i gcroígníomhaíochtaí TII.

Sábháilteacht ar
bhóithre

Déanfaidh TII a ghníomhaíochtaí i Straitéis um Shábháilteacht ar Bhóithre 2021-2030 an Rialtais 'Ár dTuras i dtreo Fís Zero' a sheachadadh agus comhoibreoidh sé le comhpháirtithe chun gníomhaíochtaí tacaíochta a sheachadadh.

Tabharfaidh TII tosaíocht d'infrastruchtúr oiriúnach d'ardchaighdeán a sholáthar chun cois bóithre maithe, bóithre féinmhínithe agus timpeallacht shábháilte a chruthú d'úsáideoirí soghonta bóithre.

I gcomhréir le NIFTI, comhlíonfaidh TII ceanglais um chosaint sócmhainní agus athnuachana chun cabhrú le sábháilteacht an ghréasáin a chinntiú.

I gcomhréir le Treoir an Aontais Eorpaigh maidir le Bainistíocht Sábháilteachta Bonneagair Bóthair (RISM), díreoidh TII infheistíocht ar chodanna de bhóithre náisiúnta a bhfuil an baol is airde gortú marfach nó tromchúiseach ann.

Aghaidh a thabhairt ar Cheisteanna

NR2040 Gealltanais

Gluaiseacht na nDaoinne

Tacóidh TII le Connecting Ireland agus bearta tosaíochta ar nós lánaí tiomnaithe bus nuair a bheidh éifeachtúlacht iompair níos fearr mar thoradh ar thosaíocht dá leithéid.

Breithneoidh TII riachtanais gach úsáideoir bóithre do gach tionscadal. Ar dhébhealaí uirbeacha agus ar mhótarbhealaí ag druidim le cathracha, oibreoidh TII le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta chun iompar poiblí agus roghanna taistil gníomhacha ardchaighdeán sábháilte a chumasú d'úsáideoirí gluaisteán.

Leanfaidh TII ar aghaidh ag tacú le laghduithe ar spleáchas ar charranna agus ar leibhéal úsáide gluaisteán go náisiúnta agus ag an am céanna ag aithint an ról tábhachtach atá ag soghluaisteacht phríobháideach do go leor úsáideoirí bóithre.

Aithníonn TII gur féidir le mótarbhealaí uirbeacha gnóthacha, cuarbhóithre agus seachbhealaí bailte a bheith ina dtimpeallachtaí naimhdeach do choisithe agus rothaithe ar mian leo trasnú. Aithneoidh agus leigheasfaidh TII tionchair scartha ó Bhóithre Náisiúnta.

Nuair a thógtar seachbhealaí, beidh gá le feabhsuithe ar an bhfearann uirbeach sa bhaile seachbhealach chun soghluaisteacht níos inbhuanaithe a chumasú.

Gluaiseacht Earraí & Seirbhísí

Ag teacht leis an NPF agus NIFTI, oibreoidh TII chun meánluasanna idir-uirbeacha de 90km/u a bhaint amach ar chonairí Bóithre Náisiúnta idir cúig chathair na hÉireann (Baile Átha Cliath, Corcaigh, Gaillimh, Luimneach agus Port Láirge) agus cúig ionad réigiúnacha (Leitir Ceanainn, Droichead Átha, Dún Dealgan, Sligeach agus Baile Átha Luain). I gcásanna áirithe, ciallóidh sé seo bonneagar nua a fhorbairt nó uasghrádú a dhéanamh ar an mbonneagar atá ann cheana chun cuspóir inrochtaineachta idir-uirbeach an NPF agus NIFTI seo a sheachadadh.

Oibreoidh TII i dtreo inrochtaineacht réigiúnach agus tuaithe a fheabhsú ar aon dul le cuspóirí an NPF agus NIFTI.

I gcomhpháirtíocht le gníomhaireachtaí eile, oibreoidh TII chun rochtain ar chalafoirt agus aerfoirt a chosaint agus rochtain a fheabhsú nuair is gá.

Déanfaidh TII bearta tosaíochta a sholáthar/a mheas mar lánaí lasta tiomnaithe i gcás ina mbeidh éifeachtúlacht iompair níos fearr mar thoradh ar thosaíocht dá leithéid.

Tacaíonn TII le forbairt ionad dailte lasta iarnróid agus ilmhódaigh ar Bhóithre Náisiúnta nó in aice leo.

Aithníonn TII an gá atá le seirbhísí ardchaighdeán agus limistéir pháirceála shlána a sholáthar do thiománaithe HGV mar a éilíonn Rialachán TEN-T agus Treoir ITS araon. Foilseofar in 2023 nuashonrú ar Bheartas Réimse Seirbhíse TII, a thugann breac-chuntas ar an riachtanas reatha do limistéar seirbhíse mótarbhealaigh ar an ngréasán mótarbhealaigh agus débhealaigh.

Plódú Uirbeach

Cuirfidh TII chun cinn idirghabhálacha bainistíochta tráchta a chuideoidh le gluaiseacht tráchta ar Bhóithre Náisiúnta uirbeacha a bharrfheabhsú.

Tacóidh TII le húsáid iompair poiblí ar Bhóithre Náisiúnta uirbeacha nó in aice leo.

Tacóidh TII le soláthar bonneagair taistil ghníomhaigh leithscartha nó as líne in aice le bóithre náisiúnta.

6.2 NR2040 Struchtúr Forfheidhmithe

Tá struchtúr cur chun feidhme NR2040 comhdhéanta de roinnt punann faoi na ceithre Thosaíocht Infheistíochta NIFTI, chomh maith le punann de chlár neamh-bhonneagair. Cuidíonn sé seo le caiteachas TII a chatagóiriú i gcoinne tosaíochtaí an Rialtais.

Is í an Tosaíocht Infheistíochta um **Dhícharbónú** an dúshlán is mó atá ag líonra na mBóithre Náisiúnta. Ionchorpraíonn an Tosaíocht Infheistíochta clár Soghluaisteachta Comhtháite, lena n-áirítear mórthionscadail mar: príomhchonairí bus, áiseanna bus agus paisinéirí, Páirceáil & Taistil agus Páirceáil & Comhroinnt; chomh maith le clár Taisteal Gníomhach, lena n-áirítear an Líonra Rothaíochta Náisiúnta (NCN); agus forbairt bonneagair Luchtaithe Feithicle Leictreach.

Léiríonn an **Tosaíocht Infheistíochta um Chosaint agus Athnuachan** an réimse caiteachais is mó ar Bhóithre Náisiúnta. Leanfaidh sé le punanna Sábháilteachta agus Mionoibreacha a sheachadadh chomh maith le Athléimneacht Líonra agus Bainistíocht Sócmhainní bonneagair, lena n-áirítear cosáin; struchtúir; mótarbhealaí agus tolláin; comharthaí agus línte; chomh maith le hOibríochtaí Líonra mótarbhealaí agus oibríochtaí tolláin; CPP; ionaid rialaithe agus ITS; oibríochtaí geimhridh.

Áireofar ar **Ghluaiseacht Daoine agus Earraí i Limistéir Uirbeacha cláir agus tionscadail** a chuimseoidh bearta bainistíochta tráchta agus éilimh; réitigh teicneolaíochta; agus idirghabhálacha bonneagair i gcathracha agus i mbailte agus timpeall orthu.

Díríonn an **Tosaíocht Infheistíochta Feabhsaithe i Nascacht Réigiúnach agus Tuaithe** ar Nascacht Idiruirbeach, Nascacht Réigiúnach agus Nascacht Idirnáisiúnta a fheabhsú. Laistigh den phunann seo, tá fo-phunanna do Phríomhbhóithre Náisiúnta agus do Bhóithre Tánaisteacha Náisiúnta.

Ar deireadh, aithníonn TII gníomhaíochtaí tacaíochta riachtanacha le haghaidh infheistíochta a thabharfaidh aghaidh ar na hathruithe ar phróisis, ar theicneolaíochtaí agus ar riachtanais eagraíochtúla. Freagróidh sé d'iaratas NIFTI ar phleanáil fhadtéarmach agus ar éabhlóid na gcleachtas maidir le cúram agus forbairt bhonneagar bóithre. Áirítear orthu seo, mar shampla:

- » **Rannpháirtíocht agus tuiscint custaiméirí** - cleachtais agus próisis a fhorbairt agus a sheachadadh chun rannpháirtíocht TII le gach custaiméir bóithre agus tuiscint orthu a fheabhsú.
- » **Plean forfheidhmithe inbhuanaitheachta** - cleachtais agus próisis inbhuanaithe a chomhtháthú i ngach gné d'fhorbairt agus de bhainistiú Bóithre Náisiúnta, agus a chinntiú go bhfuil inbhuanaitheacht mar bhunchloch na cinnteoireachta go léir, mar a chuirtear in iúl i bPlean Forfheidhmithe Inbhuanaitheachta TII. Teastaíonn bealaí nua smaointeoireachta ón bplean forfheidhmithe; athbhreithniú a dhéanamh ar na beartais, na caighdeáin agus na sonraíochtaí corparáideacha go léir; dul i ngleic leis an slabhra soláthair níos leithne agus an tionscal tógála; agus comhoibriú fairsing.
- » **Nuálaíocht agus feabhsú leanúnach** - Tá feabhas leanúnach ar theist TII, mar shampla cur i bhfeidhm éifeachtach an chlár mhótarbhealaí agus nuálaíocht; uchtaitheoirí luatha dolaí saorshreafa – M50 agus dolaí idir-inoibritheacha. Ní mór feabhsú leanúnach TII a choinneáil i gcomhthéacs beartais nua an dícharbóinithe, an ilmhódúlachta agus an athraithe teicneolaíochta.
- » **Digiteachú** - lena n-áirítear fealsúnacht 'de réir dearadh digiteach' a leabú; forbairt agus cothabháil leanúnach ar chúpla digiteach de ghréasán na mBóithre Náisiúnta; comhtháthú C-ITS; agus seachadadh ardáin dhigiteacha.
- » **Monatóireacht agus meastóireacht** - Tá cláir agus tionscadail infheistíochta ina phríomhriachtanas den Chód Caiteachais Phoiblí do chaiteachas caipitil agus oibriúcháin. Soláthraíonn NR2040 agus a mheasúnuithe comhshaoil tacaíochta an creat do ghníomhaíocht faireacháin agus meastóireachta.

» **Tacú le forbairt líonra ionad dailte earraí** - ar Bhóithre Náisiúnta nó in aice leo (arna fhorbairt ag tríú páirtithe) páirt shuntasach a ghlacadh i gcruthú tionscail tarlaithe níos éifeachtaí agus níos ísle astaíochtaí.

Fíor 6.1 NR2040 Struchtúr Forfheidhmithe

Tosaíochtaí Infheistíochta agus Punanna				
Dícharbónú	Cosaint agus Athnuachan	Soghluaisteacht daoine & earraí i gceantair uirbeacha	Nascacht réigiúnach agus tuaithe feabhsaithe	
Taisteal Gníomhach Soghluaisteacht Chomhtháite Muirearú Feithicle Leictreach	Athléimneacht Líonra Sábháilteacht agus mionoibreacha Bainistíochta Sócmhainní Oibríochtaí	Bainistíocht tráchta agus éilimh » M50 agus gathanna Bhaile Átha Cliath » M40 agus ceantar Corcaigh » Tollán Bhaile Átha Cliath » Limistéir Uirbeacha eile Teicneolaíocht Forbairt sheachbhóthar	Meánscoil Náisiúnta	Bunscoil Náisiúnta
			Nascacht Idiruirbeach	
			Bealaí Artaireach Bealaí Lifeline Bealaí Bailitheora	Nascacht Réigiúnach Nascacht Idirnáisiúnta
Tionscadail Neamh- Bhoneagair				
» Rannpháirtíocht agus tuiscint custaiméirí » Plean forfheidhmithe inbhuanaitheachta	» nuálaíocht agus feabhsú leanúnach » Digiteachú	» monatóireacht agus meastóireacht » tacú le forbairt líonra ionad dailte earraí		

6.3 Próiseas Forbartha Tionscadal

Déanfaidh TII, trí NR2040, ailíniú le hOrdLathas Idirghabhála NIFTI agus féachfaidh sé le dul i ngleic le dúshlán iompair trí úsáid a bhaint as spás bóithre atá ann cheana féin sula mbreithneofar soláthar bonneagair nua.

Agus tionscadal ar Bhóithre Náisiúnta á fhorbairt, beidh ar an Údarás Áitiúil ábhartha, an tríú páirtí agus / nó an roinn TII a thaispeáint go bhfuil an infheistíocht bheartaithe ag teacht le NIFTI, mar atá leagtha amach i gComhchreat Measúnaithe (CAF) an DoT agus/nó sa treoir bhreithmheasa ghaolmhar. doiciméid arna bhfoilsíú ag an DoT, agus tugann siad aghaidh ar conas oibriú i dtreo Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI a bhaint amach.

Is straitéis í NR2040 atá treoraithe ag beartas, ní straitéis "tuar agus soláthar" (éileamh-threoraithe).

Soláthraíonn NR2040 léirmhíniú agus sonraí breise chun an próiseas forbartha tionscadail a chuíchóiriú, trí léiriú:

- » Conas a ailíníonn cuspóirí an tionscadail le tosaíochtaí infheistíochta NIFTI (athbhreithnithe i gcaibidil 2)
- » Saincheist(eanna) straitéiseacha atá roimh Bhóithre Náisiúnta a réitíonn an tionscadal (athbhreithnithe i gcaibidil 3)
- » Conas a ailíníonn cuspóirí an tionscadail le Fís agus Cuspóirí NR2040 (athbhreithnithe i gcaibidil 4)
- » Conas a ailíníonn an tionscadal le Tosaíochtaí Infheistíochta NR2040 agus an comhthéacs spásúil trí threoir a thabhairt ar na cineálacha idirghabhála do réigiúin agus cineálacha éagsúla Bóithre Náisiúnta (athbhreithnithe i gcaibidil 5)
- » An chaoi a bhfuil an tionscadal ag teacht le ceann amháin nó níos mó de ghealltanais TII (athbhreithnithe i gcuid 6.1)
- » Aithint phunann agus clár NR2040 a dhéanfadh freastal ar an tionscadal (athbhreithnithe i gcuid 6.2)

Tá an próiseas seo ag teacht le Treoirlínte TII um Measúnú Tionscadal (PAG), RI CAF agus tosaíochtaí infheistíochta agus ordlathas infheistíochta an DoT NIFTI. Ailíníonn sé freisin le ceanglais Chód Caiteachais Phoiblí (PSC) DEPR chun an réasúnaíocht straitéiseach d'infheistíochtaí suntasacha maoinithe go poiblí a léiriú.

Cuirtear cineálacha agus samplaí idirghabhála i láthair i dTábla 6.2.

Tábla 6.2 Cineálacha agus samplaí Idirghabhála Bóithre Náisiúnta

Idirghabháil	Cur síos	Sampla
Tosaíocht d'iompar poiblí, siúl, rothaíocht agus earraí	Córas iompair inbhuanaithe a chumasú trí chomhordú le heagraíochtaí comhpháirtíochta. An spleáchas ar fheithiclí príobháideacha a laghdú trí chomhordú a dhéanamh ar rochtain agus tosaíocht ar Bhóithre Náisiúnta d'iompar poiblí, feithiclí earraí, siúl agus rothaíocht.	<ul style="list-style-type: none"> » Comhoibriú agus idirmhalartú modhanna gníomhach an Líonra Rothaíochta Náisiúnta » Tógáil droichid coisithe agus rothaithe chun deighilt a laghdú
Teicneolaíochtaí nua iompair agus bóithre	Teicneolaíochtaí nua bóithre a chomhtháthú agus soláthar a dhéanamh do nuálaíocht feithiclí. Roghanna taistil níos tapúla, níos éasca agus níos ísle-charbóin seachas feithiclí breosla iontaise a dhreasú agus a chur chun cinn.	<ul style="list-style-type: none"> » Mótarbhealaí cliste » C-ITS » Córais bhainistíochta sócmhainní nua-aimseartha
Bainistíocht éilimh	Úsáid an líonra a chur in ord tosaíochta agus a spreagadh. Úsáid an ghréasáin a shrianadh de réir am, suíomh, cuspóir an turais, cineál feithicle nó critéir eile is gá chun riachtanais an phobail, an chomhshaoil agus an gheilleagair a chothromú.	<ul style="list-style-type: none"> » HOV, lánaí bus agus rothar » Méadrú rampa » Dola
Athléimneacht agus cumas trí atógáil áitiúil	Feabhas a chur ar athléimneacht nó acmhainn trí atógáil áitiúil, go háirithe ar Bhóithre Náisiúnta den Dara Grád	<ul style="list-style-type: none"> » Feabhsuithe ar acomhail » Feabhsuithe gearra ar dheighleog bóithre

Tógáil bóithre	Nuair nach bhfuil rogha eile indéanta ann chun freastal ar an bhfeidhm riachtanach, bonneagar bóithre nua a sheachadadh le cleachtais um sholáthar glas agus geilleagar ciorclach.	<ul style="list-style-type: none"> » Seachbhealaí baile » Tógáil nua chun glancharbón a laghdú » Tóg níos fearr (naisc ilmhódacha nua)
----------------	--	---

6.4 Measúnachtaí Timpeallachta

Mar chuid d'ullmhú NR2040 rinneadh roinnt measúnuithe comhshaoil in éineacht le forbairt na Straitéise. I measc na measúnuithe tá Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA), Measúnú Cuí (AA) agus Measúnacht Straitéiseach Riosca i gcás Tuilte (SFRA). Aithníonn na measúnuithe ar leibhéal straitéiseach éifeachtaí féideartha ar an gcomhshaoil mar thoradh ar na gealltanais / gníomhaíochtaí straitéise agus chuidigh na measúnuithe seo le bonn eolais a chur faoi ardleibhéal cosanta an chomhshaoil d'fhonn forbairt inbhuanaithe a chur chun cinn.

Tá NR2040 laistigh den ordlathas foriomlán de dhoiciméid bheartais. Tá aon tionscadail sa todhchaí óna dteastaíonn cead pleanála a eascraíonn as NR2040 faoi réir an mheasúnaithe ábhartha ar leibhéal an tionscadail agus na gceanglas maidir le treoracha comhshaoil lena n-áirítear, ach gan a bheith teoranta do: Treoir SEA (2001/42/CE), Treoir EIA (2011/92/AE arna leasú ag) 2014/52/AE agus an Treoir um Ghnáthóga 92/43/CEE, an Treoir Réime Uisce (2000/60/CE) agus an Treoir maidir le Tuilte (2007/60/CE) agus an reachtaíocht náisiúnta ghaolmhar, de réir mar is iomchuí. Ba cheart an straitéis seo a léamh in éineacht leis na tuarascálacha measúnaithe comhshaoil seo a leanas: Ráiteas SEA, Ráiteas Tionchair Natura agus SFRA agus an maolú atá san áireamh iontu. Tá achoimre ar an tionchar a bhí ag an bpróiseas SEA, lena n-áirítear comhairliúchán ó údaráis chomhshaoil, ar an straitéis sa Ráiteas SEA a foilsíodh in éineacht leis an Straitéis.

6.5 Comhoibriú

Tá todhchaí chomhtháite ilmhódach ag Bóithre Náisiúnta nach mór do TII a sheachadadh i gcomhar le gníomhaireachtaí eile rialtais agus le geallsealbhóirí iompair. Tá comhoibriú luath le tríú páirtithe ríthábhachtach chun beartas reatha agus amach anseo a sheachadadh.

Is iad seo a leanas cuid de phríomhchomhoibrithe TII: Údaráis Áitiúla; an Roinn Iompair; an tÚdarás um Shábháilteacht ar Bhóithre; an tÚdarás Náisiúnta Iompair; An Roinn Comhshaoil, Aeráide agus Cumarsáide agus ranna eile rialtais (m.sh. an Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreacht).

Ag cur san áireamh na cineálacha nua tionscadal atá beartaithe, aithníonn TII an gá atá le raon leathan scileanna agus foirne ildisciplíneacha chun forbairt rathúil agus baint amach spriocanna agus cuspóirí a chinntiú. Tá slabhra soláthair láidir pleanálaithe úsáid talún agus iompair, innealtóirí, conraitheoirí, comhairleoirí teicniúla, speisialtóirí cumarsáide agus rannpháirtíochta poiblí, soláthraithe agus oibreoirí ríthábhachtach, agus béim níos mó á cur ar sholáthróirí teicneolaíochta.

Ina theannta sin, tá sé tábhachtach go ndéanfar infheistíocht iompair sa todhchaí a chomhordú agus a chomhtháthú le hearnálacha eile, lena n-áirítear pleanáil talamhúsáide agus beartas chun tacú le dlúthfhorbairt inbhuanaithe ár gcathracha agus ár mbailte, agus a thacaíonn le forbairt réigiúnach agus tuaithe. Leanfar le comhoibriú le gníomhaireachtaí stáit chun Bóithre Náisiúnta a úsáid le haghaidh seirbhísí a bhfuil tábhacht náisiúnta ag baint leo, mar rochtain ar chalafoirt idirnáisiúnta.

Tá rath na bpunanna 'Gluaiseacht Daoine agus Earraí i Limistéir Uirbeacha' agus 'Dícharbónú' araon ag brath go háirithe ar chomhoibriú láidir le raon geallsealbhóirí.

7 CREAT MONATÓIREACHTA

Is é TII a bheidh i gceannas ar mhonatóireacht NR2040 agus tabharfar faoi trí ghné éagsúla:

- » **Measúnuithe agus breithmheasanna ar leibhéal tionscadail** – trí mhodhanna reatha faireacháin arna ndéanamh ag TII i gcás ina bhfuil an próiseas forbartha agus breithmheasa ar aon dul le tosaíochtaí agus ordlathas infheistíochta TII PAG, DoT CAF, agus DoT NIFTI. Ba cheart go leagfadh measúnuithe ar leibhéal tionscadail béim ar shaincheistean reatha agus ar na cinn a d'fhéadfadh teacht chun cinn amach anseo chomh maith lena mbunchúiseanna. D'fhéadfadh go n-áireofaí leis sin fadhbanna reatha nó fadhbanna a d'fhéadfadh a bheith ann amach anseo maidir le sábháilteacht, am taistil, iontaofacht am taistil, inrochtaineacht agus cuimsiú sóisialta, scaradh, nascacht, fostaíocht, agus fachtóirí socheacnamaíocha. Cinnteoidh sé seo go mbeidh na cláir agus na tionscadail a théann isteach sna punanna feidhmithe ailínithe le NR2040. Ní mór do TII ina ról mar údarás formheasa a áirithiú go gcomhlíontar ceanglais an CPS maidir le faireachán le linn seachadta agus meastóireachta i ndiaidh an tseachadta.
- » **Tuarascálacha Bliantúla Táscairí Bóithre Náisiúnta** – Tiomsófar agus tuairisceofar príomhtháscairí feidhmíochta bliantúla agus nuashonruithe ar úsáid líonra na mBóithre Náisiúnta. Áirítear ar tháscairí faisnéis ar an ngréasán bóithre, ar an ngeilleagar, ar riocht na mbóithre, ar shábháilteacht, ar inrochtaineacht agus ar an gcomhshaol.
- » **Monatóireacht timpeallachta ar an Straitéis** – Éilíonn an treoir SEA go ndéanfaí monatóireacht ar na héifeachtaí comhshaoil suntasacha dóchúla a bheidh ag feidhmiú plananna nó clár. Tá an clár Monatóireachta SEA a forbraíodh do NR2040 curtha i láthair sa Ráiteas SEA. Aithníonn an clár monatóireachta spriocanna agus táscairí, an fhoinsé faisnéise (lena n-áirítear an phríomhghníomhaireacht nó aon gheallsealbhóirí a bhfuil baint acu le bailiú sonraí). Aithnítear minicíocht na monatóireachta freisin.

AGUISÍN A BEARTA BEARTAIS NAISIÚNTA DO BHÓITHRE NAISIÚNTA

Nóta: Is chun críocha léiriúcháin amháin a dhéantar tagairt ar bith do thionscadail aonair, mar a bhaintear as an NPF. Tá gach tionscadal faoi réir cheadú pleanála agus comhlíonadh gach dlí comhshaoil eile is infheidhme, agus ceanglais rialála agus caiteachais phoiblí don tionscadal lena mbaineann, lena n-áirítear comhlíonadh an CAF agus an PSC.

Tábla A.1 Gníomhartha an Chreata Pleanála Náisiúnta do Bhóithre Náisiúnta (Sleachta as an NPF)

NSO	Gníomh Bóithre Náisiúnta
NSO 1 Fás Dlúth ²²	Feabhas a chur ar inrochtaineacht ar agus idir ionaid mais agus scála agus comhtháthú níos fearr a cheadú lena gceantair máguaird.
NSO 2 Inrochtaineacht Réigiúnach Feabhsaithe ²³	<p>Bóithre Idir-Uirbeacha:</p> <p>Cumas straitéiseach agus sábháilteacht na mBóithre Náisiúnta a chothabháil lena n-áirítear pleanáil le haghaidh feabhsuithe toillte sa todhchaí;</p> <p>Meán-amanna turais a fheabhsú ag díriú ar mheánluas idiruirbeach de 90kph;</p> <p>Bainistiú tráchta níos éifeachtaí a chumasú laistigh de chathracha agus timpeall orthu agus ath-leithdháileadh spáis bóthair i lár na cathrach i bhfabhar seirbhísí iompair phoiblí bus-bhunaithe agus saoráidí siúil/rothaíochta</p> <p>Réitigh um bainistiú tráchta fithiseach a chur chun cinn</p> <p>Inrochtaineacht ar an Iarthuaisceart:</p> <p>Uasghrádú a dhéanamh ar chodanna thuaidh de bhealaí an N4 agus an N5 agus codanna de Phríomhbhealach Náisiúnta an N3/M3</p> <p>Iompar Poiblí:</p> <p>Nascacht iompair phoiblí a neartú idir cathracha agus bailte móra fáis in Éirinn agus i dTuaisceart Éireann le seirbhísí feabhsaithe agus amanna turais iontaofa.</p>
NSO 3 Geilleagair agus Pobail Tuaithe Neartaithe ²⁴	Infheistiúocht a dhéanamh i mbóithre réigiúnacha agus áitiúla agus i dtionscadail feabhsúcháin bóithre straitéiseacha agus iad a chothabháil i gceantair thuithe chun rochtain ar sheirbhísí ríthábhachtacha amhail oideachas, cúram sláinte agus fostaíocht a chinntiú.
NSO 4 Soghluaisteacht Inbhuanaithe ²⁵	Roghanna iompair phoiblí tarraingteacha a leathnú seachas iompar gluaisteáin chun brú tráchta agus astuithe a laghdú agus chun cur ar chumas na hearnála iompair freastal ar na héilimh a bhaineann le fás daonra agus fostaíochta san fhadtéarma ar bhealach inbhuanaithe.

²² Tionscadal Éireann 2040: Creat Pleanála Náisiúnta (Feabhra 2018), p. 139.

²³ Tionscadal Éireann 2040: Creat Pleanála Náisiúnta (Feabhra 2018), p. 140.

²⁴ Tionscadal Éireann 2040: Creat Pleanála Náisiúnta (Feabhra 2018), p. 141.

²⁵ Tionscadal Éireann 2040: Creat Pleanála Náisiúnta (Feabhra 2018), p. 142.

NSO	Gníomh Bóithre Náisiúnta
NSO 6 Nascacht Idirnáisiúnta Ardchaighdeán ²⁶	<p>Freastalaíonn bóithre náisiúnta ar an NSO seo faoi na critéir seo a leanas::</p> <p>Aerfoirt:</p> <p>Rochtain ar thaobh na talún a fheabhsú, go háirithe ó thaobh iompair phoiblí de</p> <p>Calafóirt:</p> <p>Naisc iompair talún chuig na mórchalafóirt a fheabhsú, lena n-áirítear fás Chalafort Bhaile Átha Cliath a éascú trí éifeachtúlacht níos fearr, leathnú teoranta go Cuan Bhaile Átha Cliath agus rochtain feabhsaithe bóithre, go háirithe chuig/ó limistéar an chalafóirt Theas</p>

Tábla A.2 Gníomhartha an Phlean Forbartha Náisiúnta do Bhóithre Náisiúnta (Sleachta as an PFN (2021-2030))

NSO	Gníomh Bóithre Náisiúnta
NSO 1 Dlúthfhás	Feabhas a chur ar inrochtaineacht ar agus idir lárionaid maise agus scála, agus comhtháthú níos fearr a cheadú lena gceantair máguaird.
NSO 2 Inrochtaineacht Réigiúnach Feabhsaithe	<p>Leanfar le hinfheistíocht i mbóithre nua idiruirbeacha, ag féachaint don acmhainn atá ann seirbhísí iompair phoiblí a iompar agus líonraí iompair phoiblí agus taistil ghníomhaigh a chomhtháthú níos fearr ar na bealaí isteach chuig ceantair uirbeacha. Príomhthosaíocht a bheidh ann an gréasán bóithre náisiúnta atá ann faoi láthair a choinneáil ar chaighdeán láidir sábháilte agus bainfidh céatadán suntasach de chaiteachas ar Bhóithre Náisiúnta le linn an PFN seo le hoibreacha cothabhála, chun sócmhainní reatha a chosaint agus a athnuachan.²⁷</p> <p>Breathnófar ar fhéidearthacht seachbhealaí do bhailte agus sráidbhailte ar fud na tíre a bhfuil fadhbanna móra brú tráchta orthu. Cé go bhfuil nascacht réigiúnach fós ina NSO a bhfuil an Rialtas tiomanta dó, beidh fócas méadaithe ar sholáthar bonneagair a éascaíonn fás dlúth inár mbailte agus cathracha. Tabharfaidh sé seo deis do phobail uirbeacha agus tuaithe níos dlúithe a fhaigheann tacaíocht ó phoist, ó thithe agus ó sheirbhísí trí roghanna iompair phoiblí agus taistil ghníomhaigh a éascú.²⁸</p>
NSO 6 Nascacht Idirnáisiúnta Ardchaighdeán	Is tosaíocht de chuid an rialtais é bealaí rochtana chuig calafóirt na hÉireann a neartú trí infheistíocht chun an gréasán iompair de bhóthar agus d'iarnród a uasghrádú agus a fheabhsú chun amanna turais a fheabhsú agus tá sé fós ina thosaíocht ag an Rialtas. ²⁹

²⁶ Tionscadal Éireann 2040: Creat Pleanála Náisiúnta (Feabhra 2018), p. 145.

²⁷ An Plean Forbartha Náisiúnta 2021-2030 (Deireadh Fómhair, 2021), p.61.

²⁸ An Plean Forbartha Náisiúnta 2021-2030 (Deireadh Fómhair, 2021), p.65.

²⁹ An Plean Forbartha Náisiúnta 2021-2030 (Deireadh Fómhair, 2021), p.108.

NSO	Gníomh Bóithre Náisiúnta
NSO 8 Aistriú go Sochaí Aeráide Neodrach agus Athléimneach Aeráide	<p>Is iad seo a leanas na príomhghníomhartha:</p> <p>Cabhlach na ngluaisteán paisinéirí a aistriú go leictreachas agus bonneagar luchtaithe breise a sholáthar</p> <p>Aistriú modha suntasach a spreagadh trí leibhéal infheistíochta níos mó agus breis forbartha ar roghanna bríocha eile seachas úsáidí gluaisteán príobháideacha faoi na trí mhórscéim soghluaisteachta atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de:</p> <p>Bonneagar breise rothaíochta agus siúil a sholáthróidh roghanna soghluaisteachta inbhuanaithe breise chun cur le hacmhainn mhéadaithe agus iompar poiblí níos tapúla agus ar chaighdeán níos airde inár bpríomhchathracha;</p> <p>Beara bainistíochta éileamh taistil sna cúig chathair; agus</p> <p>Tionscnaimh phíolótacha do theicneolaíochtaí íseal-astaíochtaí san earnáil iompair. Is gá freisin an gréasán bóithre a dhéanamh níos athléimní in aghaidh éifeachtaí an athraithe aeráide. Áireofaí leis sin na bearta seo a leanas a dhéanfaí faoi chláir náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla:</p> <p>Scéimeanna draenála feabhsaithe;</p> <p>Cosáin agus droichid bóithre neartaithe ar féidir leo cur i gcoinne éifeachtaí méadaithe báistí agus éifeachtaí damáiste sciúrtha; agus</p> <p>Bóithre a ardú i gcásanna áirithe chun cosc a chur ar bhóithre a bheith do-iompair tar éis báisteach throm.</p>

Tábla A.3 Bearta Beartais Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta do TII³⁰

Bearta Beartais Náisiúnta um Shoghluaisteacht Inbhuanaithe gníomhartha a bhaineann le Bóithre náisiúnta, áit a bhfuil TII ina úinéir (Sleachta as Beartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta: Plean Gníomhaíochta)	
Sprioc	Gníomhartha
Sprioc 1: Sábháilteacht soghluaisteachta a fheabhsú	<p>Leanúint le bonneagar bóithre a chosaint agus a athnuachan do gach úsáideoir bóithre lena n-áirítear úsáideoirí soghluaisteachta inbhuanaithe</p> <p>Beara bainistithe luais ar Bhóithre Náisiúnta ag scoileanna agus láithreacha ardriosca a leathnú</p>
Sprioc 3: Infhaighteacht soghluaisteachta inbhuanaithe a mhéadú i gceantair cathrach	<p>Soláthar Páirceála agus Taistil agus Páirceáil agus Comhroinnt a mhéadú ag aomhail iompair</p> <p>Clár bonneagair taistil ghníomhach a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm le haghaidh lárionaid fáis réigiúnacha agus príomhbhailte lasmuigh de Mhórchéantar Bhaile Átha Cliath. (Comhlánaíonn Gníomh 233 an CBT, Gníomh 5, 40 de chuid SST)</p> <p>Líonra náisiúnta rothaíochta straitéiseach a fhorbairt agus a fhoilsiú. (Comhlánaíonn Gníomh 232 an CBT, Gníomh 39 SST)</p>

30 Beartas Náisiúnta um Shoghluaisteacht Inbhuanaithe: Plean Gníomhaíochta 2022-2025 (Aibreán, 2022)

Bearta Beartais Náisiúnta um Shoghluaisteacht Inbhuanaithe gníomhartha a bhaineann le Bóithre náisiúnta, áit a bhfuil TII ina úinéir (Sleachta as Beartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta: Plean Gníomhaíochta)

Sprioc	Gníomhartha
Sprioc 4: Infhaighteacht soghluaisteachta inbhuanaithe i gceantair réigiúnacha agus tuaithe a mhéadú	Conairí iompair phoiblí a sheachadadh ag soláthar lánaí bus tosaíochta ar bhealaí gathacha náisiúnta go dtí an M50. (Gníomh CAP 261)
Sprioc 5: Daoine a spreagadh le soghluaisteacht inbhuanaithe a roghnú thar an gcarr príobháideach	Iníúchadh a dhéanamh ar an bhféidearthacht a bhaineann le bearta táillí a ghearradh ar úsáideoirí bóithre tríd an staidéar ar Mheasúnú Muirir ar Úsáideoirí Bóthair Níos Fearr (BRUCE) (Gníomh CBT 259)
Sprioc 7: Bonneagar a dhearadh de réir na bPrionsabal Dearaidh Uilíoch agus an tSamhail Ordilathais Úsáideoirí Bóthair	Caighdeáin náisiúnta agus treoirlínte bainistíochta tionscadal a nuashonrú chun gach úsáideoir bóithre ar an ngréasán bóithre náisiúnta a éascú lena n-áirítear saoráidí iompair phoiblí a sheachadadh. 60 scéim feabhsúcháin sábháilteachta bóithre ar an meán a sheachadadh agus ceithre mhionscéim athailínithe a mhaoiniú in aghaidh na bliana ar Bhóithre Náisiúnta ar an meán, chun cois bóithre maithe, bóithre féinmhínithe, agus timpeallacht shábháilte a chruthú d'úsáideoirí soghonta bóithre.

AGUISÍN B ACHOIMRE AR MHEASÚNÚ AR ROGHANNA EILE

Breithníodh trí phríomhrogha eile le linn fhorbairt an NR2040 chun cloí le hAirteagal 5 den Treoir SEA, a éilíonn ar an bpróiseas SEA 'roghanna malartacha réasúnta' chun cuspóirí straitéis NR2040 a bhaint amach a shainathint, a thuairisciú agus a mheas. Cuirtear iad seo i láthair go mion i gCaibidil 7 de Thuarascáil Timpeallachta an SEA agus déantar achoimre orthu sa chuid seo.

Áirítear ar na roghanna eile:

- » Rogha 1: Cás Déan Faic
- » Rogha 2: Cás a thuar agus a sholáthar
- » Rogha 3: Cás atá bunaithe ar bheartais

Rogha 1, cás 'Déan Faic' is ea an bunlíne nó an staid reatha, ag tagairt do 2018, nuair a tionscnaíodh forbairt NR2040, mar an 'bhonnbhliain'. Níl aon infheistíocht bhreise nó athruithe ar líonra na mBóithre Náisiúnta i gceist leis an gcur chuige seo. Ina theannta sin, níl spriocanna reatha laghdaithe astaíochtaí san áireamh sa chás 'Déan Faic' agus glactar leis go leanfaidh an fás eacnamaíoch de réir na ngnáth-thimthriallta. Mar shampla, ní mheasann sé cúlú féideartha nó boilsciú ar phraghsanna fuinnimh / breosla.

Agus na heasnamh sin á gcur san áireamh, ba é an Creat Infheistíochta Straitéisí d'Iompar ar Thalamh (SIFLT) 2015 a d'aithin trí thosaíocht ordlathacha go príomha a threoraigh pleanáil iompair:

- 1 Cothabháil stáit seasta a bhaint amach
- 2 Tabhair aghaidh ar phlódú uirbeach
- 3 Luach na ngréasán iompair talún atá ann cheana a uasmhéadú

Díchuireadh an cur chuige 'Déan Faic' toisc go dteipeann air aghaidh a thabhairt ar chreat beartais nua, ní sholáthraíonn sé fíis fhadtéarmach do TII agus sainathníodh gur dócha go mbeadh tionchar diúltach aige, go díreach nó go hindíreach, ar na Cuspóirí um Chaomhnú Comhshaoil (EPO).

Is éard atá i gceist le **Rogha 2**, cás 'Tuar agus Soláthair' ná éileamh taistil amach anseo a thuar agus an bonneagar agus na seirbhísí riachtanacha a sholáthar chun freastal ar an éileamh seo. Go bunúsach, leagan feabhsaithe den SIFLT a bheadh ann bunaithe ar phrionsabail chomhchosúla. Chuirfí deiseanna taistil inbhuanaithe, cosanta agus athnuachana san áireamh freisin mar chuid den chur chuige seo.

Glacann an cás seo leis go bhforbróidh forbairt talamhúsáide agus patrúin taistil de réir an NPF, agus féachann sé le soláthar a dhéanamh do na riachtanais taistil réamh-mheasta a bheidh mar thoradh air. Is dócha go mbeadh soláthar níos mó acmhainne bóithre mar thoradh ar an gcás seo, i.e. bóithre a thógáil, ar bhealach 'a thuar agus a chur ar fáil' nach mbeadh ag teacht le cur chuige NIFTI a bhaineann le cinnteoireacht infheistíochta bunaithe ar úsáid idirghabháil NIFTI agus ordlathas módúil.

Lascaíodh an cur chuige 'Tuar agus Soláthair' bunaithe ar an athrú polasaí, éifeachtaí diúltacha suntasacha dóchúla ar an gcomhshaol thar raon EPOanna chomh maith le droch-éifeachtúlacht acmhainní, mar gheall ar fhorbairt níos mó bóithre a bhfuiltear ag súil leis.

Áiríonn **Rogha 3**, cás 'Tírithe ag Beartas (Cinn & Soláthraigh)' fíis straitéiseach don ghréasán Bóithre Náisiúnta a aithníonn an timpeallacht atá ag athrú go leanúnach agus a chuireann san áireamh athrú beartais agus ag an am céanna a chuireann le forbairt beartais ag leibhéil náisiúnta, réigiúnacha agus áitiúla (lena n-áirítear earnálacha de gheilleagar na hÉireann).

Tacaíonn an cur chuige 'Polasaí Treoraithe' le NSOanna an NPF agus dá réir sin NIFTI. Ráthaíonn sé ailíniú idir beartais an rialtais agus riachtanais oibríochtúla agus feidhmiúla Bóithre Náisiúnta. Leagann an cur chuige seo síos caighdeán ina ndéanfaidh TII 'soláthar' d'infheistíochtaí i mBóithre Náisiúnta a chloíonn leis na ceanglais bheartais náisiúnta chun tacú le fás daonra agus leis an ngeilleagar. Tacaíonn sé leis an gcur chuige beartais 'Seachain, Aistrigh agus Feabhsaigh' a aithnítear go hidirnáisiúnta agus cuireann sé soghluaisteacht inbhuanaithe chun cinn chun éifeachtaí diúltacha ar na OPEanna a laghdú.

Cuirfidh comhtháthú modhanna iolracha teorainn le fás i gciliméadar feithicle. Déanfar tosaíocht do bhusanna agus do thrucaílí a imscaradh nuair is féidir soláthar a dhéanamh do ghluaiseacht níos éifeachtaí daoine agus earraí. Laghdófar taisteal gan ghá i gcarr trí bhonneagar siúlóide agus rothaíochta a sholáthar, go háirithe nuair a théann sé i ngleic le scaradh. Déanfar gach infheistíocht i gcomhréir le hordlathas módúil NIFTI. Ina theannta sin, tugann an cur chuige seo tosaíocht d'úsáid na sócmhainní atá ann cheana féin, ar aon dul le hordlathas idirghabhála NIFTI, roimh fhorbairt bóithre nua.

Roghnaíodh an cur chuige 'Polasaí faoi cheannas' chun dul ar aghaidh leis i bhforbairt NR2040 mar go bhfuil sé ailínithe le beartas idirnáisiúnta agus náisiúnta atá ann faoi láthair agus atá ag teacht chun cinn maidir le tacú le gréasán iompair chomhtháite a mbeidh níos lú éifeachtaí diúltacha aige ar OPE i gcomparáid le na roghanna eile.

AGUISÍN C FREAGRA AR THUAIRIMÍ COMHAIRLIÚCHÁIN PHOIBLÍ DON DRÉACHT NR2040

Dréacht-NR2040 Comhairliúchán Poiblí

Seoladh comhairliúchán poiblí maidir le Dréachtstraitéis NR2040, agus tuarascálacha comhshaoil a ghabhann leis, ar feadh tréimhse deich seachtaine, ón 5 Lúnasa go dtí an 14 Deireadh Fómhair 2022. Áiríodh leis an gcomhairliúchán poiblí suíomh Gréasáin tiomnaithe (nr2040.consultation.ai), a léirigh amharc príomhchodanna na straitéise agus d'óstáil sé naisc chuig na leaganacha PDF de gach doiciméad NR2040. Ina theannta sin, d'óstáil an suíomh Gréasáin nasc chuig suirbhé aiseolais

Foilsíodh suíomh Gréasáin an chomhairliúcháin poiblí agus an suirbhé trí roinnt bealaí meán:

- 1 Fógra poiblí aonair i nuachtán náisiúnta ar lá seoladh an chomhairliúcháin, mar is gá do chomhairliúchán SEA
- 2 Tweetanna désheachtainiúla tríd an bhfotha tweeter @TIITraffic
- 3 Fógra díreach d'Innealtóirí Údaráis Áitiúla trí ríomhphost, mar aon le bileog deartha ag tús na tréimhse comhairliúcháin
- 4 An dara comhfhreagras ó TII chuig oifigí an Údaráis Áitiúil ag deireadh mhí Mheán Fómhair

Déanann an chuid seo a leanas achoimre ar na príomhthuairimí a bailíodh mar fhreagra ar Dhréachtstraitéis NR2040 agus an bealach a dtugtar aghaidh orthu sa Straitéis NR2040 Deiridh.

Tá achoimre i gCuid 4.2 den Ráiteas SEA ar na príomhthagairtí a bailíodh mar fhreagra ar Thuarascálacha Comhshaoil NR2040.

Tuairimí ar Dhréacht-Straitéis NR2040.

Ar an iomlán, bailíodh 65 aighneacht mar fhreagra ar chomhairliúchán poiblí NR2040, ón bpobal i gcoitinne agus ó eagraíochtaí ar leibhéal réigiúnach agus náisiúnta.

Clibíodh nótaí tráchta de réir príomhthéamaí:

- » Feabhsú an bhonneagair – foroinnte i dTaisteal Gníomhach, lompar Comhtháite, agus Sábháilteacht
- » Nascacht réigiúnach – foroinnte ina Ghinearálta, Fíor 5.1 'Nascacht Idiruirbeach', Fíor 5.2 'Feidhm cheannasach na bPríomhbhóithre Náisiúnta, agus Fíor 5.3 'Feidhm cheannasach na mBóithre Tánaisteacha Náisiúnta'.
- » Inbhuanaitheacht
- » Rannpháirtíocht i mbeartais
- » Rannpháirtíocht bhreise
- » Soghluaisteacht Daoine agus Earraí i Limistéir Uirbeacha

Clibíodh tuairimí breise mar:

- » Eile

Cuirtear i láthair i dTábla A.4 príomhthuairimí na ngeallsealbhóirí, arna ngrúpáil de réir na bpríomhthéamaí a aithníodh thuas, in éineacht le freagairt TII ina ndéantar cur síos ar an gcaoi a ndeachaigh an trácht i bhfeidhm ar nuashonrú na straitéise NR2040 Deiridh.

Tábla A.4 Tuairimí Príomhpháirtithe leasmhara ón gComhairliúchán Poiblí ar Dhréacht NR2040, Meán Fómhair-Deireadh Fómhair 2022

Téama	Trácht	Freagra TII
Feabhsú Bonneagair	Taisteal Gníomhach	<p>Mol béim a leagan ar an NCN atá beartaithe agus ar a chaidreamh le NRN .</p> <p>Tugann NR2040 aghaidh ar an NCN i Roinn 6.2 Struchtúr Forfheidhmithe <i>“Leis an Tosaíocht Infheistíochta Dícharbónú ... ionchorpraítear clár Soghluaisteachta Comhtháite, lena n-áirítear mórthionscadail amhail clár Taisteal Gníomhach, lena n-áirítear an Líonra Rothaíochta Náisiúnta (NCN).”</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	Taisteal Gníomhach	<p>Iarratas ar mhodhanna taistil gníomhacha méadaithe trí bhonneagar rothaithe agus coisithe a chur i bhfeidhm agus a fheabhsú.</p> <p>Tugann NR2040 aghaidh ar mhodhanna taistil gníomhaí i Roinn 6.1 Gealltanais, maidir le (1) Inbhuanaitheacht, (2) Gluaiseacht Daoine, agus (3) Plódú Uirbeach :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>“Cuirfidh TII réitigh idirmhódúla chun cinn a uasmhéadóidh éifeachtúlacht iompair fhoriomlán i dtéarmaí úsáid bonneagair agus acmhainní. Mar shampla, taisteal gníomhach sábháilte a éascú ar feadh conairí bóithre náisiúnta a nascann le stáisiúin iarnróid agus bus.”</i> 2. <i>“Déanfaidh TII riachtanais gach úsáideoir bóithre do gach tionscadal a mheas. Ar dhébhealaí uirbeacha agus ar mhótarbhealaí ag druidim le cathracha, oibreoidh TII le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta chun iompar poiblí agus roghanna taistil gníomhacha ardchaighdeán a chumasú d’úsáideoirí gluaisteán.”</i> 3. <i>“Tacóidh TII le soláthar bonneagair taistil ghníomhaigh leithscartha nó as líne cóngarach do bhóithre náisiúnta .”</i> <p>Chomh maith le laistigh de Roinn 6.2 Struchtúr Forfheidhmithe NR2040 <i>“Leis an Tosaíocht Infheistíochta um Dhícharbónú ... ionchorpraítear clár Soghluaisteachta Comhtháite, lena n-</i></p>

Téama	Trácht	Freagra TII
Feabhsú Bonneagair		<p>áirítear mórthionscadail amhail ... clár Taisteal Gníomhach "</p> <p>Tá an Dícharbónú ar cheann de na ceithre thosaíocht infheistíochta atá ag NIFTI agus NR2040 .</p> <p>" Cuimsíonn sé trí théama punainne infheistíochta: Soghluaisteacht Chomhtháite; Muirearú Feithicle Leictreach; agus Taisteal Gníomhach "</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	Breathnú ar ath-thosaíocht a dhéanamh ar spás bóithre i gceantair uirbeacha chun tacú le cur i bhfeidhm na mbeart Taisteal Gníomhach	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar thaisteal gníomhach, thar líonra iomlán na mBóithre Náisiúnta, idir thuaithe agus uirbeacha, i:</p> <p>Alt 5.1.3, mar cheann de na Punanna Infheistíochta faoin Dícharbónú</p> <p>" Tá TII tiomanta do sholáthar feabhsaithe taistil ghníomhach a sheachadadh ina chuid tionscadal go léir ..."</p>
	Iarraidh feabhas a chur ar mhodhanna taistil ghníomhaigh i gceantair thuaithe, chomh maith le limistéir uirbeacha	<p>Chomh maith le i Roinn 6.1 Gealltanais, maidir le hInbhuanaitheacht (1), Gluaiseacht Daoine (2), agus Plódú Uirbeach (3):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Cuirfidh TII réitigh idirmhódúla chun cinn a uasmhéadóidh éifeachtúlacht iompair fhoriomlán i dtéarmaí úsáid bonneagair agus acmhainní. Mar shampla, taisteal gníomhach d'ardchaighdeán feadh chonairí bóithre náisiúnta a nascann le stáisiúin iarnróid agus bus a éascú." 2. "Déanfaidh TII riachtanais gach úsáideoir bóithre do gach tionscadal a mheas. Ar dhébhealaí uirbeacha agus ar mhótarbhealaí ag druidim le cathracha, cuirfidh TII le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Feabhsú Bonneagair</p>		<p><i>chun iompar poiblí agus roghanna taistil gníomhacha ardchaighdeán a chumasú d'úsáideoirí gluaisteán."</i></p> <p>3. <i>"Tacóidh TII le soláthar bonneagair taistil ghníomhaigh leithscartha nó as líne cóngarach do bhóithre náisiúnta"</i></p> <p>Agus i Roinn 6.2 Struchtúr Forfheidhmithe faoin Tosaíocht Infheistíochta Dícharbónaithe a chuimsíonn <i>"clár Taistil Gníomhach"</i>.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Iarraidh brú tráchta uirbeach agus páirceáil ar an tsráid a laghdú.</p>	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar phlódú uirbeach sa Phunann um Éileamh agus Bainistíocht Tráchta faoi Thosaíocht Infheistíochta um Ghluaiseacht Daoine agus Earraí i gCeantair Uirbeacha, Cuid 5.3.2</p> <p><i>"Tacóidh TII le bearta bainistithe éilimh taistil do Bhóithre Náisiúnta sna cúig chathair... Leathnóidh TII bearta bainistíochta tráchta i gcodanna de bhóithre náisiúnta atá plódaithe chun an sreabhadh feithiclí is fearr a chinntiú chun astuithe carbóin a íoslaghdú..."</i></p> <p>Tá sainchúram TII teoranta do na Bóithre Náisiúnta amháin agus ní chuimsíonn sé páirceáil ar an tsráid de ghnáth.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Cur chuige nua a iarraidh maidir le dearadh agus/nó bainistiú roinnt bóithre náisiúnta uirbeacha .</p>	<p>Is é NR2040 straitéis fhadtéarmach TII chun líonra na mBóithre Náisiúnta a phleanáil, a oibriú agus a chothabháil. Tá treoirlínte deartha lasmuigh de scóip na straitéise.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Feabhsú Bonneagair</p>		<p>Forbraítear treoirlínte dearaidh sa Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre agus Sráideanna Uirbeacha (DMURS, 2019) agus i nDearadh TII DN-GEO-03084 Cóireáil criosanna trasdula go bailte agus sráidbhailte ar bhóithre náisiúnta (2021)</p> <p>DN-GEO-03084 (tiipublications.ie)</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Iarratas ar athmheasúnú a dhéanamh ar uainiú agus ar fhad na gcéimeanna coisithe ar acomhal trasna bóithre náisiúnta.</p>	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar shábháilteacht úsáideoirí soghonta bóithre i gCuid 5.1.3 Taisteal Gníomhach <i>"Tá TII tiomanta do sholáthar feabhsaithe taistil ghníomhaigh a sheachadadh ina chuid tionscadal go léir, mar shampla feabhas a chur ar shábháilteacht Bóithre Náisiúnta d'úsáideoirí taistil ghníomhaigh agus laghdú a dhéanamh ar an scaradh de bharr roinnt Bóithre Náisiúnta i gceantair uirbeacha.</i></p>
	<p>Iarraidh pointí trasnaithe sábháilte a sholáthar do rothaithe / coisithe trasna an Ghréasáin Bóithre Náisiúnta.</p>	<p><i>Chomh maith le Caibidil 6. Cur i bhFeidhm Alt 6.1 Tiomantais NR2040, maidir le gluaiseacht daoine, "Aithníonn TII gur féidir le mótarbhealaí uirbeacha gnóthacha, cuarbhóithre agus seachbhealaí bailte a bheith ina dtimpeallachtaí naimhdeach do choisithe agus rothaithe ar mian leo trasnú. Aithneoidh agus leigheasfaidh TII tionchair scartha ó Bhóithre Náisiúnta."</i></p>
	<p>Forbairt trasrianta coisithe agus rothar feabhsaithe feadh Bóithre Náisiúnta a iarraidh chun dul i ngleic leis an scaradh reatha agus chun comhtháthú níos fearr a chumasú [iarratas tionscadail ar leith]</p>	<p>Níl infheistíochtaí sonracha laistigh de scóip an NR2040 agus ba cheart iad a fhorbairt ag leibhéal tionscadail trí phróisis atá ann cheana, a leagtar amach i gCuid 6.3 Próiseas Forbartha Tionscadal.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Feabhsú Bonneagair</p>	<p>Iompar Comhtháite</p>	<p>Mol aird a tharraingt ar an ról is féidir leis an ngréasán bóithre náisiúnta a imirt chun idirmhódúlacht níos fearr a bhaint amach ag príomhshuímh (m.sh. saoráidí straitéiseacha Páirceála agus Taistil), ag éascú úsáid modhanna inbhuanaithe iompair laistigh de limistéir uirbeacha.</p> <p>Tugann NR2040 aghaidh ar shoghluaisteacht chomhtháite Roinn 5.1.1 Soghluaisteacht Chomhtháite <i>“Cuirfidh TII le soghluaisteacht chomhtháite trí infheistíocht a dhéanamh i mbearta amhail Páirceáil agus Taistil / Comhroinnt agus tosaíocht do bhusanna, nuair is cuí feadh Bóithre Náisiúnta.”</i> <i>Chomh maith le laistigh de Roinn 6.2 Struchtúr Forfheidhmithe, i ndáil le Dícharbónú, a “ionchorpraíonn an clár Soghluaisteachta Comhtháite, lena n-áirítear mórthionscadail ar nós: príomhchonairí bus, áiseanna bus agus paisinéirí, Páirceáil & Taistil agus Páirceáil & Comhroinnt”</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
		<p>Cur i bhfeidhm agus feabhsú bhonneagar an ghréasáin iompair phoiblí a iarraidh</p> <p>Tugann NR2040 aghaidh ar shoghluaisteacht chomhtháite i Roinn 5.1.1 Soghluaisteacht Chomhtháite <i>“Rannchuideoidh TII le soghluaisteacht chomhtháite trí infheistíocht a dhéanamh i mbearta amhail Páirceáil agus Taistil/Roinnt agus beartú tosaíochta do bhusanna, nuair is cuí feadh Bóithre Náisiúnta”</i> Chomh maith le laistigh de Ghealltanais Alt 6.1, maidir le (1) Treochtaí Fáis Dhéimeagrafacha sa Todhchaí, agus (2) Gluaiseacht Daoine:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>“Cinnteoideh TII go mbeidh aon chur i bhfeidhm sa todhchaí ar thograí bainistíochta éilimh ar an ngréasán Bóithre Náisiúnta ag teacht leis an mBeartas Soghluaisteachta Inbhuanaithe Náisiúnta chomh maith le Ordlatas Módúil agus Idirghabhála NIFTI.”</i> 2. <i>“Ar dhá charrbhealaí uirbeacha agus ar mhótarbhealaí atá ag druidim le cathracha, oibreoidh TII le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta chun iompar</i>

Téama	Trácht	Freagra TII
Feabhsú Bonneagair		<p><i>poiblí agus roghanna taistil gníomhacha ar ardchaighdeán a chumasú d'úsáideoirí gluaiстеán."</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	Iarratas ar áiseanna Páirceála agus Taistil a mhéadú.	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar áiseanna Páirceála agus Taistil i gCuid 5.1.1 Soghluaiстеacht Chomhtháite <i>"Rannchuideoidh TII le soghluaisteacht chomhtháite trí infheistíocht a dhéanamh i mbearta amhail Páirceáil agus Taistil/Roinnt agus beartú tosaíochta do bhusanna, nuair is cuí feadh Bóithre Náisiúnta."</i></p>
	Tacaíocht d'infrastruchtúr luchtaithe EV ag láithreacha Páirceála & Taistil a bhfreastalaíonn gréasán na mBóithre Náisiúnta orthu	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar bhonneagar luchtaithe EV ag láithreacha Páirceála agus Taistil i Roinn 5.1.2 Muirearú Feithicle Leictreach</p> <p><i>"Oibreoidh TII le hoifig Feithiclí Astaíochtaí Nialais na Roinne lompair chun tacú le seachadadh an bhonneagair náisiúnta luchtaithe EV i gcomhréir lena straitéis um Bonneagar Táillí Leictreachais, atá á forbairt faoi láthair."</i></p> <p>Tá infheistíochtaí sonracha lasmuigh de scóip na straitéise agus ba chóir iad a fhorbairt ag leibhéal tionscadail trí phróisis atá ann cheana féin, atá leagtha amach i gCuid 6.3 Próiseas Forbartha Tionscadal.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	I dtaca le straitéis Lastais Iarnróid 2040, níl aon naisc iarnróid beartaithe le Calafort Ros Láir.	<p>Is é NR2040 straitéis fhadtéarmach TII chun an líonra Bóithre Náisiúnta a phleanáil, a oibriú agus a chothabháil, faoi shainchúram TII.</p> <p>Tá an straitéis Lastais Iarnróid 2040 faoi shainchúram Iarnród Éireann agus mar sin as scóip na straitéise reatha.</p>

Téama		Trácht	Freagra TII
Feabhsú Bonneagair	Sábháilteacht	<p>Gá le bóithre níos sábháilte agus níos inrochtana trí chomharthaíocht, ceamaraí luais, oiliúint sábháilteachta/oideachas bóithre, cothabháil/uasghrádú bóithre, oiriúnú níos fearr do dhálaí aimsire foircneacha de bharr athrú aeráide a mhéadú, luasanna tráchta níos ísle (lena n-áirítear teorainneacha luais).</p>	<p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p> <p>Tugann NR2040 aghaidh ar (1) Sábháilteacht ar Bhóithre, (2) Bainistíocht Sócmhainní & Oibríochtaí Líonra agus (3) Athléimneacht & Oiriúnú Aeráide i gCaibidil 5. Tosaíochtaí Infheistíochta agus Punann, mar thrí phunann faoin Tosaíocht Infheistíochta um Chosaint agus Athnuachan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>"Déanfaidh TII a ghníomhaíochtaí sa Straitéis um Shábháilteacht ar Bhóithre (2021-2030) a sheachadadh agus comhoibreoidh sé le comhpháirtithe chun gníomhaíochtaí tacaíochta a sheachadadh... díreoidh TII infheistíocht ar chodanna de bhóithre náisiúnta a bhfuil an riosca is mó díobhála marfach nó tromchúiseach acu... déanfaidh clár TII um shábháilteacht ar bhóithre díriú ar thaobhanna bóithre sábháilte agus timpeallacht shábháilte a bhaint amach d'úsáideoirí soghonta bóithre i gcomhréir leis an gcur chuige um chórais shábháilte."</i> 2. <i>"Tá sé mar phríomhthosaíocht ag TII an gréasán Bóithre Náisiúnta atá ann faoi láthair a chothabháil go caighdeán láidir sábháilte"</i> 3. <i>"Is gá a chinntiú go bhfuil an gréasán bóithre athléimneach in aghaidh éifeachtaí an athraithe aeráide... tá TII ag cothabháil agus ag athnuachan go leanúnach ar chosáin bhóithre agus ar shócmhainní bóithre mar chomharthaíocht, bacainní tuairteála agus bacainní torainn. Áirítear oiriúnú d'athrú aeráide i ndearaí draenála trí dhroichid a neartú agus bóithre a ardú ..."</i> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Feabhsú Bonneagair</p>	<p>Sábháilteacht</p>	<p>Is féidir le torann trácht a bheith ina cheist thromchúiseach comhshaoil agus sláinte do chónaitheoirí atá cóngarach do bhóithre ardluais. Meastar gur chóir go dtacódh an straitéis le bearta chun tionchar torainn na mbóithre reatha ar phobail chónaithe a laghdú, go háirithe i gcomhthéacs na mbailte móra agus na gcathracha.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
		<p>Tuilleadh infheistíochta a iarraidh i ceansú trácht éifeachtach ar bhóithre náisiúnta i mbailte agus i sráidbhailte níos lú nach bhfuil seachbhóthar déanta orthu</p> <p>Is é NR2040 straitéis fhadtéarmach TII chun líonra na mBóithre Náisiúnta a phleanáil, a oibriú agus a chothabháil.</p> <p>I gCuid 6.1 Ceangaltais, maidir le gluaiseacht daoine, <i>"Aithníonn TII gur féidir le mótarbhealaí uirbeacha gnóthacha, cuarbhóithre agus seachbhealaí bailte a bheith ina dtimpeallachtaí naimhdeach do choisithe agus rothaithe ar mian leo trasnú. Aithneoidh agus leigheasfaidh TII tionchair scartha ó Bhóithre Náisiúnta".</i></p> <p>Níl infheistíochtaí sonracha laistigh de raon feidhme NR2040 agus ba cheart iad a fhorbairt ag leibhéal tionscadail trí phróisis atá ann cheana, a leagtar amach i gCuid 6.3 Próiseas Forbartha Tionscadal.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
<p>Nascacht Réigiúnach</p>	<p>Ginearálta</p>	<p>Breathnaigh ar uasghrádú bóithre náisiúnta sa [Réigiún sonracha] mar thosaíocht .</p> <p>Ní mholann NR2040 tosaíocht a thabhairt d'idirghabhálacha nó do chonairí, seachas Tosaíochtaí</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Nascacht Réigiúnach</p>	<p>Ginearálta</p>	<p>Aitheantas a iarraidh ar thábhacht straitéiseach [Réigiún ar leith].</p> <p>Tá gá le hidirdhealú dearfach agus cinntí infheistíochta a bhaineann le [Réigiún ar leith á mbreithniú].</p> <p>Infheistíochta NIFTI agus a Ordthas Módúil agus Idirghabhála.</p> <p>Tá Nascacht Réigiúnach agus Tuaithe Feabhsaithe ar cheann de na ceithre Thosaíocht Infheistíochta de chuid NR2040, mar a forbraíodh i Roinn 5.4 <i>“Cuimsíonn an tosaíocht infheistíochta feabhsaithe nascachta réigiúnach agus tuaithe tábhacht shóisialta agus eacnamaíoch líonra na mBóithre Náisiúnta, maidir le tacáíocht a thabhairt do na cathracha réigiúnacha agus príomhlonnaíochtaí agus iad a chothromú. agus rathúnas agus fás na gceantar tuaithe, i dtreo spriocanna Tionscadal Éireann 2040 a bhaint amach”</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
		<p>Infheistíocht leanúnach a iarraidh sa ghréasán bóithre náisiúnta idir [limistéir ar leith] chun sochair eacnamaíocha a uasmhéadú .</p> <p>Is é NR2040 straitéis fhadtéarmach TII chun líonra na mBóithre Náisiúnta a phleanáil, a oibriú agus a chothabháil.</p> <p>Níl infheistíochtaí sonracha laistigh de raon feidhme NR2040 agus ba cheart iad a fhorbairt ag leibhéal tionscadail trí phróisis atá ann cheana, a leagtar amach i gCuid 6.3 Próiseas Forbartha Tionscadal.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
		<p>Smaoinigh ar athrangú bóithre réigiúnacha straitéiseacha mar bhealaí náisiúnta.</p> <p>D’fhéadfadh anailís TII le haghaidh NR2040 eolas a chur ar fáil do chinntí maidir le hathrangú ó Réigiúnach go Náisiúnta agus a mhalairt.</p> <p>Is ábhar don Aire é athaicmiú bóithre, mar atá leagtha amach in Acht na mBóithre, 1993 (arna leasú), Cuid II , agus níl sé faoi shainchúram TII.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII	
Nascacht Réigiúnach	Ginearálta	Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.	
		Breathnú a iarraidh ar an gcaoi a bhfreastalófar ar naisc nua fhéideartha ar an NRN agus ar na himpleachtaí ar thosaíochtaí infheistíochta.	Fanfaidh tosaíochtaí infheistíochta TII arna bhforbairt trí NR2040 ábhartha do naisc a d'fhéadfaí a shainiú mar chuid de ghréasán na mBóithre Náisiúnta amach anseo.
		Moladh gur cheart do NR2040 breathnú ar conas a dhéanfaí freastal ar naisc nua fhéideartha ar an ngréasán Bóithre Náisiúnta agus conas a chuirfeadh siad seo isteach ar thosaíochtaí infheistíochta TII. D'fhéadfaí [conairí sonracha] a áireamh i naisc nua ionchasacha.	Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.
	Fíor 5.1 Nascacht Idiruirbeach	Athbhrí maidir le brí alt 5.4 - An bhfuil rangú níos airde ag conair ina dtacaíonn idirghabhálacha le meánspríoc luais idiruirbeach 90kph an NPF/NIFTI ná mar atá ag Lifeline/Bóithre Artaireach.	Ní mholann NR2040 rangú idirghabhálacha, seachas Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus a Ordlathais Mhódúla agus Idirghabhála. . Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.
		Ní mholann NR2040 rangú idirghabhálacha, seachas Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus a Ordlathais Mhódúla agus Idirghabhála.	Tá athscrúdú déanta ar an anailís agus níl aon leasú déanta ar na conairí aitheanta i bhFíor 5.1 ag an am seo.
		Ní mholann NR2040 rangú idirghabhálacha, seachas Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus a Ordlathais Mhódúla agus Idirghabhála.	Soláthraíonn tuarascáil TII ar Tháscairí Bóithre Náisiúnta nuashonruithe bliantúla ar fheidhmíocht agus úsáid líonra na mBóithre Náisiúnta.
		Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.	

Téama		Trácht	Freagra TII
Nascacht Réigiúnach	Fíor 5.2 Feidhm Ceannasach na bPríomhbhóithre Náisiúnta	Iarratas [bealaí ar leith] a shainaitheant mar bhealach 'Nascacht Idirnáisiúnta' nó mar bhealach 'Nascacht Réigiúnach'.	<p>Nuashonraíodh an straitéis chun Aerfort Idirnáisiúnta Iarthar na hÉireann (Aerfort Chnoc) a léiriú do nascacht idirnáisiúnta i bhFíor 5.2</p> <p>Níl aon leasú breise déanta ar na conairí sainaitheanta i bhFíor 5.2 faoi láthair.</p>
	Fíor 5.3 Feidhm Cheannasach Bóithre Náisiúnta den Dara Grád	Iarrataí ar leasuithe [sonracha] ar Fíor 5.3	<p>Nuashonraíodh an straitéis chun codanna den N56 a léiriú mar Bhealaí Bailitheora agus Artaireach, in ionad Bealaí Lifeline.</p> <p>Níl aon leasuithe breise déanta ar na conairí sainaitheanta i bhFíor 5.3 faoi láthair.</p>
		Smaoineamh ar shásra maoinithe ar leith a chur i bhfeidhm ar bhealaí líne saoil, ag cur san áireamh a dtábhacht straitéiseach.	<p>Tá meicníocht mhaoinithe ar leith bunaithe ag NR2040 do Bhóithre Náisiúnta den Dara Grád, arna mhionléiriú i Rannán 6.2 de Struchtúr Forfheidhmithe NR2040 agus léirithe i bhFíor 6.1.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
Inbhuanaitheacht	Is gá úsáid feithiclí a laghdú.	Feithiclí astaíochtaí nialasacha / breosla malartach a chur chun cinn.	<p>Tacaíonn NR2040 le hathrú chuig modhanna iompair níos inbhuanaithe lena n-áirítear iompar poiblí agus modhanna taistil gníomhach agus cuireann sé dícharbónú chun cinn mar cheann de na tosaíochtaí infheistíochta.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	Téarmaí cainníochtúla a iarraidh ar an gcaoi a gcuirfidh NR2040 le dícharbónú na hearnála iompair.		<p>Soláthraíonn tuarascáil TII ar Tháscairí Bóithre Náisiúnta nuashonruithe bliantúla ar fheidhmíocht agus úsáid líonra na mBóithre Náisiúnta lena n-áirítear Astuithe.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Inbhuanaitheacht</p>	<p>Moladh go gcuirfeadh NR2040 san áireamh na ceanglais atá le teacht agus a bheidh ann amach anseo maidir le glantodhchaí iompair nialasach agus tionscadail bhonneagair á bhforbairt.</p>	<p>Tá NR2040 ag teacht leis na Beartais Náisiúnta, arna athbhreithniú i gCaibidil 2 Comhthéacs Beartais, agus leagtar síos Dícharbónú mar Thosaíocht Infheistíochta, i Roinn 5.1, agus folaíonn sé tiomantas TII, i Roinn 6.1, gach tionscadal Bóithre Náisiúnta a mheas <i>"i gcomhthéacs comhlíonadh le spriocanna athrú aeráide na hÉireann, i gcomhréir le Plean Gníomhaíochta Aeráide an Rialtais, NIFTI agus i gcomhréir le Comhchreat Measúnaithe na Roinne Iompair."</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Smaoinigh ar na tionchair atá ag iompar ar cháilíocht an aeir agus ar thorann a aithint níos mó, chomh maith le ról TII i mbainistíocht torainn comhshaoil a shoiléiriú.</p>	<p>Nuashonraíodh an straitéis i gCuid 3.4 chun tuilleadh sonraí a sholáthar ar an tionchar a bhíonn ag iompar ar cháilíocht an aeir agus ar thorann.</p> <p><i>Tá sainchúram reachtach TII leagtha síos in Acht na mBóithre 1993 (arna leasú), dá dtagraítear in Alt 1.</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Smaoinigh ar sprioc chun laghdú a dhéanamh ar an daonra atá faoi lé torann comhshaoil ó bhóithre náisiúnta a áireamh sna gealltanais straitéise agus ag leagan amach sainchuspóirí comhshaoil a chlúdaíonn torann comhshaoil, pleananna gníomhaíochta torainn, maoluithe, agus tacaíocht d'Údaráis Áitiúla.</p>	<p>Is straitéis ardleibhéil é NR2040. Beidh tionchar ag na gealltanais ar thionscadail ar bhonn leanúnach. Tá monatóireacht leanúnach ar thorann agus measúnuithe tionchair timpeallachta mar chuid lárnach den phróiseas forbartha agus measúnaithe tionscadail agus beidh siad mar bhonn eolais do thionchair lena n-áirítear iad siúd a bhaineann le torann.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
Inbhuanaitheacht	Smaoinigh ar athbhreithniú níos mó a dhéanamh ar éifeachtaí an oiriúnú aeráide agus na hathléimneachta aeráide.	Tugann NR2040 aghaidh ar oiriúnú agus athléimneacht aeráide i Roinn 3.3. Ina theannta sin, tá tuilleadh sonraí ar an ábhar i Straitéis TII um Oiriúnú Aeráide 2022. Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.
Rannpháirtíocht le polasaithe	Tacú le Bóithre Náisiúnta 2040, trí chomhthéacs soiléir a sholáthar don ghréasán bóithre náisiúnta mar a bhaineann sé le príomhréimsí de bheartas an Rialtais, lena n-áirítear an Creat Náisiúnta Pleanála, an Plean Forbartha Náisiúnta agus an Plean Gníomhaíochta ar son na hAeráide.	-
	Smaoinigh ar aibhsiú an phoitéinseal le haghaidh ailíniú níos fearr idir pleanáil Ghréasán Bóithre Náisiúnta agus Beartas Náisiúnta na gCalafort.	Nuashonraíodh an straitéis chun athbhreithniú ar 'Bheartas Náisiúnta na gCalafort' a chur san áireamh i Roinn 2.9 agus luann sí <i>'Ba cheart go mbeadh tosaíocht ard ag baint le comhtháthú idir pleanáil agus beartas do chalafoirt le beartas an chórais iompair. Aithníonn TII go bhféadfadh ailíniú níos fearr a bheith ann idir pleanáil agus beartas do Chalafoirt agus líonra na mBóithre Náisiúnta.</i> Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.
	Smaoinigh ar dhul i ngleic le tuarascáil 2022 an OECD dar teideal <i>Athdhearadh Iompar na hÉireann le haghaidh Glan-Zero: I dTreo Córais a Oibríonn do Dhaoine agus don Phláinéad agus freagra a thabhairt uirthi.</i>	Nuashonraíodh an straitéis chun athbhreithniú a dhéanamh ar thuarascáil an OECD 'Athdhearadh Iompar na hÉireann le haghaidh Glan-Zero: I dTreo Córais a Oibríonn do Dhaoine agus don Phláinéad' i Roinn 2.8 agus luann sí go bhfuil <i>'Forbraíodh straitéis NR2040 de réir mholtaí an OECD a cuireadh i láthair. thuas agus aithníonn sé na saincheistanna a bhaineann le húsáid carranna agus astuithe méadaithe. Tacaíonn TII go forleathan leis na bearta maolaithe ar cheart a chur i bhfeidhm chun na</i>

Téama	Trácht	Freagra TII
Rannpháirtíocht le polasaithe		<i>hastáíochtaí sin a laghdú agus chun folláine shaoránaigh na hÉireann a fheabhsú, ar tugadh freagra leathan orthu agus a aithníodh i dtosaíochtaí agus gealltanais infheistíochta NR2040..'</i>
	Iarraidh soiléireacht ar an gcaoi a mbeidh an NR2040 agus a thosaíochtaí infheistíochta ag teacht le haidhm Phlean Gníomhaíochta Aeráide an Rialtais. .	<p>Tá dícharbónú ar cheann de na ceithre infheistíochtaí infheistíochta NR2040, a mhínítear i Roinn 5.1. Cuimsíonn sé trí théama punainne infheistíochta: Soghluaisteacht Chomhtháite; Muirearú Feithicle Leictreach; agus Taisteal Gníomhach. Tá siad seo i gceist chun laghdú ar astuithe iompair bóthair a chur chun cinn agus baint amach Spriocanna Gníomhaíochta Aeráide a chur chun cinn.</p> <p>Ina theannta sin, sonraítear i gCuid 6.1 Gealltanais seacht ngealltanais TII chun aghaidh a thabhairt ar shaincheist straitéiseach fhadtéarmach an Dícharbónú, lena n-áirítear <i>'Déanfar tionscadail um Bóithre Náisiúnta a mheas i gcomhthéacs spriocanna athraithe aeráide na hÉireann a chomhlíonadh, i gcomhréir le Plean Gníomhaíochta an Rialtais ar son na hAeráide, NIFTI agus i gcomhréir le Comhchreat Measúnaithe na Roinne Iompair. Cuirfidh athruithe tuartha agus/nó spriocanna a bhaineann le leibhéal úsáide gach modha (m.sh., rothar, carr, iompar poiblí, trucail, veain) le fios.'</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	Breathnaigh ar na Cuspóirí Beartais Náisiúnta (NPOs) chomh maith leis na Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta (NSO).	D'aistrigh NIFTI an Creat Náisiúnta Pleanála (tionscadal Éire 2040), lena n-áirítear a Cuspóirí Beartais Náisiúnta (NPO), go comhthéacs infheistíochta iompair agus déanann NR2040 forbairt bhreise ar NIFTI i gcomhthéacs líonra na mBóithre Náisiúnta, mar a léirítear i bhFíor 2.1.

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Rannpháirtíocht le polasaithe</p>		<p>Tá NR2040 ailínithe le NPO2c áit a ndéanfar aon idirghabhálacha chun nascacht réigiúnach a fheabhsú a fhorbairt de réir Thosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus na Ordlathais Módúla agus Idirghabhála.</p> <p>Deir NPO2c: “Feabhsófar go mór an inrochtaineacht ó iarthuaisceart na hÉireann agus idir lárionaid scála ar leith ó Bhaile Átha Cliath, díreofar ar chathracha agus ar ionaid réigiúnacha níos mó agus ar phríomhbhealaí soir-siar agus thuaidh-theas.” Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Mol maidir leis an gcreat Seachain-Aistriú-Feabhsú sa Straitéis Deiridh.</p>	<p>Nuashonraíodh an straitéis i Mír 2.2 leis an athbhreithniú ar an bPlean Gníomhaíochta Aeráide 2023 a thagraíonn, i measc nithe eile, don chreat Seachain-Shift-Feabhsú. Ina theannta sin, leasaíodh an straitéis chun Aguisín B Achoimre ar Mheasúnú ar Roghanna Eile a chuimsiú, lena n-áirítear tagairt don chreat Seachain-Shift-Feabhsaithe.</p> <p>I gCaibidil 7 de thuarascáil comhshaoil SEA, tugtar aghaidh ar an gcreat Seachain-Shift-Feabhsú.</p>
	<p>Ní léir cothromaíocht na dtosaíochtaí idir Ordlathas Idirghabhála NIFTI a bhaint amach agus gealltanais an PFN agus NSO maidir le nascacht réigiúnach agus tuaithe.</p>	<p>D’aistrigh NIFTI ONSanna Tionscadal Éireann 2040 go comhthéacs infheistíochta iompair agus déanann NR2040 tuilleadh forbartha ar NIFTI i gcomhthéacs líonra na mBóithre Náisiúnta, mar a léirítear i bhFíor 2.1.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Rannpháirtíocht le polasaithe</p>	<p>Níl an fhoirm straitéise reatha comhsheasmhach leis an Straitéis Réigiúnach Spáis agus Eacnamaíoch (RSES) don [réigiún sonrach].</p>	<p>Tá NR2040 comhsheasmhach le NIFTI, agus é á fhorbairt i gcomhthéacs líonra na mBóithre Náisiúnta, mar a léirítear i bhFíor 2.1. Forbhreathnú Caibidil 1 NIFTI, Mír 1.4 den Chreat Infheistíochta Straitéisí d'Iompar ar Thalamh leagtar amach é sin:¹¹</p> <p><i>"Tionscadail agus clár infheistíochta iompair sa todhchaí mar a shainaithnítear i straitéisí infheistíochta – cibé acu a fhorbraíonn an NTA iad i gcás iompair phoiblí, TII i gcás líonra na mBóithre Náisiúnta, nó Údaráis Áitiúla i gcás bóithre réigiúnacha agus áitiúla agus tionscadail eile. de chineál áitiúil – beidh orthu a n-oiriúnacht le NIFTI agus, dá réir sin, leis an NPF agus NSOanna a léiriú."</i></p>
	<p>Smaoinigh ar an Straitéis a leasú chun uailmhianta inrochtaineachta réigiúnacha an Chreata Pleanála Náisiúnta, agus an RSES don [réigiún sonrach a léiriú go soiléir].</p>	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar an tábhacht a bhaineann le hinrochtaineacht réigiúnach, mar atá aibhsithe ag an NPF, i Roinn 5.4.1.2 Nascacht Réigiúnach</p> <p><i>"Léiríonn an NPF agus NIFTI an tábhacht a bhaineann le hinrochtaineacht ar agus idir na limistéir fhorimeallacha den stát a chothabháil agus a fheabhsú...Déanfar aon idirghabhálacha a thabharfar ar aghaidh a fhorbairt de réir Thosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus na Ordthais Módúla agus Idirghabhála."</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Ba chóir go mbeadh pleananna forbartha ag teacht le OCT agus RSES.</p>	<p>Is iad na hÚdaráis Áitiúla atá freagrach as pleananna forbartha agus ba chóir go mbeidís ag teacht le OCT agus le RSES.</p>

¹¹ Rialtas na hÉireann, Creat Náisiúnta Infheistíochta don Iompar in Éirinn (2021)

Téama	Trácht	Freagra TII
	<p>Smaoinigh ar dhul i ngleic le gealltanais sa NPF agus sna Straitéisí Réigiúnacha.</p> <p>Breithniú a dhéanamh ar chur i bhfeidhm na straitéise, ar mhonatóireacht agus ar thuairisciú a ailíniú leis an bhfaireachán comhshaoil a theastaíonn faoin reachtaíocht SEA, agus mar atá leagtha amach sa SEA ER.</p>	<p>Is é NR2040 straitéis fhadtéarmach TII chun líonra na mBóithre Náisiúnta a phleanáil, a oibriú agus a chothabháil.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p> <p>Nuashonraíodh an straitéis le cur san áireamh i Roinn 6.5 Comhoibriú , <i>“Tá sé tábhachtach go ndéanfar infheistíocht iompair sa todhchaí a chomhordú agus a chomhtháthú le hearnálacha eile lena n-áirítear pleanáil talamhúsáide chun cás na sraoilleála uirbí a sheachaint agus chun NSOanna a chur chun cinn amhail fás uirbeach dlúth.”</i></p> <p>Nuashonraíodh an straitéis chun Cuid 7 den Chreat Monatóireachta a áireamh, lena n-áirítear tagairt do Mhonatóireacht Timpeallachta SEA.</p>
<p>Rannpháirtíocht Bhreise</p>	<p>Iarraidh rannpháirtíocht bhreise chun tuairimí a cuireadh isteach a shoiléiriú agus chun intinn TII a thuiscint maidir lena thosaíochtaí agus maoiniú idirghabhálacha sula dtabharfar NR2040 chun críche .</p> <p>Iarratas ar oiliúint bhreise d’údaráis áitiúla chun eolas a chur ar ábhar na straitéise agus a cuspóirí a aistriú ina bpleananna sonracha .</p>	<p>Cuireadh an Dréachtstraitéis NR2040 faoi bhráid na nÚdarás Áitiúil ag Comhdháil TII i Sligeach i mí Dheireadh Fómhair 2022, le cuireadh chun plé oscailte.</p> <p>Soláthraíonn NR2040 treoir maidir leis an bPróiseas Forbartha Tionscadal i gCuid 6.3.</p> <p>Cuireadh Dréachtstraitéis NR2040 faoi bhráid na nÚdarás Áitiúil freisin ag Comhdháil TII i Sligeach i mí Dheireadh Fómhair 2022. Soláthraíodh an deic sleamhnáin a cuireadh i láthair do na rannpháirtithe go léir agus déanfar</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
		<p>é a óstáil freisin ar an suíomh Gréasáin nr2040.consultation.ai in éineacht leis an Straitéis Deiridh agus na tuarascálacha comhshaoil a théann léi.</p>
<p>Soghluaisteacht Daoine agus Earraí i gCeantair Uirbeacha</p>	<p>Smaoineamh ar bhéim chriticiúil a leagan ar an ngá atá le príomhfheidhmeanna an ghréasáin bóithre náisiúnta a chosaint chun freastal ar ghluaiseacht straitéiseach, trí shócmhainní reatha a chosaint agus a bharrfheabhsú. Tá tábhacht ar leith leis seo maidir le gluaiseacht lasta agus rochtain ar gheataí idirnáisiúnta.</p> <p>Smaoinigh ar aibhsiú ról tábhachtach an ghréasáin bóithre náisiúnta i soláthar seirbhísí iompair phoiblí bus-bhunaithe, laistigh de limistéir uirbeacha agus do ghluaiseachtaí idir-uirbeacha, trí idirghabhálacha deartha cuí, bainistíocht tráchta agus bearta bainistíochta éilimh a chur i bhfeidhm.</p>	<p>Dhá cheann de na ceithre thosaíocht infheistíochta atá ag NIFTI agus NR2040 ná Cosaint & Athnuachan agus Gluaiseacht Daoine agus Earraí i gCeantair Uirbeacha. Tugann NR2040 aghaidh ar ghluaiseacht lasta i Roinn 5.3.2 Gluaiseacht Earraí</p> <p><i>“Oibreoidh TII leis an Roinn Iompair agus le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta chun iniúchadh a dhéanamh ar bhearta bainistíochta tráchta agus éilimh chun feabhas a chur ar iontaofacht na n-amanna turais a theastaíonn le haghaidh gluaiseacht éifeachtach allmhairí agus onnmhairí.”</i></p> <p>Chomh maith le laistigh de Chuid 6.1 Gealltanais NR2040, maidir le Gluaiseacht Earraí & Seirbhísí</p> <p><i>“Déanfaidh TII bearta tosaíochta a sholáthar/a mheas, amhail lánaí tiomnaithe lasta i gcás ina mbeidh éifeachtúlacht iompair níos fearr mar thoradh ar thosaíocht den sórt sin.”</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p> <p>Ar cheann de na ceithre thosaíocht infheistíochta atá ag NIFTI agus NR2040 tá Gluaiseacht Daoine agus Earraí i Limistéir Uirbeacha.</p> <p>Aithníonn TII an tábhacht a bhaineann le gréasán na mBóithre Náisiúnta ó thaobh freastal ar iompar poiblí agus i gCuid 6.1 geallann sé do ghníomhaíochtaí amach anseo chun tacú le gluaiseacht daoine lena n-áirítear ‘Ceangail Éireann agus bearta tosaíochta ar nós lánaí tiomnaithe</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
<p>Soghluaisteacht Daoine agus Earraí i gCeantair Uirbeacha</p>		<p><i>bus nuair a bhíonn éifeachtúlacht iompair níos fearr mar thoradh ar an tosaíocht sin.'</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Ba chóir go ndéanfadh Bearta um Éileamh Tráchtá Uirbigh machnamh ar shocruithe dola a chuíchóiriú .</p>	<p>Nuashonraíodh an straitéis chun tagairt do thionscadal BRUCE TII a áireamh i gCaibidil 3. Saincheisteanna Straitéiseacha Fadtéarmacha do Bhóithre Náisiúnta - Cuid 3.10 Bainistíocht Sócmhainní agus Oibríochtaí</p>
	<p>Smaoineamh ar fheabhas a chur ar rochtain bóthair ar chalafoirt [sonracha]</p>	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar Nascacht Idirnáisiúnta i gCuid 5.4.1.3 Nascacht Idirnáisiúnta agus aithníonn sé Príomhbhóithre Náisiúnta a bhfuil príomhfheidhm Nascacht Idirnáisiúnta acu mar a léirítear i bhFíor 5.2.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Tacú le bearta a fheabhsóidh rochtain cuairteoirí chuig an gcontae trí aerfoirt réigiúnacha Chorcaí, na Sionainne agus Chiarraí trí bhóithre náisiúnta.</p>	<p style="text-align: center;">-</p>
	<p>Smaoineamh ar shreabhadh feithiclí optamaithe ar chodanna de ghréasán na mBóithre Náisiúnta [cuid shonrach luaite] ar mhaithe le gach úsáideoir.</p>	<p>Tugann NR2040 aghaidh ar shreabhadh feithiclí optamaithe i Roinn 5.3.3 Éileamh agus Bainistíocht Tráchtá</p> <p><i>"Tacóidh TII le bearta bainistithe éileamh taistil ar Bhóithre Náisiúnta... agus cuirfidh sé beartas eile rialtais i bhfeidhm maidir le bainistiú éilimh ar bhóithre náisiúnta... Leathnóidh TII bearta bainistíochta tráchtá i gcodanna de bhóithre náisiúnta atá plódaithe chun an sreabhadh feithiclí is fearr a chinntiú chun astuithe carbóin a íoslaghdú, go háirithe ó lasta."</i></p> <p>Chomh maith le laistigh de Roinn 6.1 Gealltanais NR2040 maidir le Plódú Uirbeach</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
		<p><i>“ Cuirfidh TII chun cinn idirghabhálacha bainistíochta tráchta a chuideoidh le gluaiseacht tráchta ar Bhóithre Náisiúnta uirbeacha a bharrfheabhsú.</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
Eile	<p>Smaoinigh ar ualú a chur i bhfeidhm ar na tosaíochtaí infheistíochta, a chúiteoidh easnaimh bhonneagair.</p>	<p>Ní mholann NR2040 ualú tosaíochtaí infheistíochta, seachas Tosaíochtaí Infheistíochta NIFTI agus a Ordilathais Mhódúla agus Idirghabhála.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Smaoinigh ar admháil shoiléir a chur san áireamh maidir leis an mbearna fhuaimnithe agus leathnaithe sna príomhtháscairí feidhmíochta eacnamaíochta agus rathúnas agus breac-chuntas a thabhairt ar an gcaoi a bhfuil nascacht Bóithre feabhsaithe ar cheann de na príomhfhachtóirí chun aghaidh a thabhairt ar oidhreacht fhuaimnithe na tearcinfheistíochta in il-mhodhanna trasna [réigiún sonrach].</p>	<p>Soláthraíonn Tionscadal Éireann 2040 an Creat Pleanála Náisiúnta (NPF) chun forbairt réigiúnach a fheabhsú. Cuireann an NPF trí Thionól Réigiúnacha ar fáil do “pleanáil straitéiseach agus forbairt inbhuanaithe na réigiún a chomhordú, a chur chun cinn agus tacú leo.”</p> <p>Cé go soláthraíonn Tionscadal Éireann 2040 an creat d’fhorbairt réigiúnach, tacóidh NR2040 le Tionscadal Éireann 2040 i gcomhthéacs iompair.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Smaoinigh ar an Straitéis a leasú chun an Ghné Uile-Oileáin de Phleanáil agus Infrastruchtúr Bóithre a léiriú</p>	<p>Measann TII go léiríonn léarscáileanna NR2040 an ghné Uile-Oileáin den bhonneagar pleanála agus bóithre mar a chuirtear i láthair é sa Dréachtstraitéis a foilsíodh le haghaidh comhairliúcháin phoiblí.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
Eile	<p>Smaoinigh ar na gealltanais a rinneadh sa Straitéis a chódú, rud a chuideoidh le measúnú a dhéanamh ar na gealltanais i gcoinne Cuspóirí Straitéiseacha Comhshaoil an SEA.</p>	<p>Is straitéis ardleibhéal é NR2040. Beidh tionchar ag na gealltanais ar thionscadail ar bhonn leanúnach.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Smaoineamh ar níos mó fócas a chur ar na <i>spríocanna um Shoghluaisteacht Chomhtháite, Muirearú Feithiclí Leictreacha agus Taisteal Gníomhach</i> (cuid den Tosaíocht Infheistíochta Dícharbónaithe) do chontaetha tuaithe agus leithinis</p>	<p>Roinn 5.1. Cuimsíonn dícharbónú trí théama punainne infheistíochta: Soghluaisteacht Chomhtháite; Muirearú Feithicle Leictreach; agus Taisteal Gníomhach. Le haghaidh Soghluaisteachta Comhtháite , <i>“Cuirfidh TII le soghluaisteacht chomhtháite trí infheistíocht a dhéanamh i mbearta amhail Páirceáil agus Taistil, Páirceáil agus Comhroinnt agus tosaíocht do bhusanna, nuair is cuí feadh na mBóithre Náisiúnta.” Chomh maith le “Naisc chuig mór-mhoil iompair phoiblí a fheabhsú”.</i></p> <p>Tá TII tiomanta do thacaíocht a thabhairt don Roinn Iompair agus <i>“tacóidh sé le seachadadh an bhonneagair náisiúnta luchtaithe EV de réir a straitéis um Bonneagar Táillí Leictreachais, atá á forbairt faoi láthair”.</i></p> <p>Leanfaidh TII de thionscadail taistil ghníomhaigh a sheachadadh, amhail sábháilteacht na mBóithre Náisiúnta a fheabhsú d’úsáideoirí taistil ghníomhaigh agus laghdú a dhéanamh ar an scaradh de bharr roinnt Bóithre Náisiúnta i gceantair uirbeacha.</p> <p>Tá TII ag forbairt scéimeanna Glasbhealaí i gceantair thuaithe faoi láthair. Tugann Cuid 5.1.3 Taisteal Gníomhach den NR2040 aghaidh ar an líonra NCN agus Glasbhealaí <i>“Comhoibreoidh TII le geallsealbhóirí eile chun plean an Ghréasáin Rothaíochta Náisiúnta a chur i bhfeidhm chun</i></p>

Téama	Trácht	Freagra TII
Eile		<p><i>freastal ar thurais níos gníomhaí agus chun an líonra Glasbhealaí a leathnú ar fud na tíre, thar ceann na Roinne Iompair.”</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Breathnaigh ar nádúr na EVanna atá ag teacht chun cinn go tapa mar shaincheist straitéiseach agus d’fhéadfadh teicneolaíocht cúnamh tiománaithe tionchar a bheith aige ar acmhainn oibriúcháin na mbóithre náisiúnta . Dá bhrí sin, smaoinigh ar na himpleachtaí fadtéarmacha a d’fhéadfadh a bheith ann do thrácht ar na gréasáin bóithre náisiúnta ó dhearadh feithiclí atá ag teacht chun cinn (lena n-áirítear dearadh an bhonneagair bóithre, idir uirbeach agus idiruirbeach).</p>	<p>Rinne NR2040 machnamh ar athrú teicneolaíochta mar atá leagtha amach i gCuid 3.9 agus leanfaidh sé de <i>“ Tá TII tiomanta do Thiomáint Nasctha ar Bhóithre Náisiúnta a éascú i gcomhar le príomhpháirtithe leasmhara.”</i></p> <p>Chomh maith le laistigh de Roinn 5.1.2 Muirearú Feithicle Leictreach <i>“Oibreoidh TII le hoifig Feithiclí Astaíochtaí Nialais na Roinne Iompair chun tacú le seachadadh an bhonneagair náisiúnta luchtaithe EV i gcomhréir lena straitéis um Bonneagar Táillí Leictreachais, atá á forbairt faoi láthair.”</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Breithniú a dhéanamh ar cibé an bhféadfaí agus conas a d’fhéadfaí aghaidh a thabhairt ar chomhéadan an ghréasáin bóithre náisiúnta le bóithre réigiúnacha agus áitiúla ábhartha ar leibhéal straitéiseach go dtí 2040 chun cabhrú le fíis agus cuspóirí TII don ghréasán bóithre náisiúnta a bhaint amach.</p>	<p>Tuigean TII nach mbreathnaítear ar an nGréasán Bóithre Náisiúnta ina leithlis do réitigh áitiúla agus réigiúnacha. Tacaíonn TII le réitigh iompair réigiúnacha iomlánaíocha agus leanfaidh sé ag obair i gcomhpháirtíocht le húdaráis áitiúla agus leis an NTA chun feabhsuithe a fhorbairt ar leibhéal áitiúil agus réigiúnach.</p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	<p>Níos mó béime a chur ar na himpleachtaí a bhaineann le gluaiseacht lasta uathrialach ilmhódach a fhorbairt .</p>	<p>Tá lasta ilmhódach curtha san áireamh i Roinn 3.7 ag NR2040</p>

Téama	Trácht	Freagra TII
Feabhsú Bonneagair		<p>Mol béim a leagan ar an NCN atá beartaithe agus ar a chaidreamh le NRN .</p> <p>Tugann NR2040 aghaidh ar an NCN i Roinn 6.2 Struchtúr Forfheidhmithe <i>"Leis an Tosaíocht Infheistíochta Dícharbónú ... ionchorpraítear clár Soghluaisteachta Comhtháite, lena n-áirítear mórthionscadail amhail clár Taisteal Gníomhach, lena n-áirítear an Líonra Rothaíochta Náisiúnta (NCN)."</i></p> <p>Níl aon leasú déanta ar an straitéis ina leith seo ag an am seo.</p>
	Taisteal Gníomhach	<p>Iarratas ar mhodhanna taistil gníomhacha méadaithe trí bhonneagar rothaithe agus coisithe a chur i bhfeidhm agus a fheabhsú.</p> <p>Tugann NR2040 aghaidh ar mhodhanna taistil gníomhaí i Roinn 6.1 Gealltanais, maidir le (1) Inbhuanaitheacht, (2) Gluaiseacht Daoine, agus (3) Plódú Uirbeach :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>"Cuirfidh TII réitigh idirmhódúla chun cinn a uasmhéadóidh éifeachtúlacht iompair fhoriomlán i dtéarmaí úsáid bonneagair agus acmhainní. Mar shampla, taisteal gníomhach sábháilte a éascú ar feadh conairí bóithre náisiúnta a nascann le stáisiúin iarnróid agus bus."</i> 2. <i>"Déanfaidh TII riachtanais gach úsáideoir bóithre do gach tionscadal a mheas. Ar dhébhealaí uirbeacha agus ar mhótarbhealaí ag druidim le cathracha, oibreoidh TII le gníomhaireachtaí comhpháirtíochta chun iompar poiblí agus roghanna taistil gníomhacha ardchaighdeán a chumasú d'úsáideoirí gluaisteán."</i> 3. <i>"Tacóidh TII le soláthar bonneagair taistil ghníomhaigh leithscartha nó as líne cóngarach do bhóithre náisiúnta ."</i> <p>Chomh maith le laistigh de Roinn 6.2 Struchtúr Forfheidhmithe NR2040 <i>"Leis an Tosaíocht Infheistíochta um Dhícharbónú ... ionchorpraítear clár Soghluaisteachta Comhtháite, lena n-</i></p>

GLUAIS

AA	Measúnú Cuí	NDP	Plean Forbartha Náisiúnta 2021-2030
CCTV	Teilifís chiorcaid iata	NIFTI	Creat Náisiúnta Infheistíochta don Iompar in Éirinn
COVID	Coróinvíreas	NPF	Creat Náisiúnta Pleanála
CSO	An Phríomh-Oifig Staidrimh	NPO	Cuspóir Beartais Náisiúnta
C-ITS	Córas iompair cliste comhoibríoch	NSO	Torthaí Straitéiseacha Náisiúnta (Tionscadal Éireann 2040)
DoT	An Roinn Iompair	NR2040	Bóithre náisiúnta 2040
eMOS	Seirbhísí oibríochta mótarbhealaigh a fheabhsú	NTpM	Samhail Iompair Náisiúnta TII
EU	an tAontas Eorpach	PPP	Comhpháirtíocht phoiblí-phríobháideach
EV	Feithicil leictreach	REM	Múnla Astuithe Bóthair
EPA	An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil	RSA	An tÚdarás um Shábháilteacht ar Bhóithre
GHG	Gás ceaptha teasa	SEA	Measúnú straitéiseach comhshaoil
HGV	Feithicil earraí trom	SFRA	Measúnú Straitéiseach Riosca Tuile
HOV	Feithicil áitíochta ard	TEN-T	Líonra Iompair Tras-Eorpach
ITS	Córas iompair Chliste	TII	Bonneagar Iompair Éireann
km	Ciliméadar	VMS	Comhartha teachtaireachta inathraithe
km/h	Ciliméadar in aghaidh na huairé	V/C	Toilleadh
LEV	Feithiclí íseal-astaíochtaí	UN	Na Náisiúin Aontaithe
LGV	Feithicil earraí éadroma	VMS	Comhartha teachtaireachta inathraithe
MaaS	Soghluaisteacht mar sheirbhís		

NR
20
40